پێــــــنج داســـــــتانی

کوردەواری

کۆکردنەوە و نووسینی

یاسین حسن گـــۆران

وەزارەتی ڕۆشنبیری و لاوان

بەڕێوەبەرایەتی گشتی ڕۆژنامەنووسی و چاپ و بڵاوکردنەوە

بەڕێوەبەرایەتی بڵاوکردنەوەی هەولێر

ناوی کتێب: پێنج داستانی کوردەواری

نووسەر: یاسین حسن گۆران

پیت چنین: نووسەر

نەخشەسازی:نەورۆز جەماڵ

چاپ: چاپخانەی ڕۆشنبیری

لە بەڕێوەبەرایەتی گشتی کتێبخانە گشتییەکان/ ژمارەی سپاردنی (٥٠٤) ساڵی (٢٠١١)ی پێدراوە

*** مافی چاپکردنی پارێزراوە بۆ وەزارەتی ڕۆشنبیری و لاوان و خاوەنی کتێبەکە**

*** ئەم کتێبەو کتێبەکانی وەزارەتی ڕۆشنبیری لەسەر ئەم سایتە بخوێنەوە**

www. Kurdchap. com

پێش کەشەبە :

- گشت ئەو کەسانەی تێنووی بەرهەمی فۆلکلۆری کوردینە.
- نەوەی پالەوانە کانی توانیتیان چەندجارسەرکەوتن تۆمار بکەن ل دستانەکاندا
- باب و باپیرانمان بەتایبەنی لاوك بێژەکانی دەڤەری گۆرانەتی.
- دایك وداپیرەکانمان کەبەژمارەی ٧٠حەفتایان دەگۆت: ٣ سێ بیست و یەك دە
- ئەندامانی خێزانە کەم.....

پێشەکی داستانی کوردەواری

بەرهـەمێکی ئـەدەبی فۆلکلـۆری میللیـە “ زیـاتر بەشـێوەی هـۆنراوە داڕێـژراوە “ پشتاو پشـت لەسـەر زاران دەگـوترێ “ سـەر گوزشـتـەی ڕووداوێکـی ڕاسـتە قینـە دەگێرتەوە.مێژووی میللەت تێدا دەردەکەوێت. داستانی فۆلکلـۆری نەتەوەکـەمان دەکرێتە دوو بەشی سەرەکی

١.داستانی قارەمانێتی

٢.داستانی دلداری

داستانی قارەمانێتی: هەندێ وشەی بەسەنگ و پر مانا شوێنی خۆیان لەناو دلّ و دەروونی هەموو توێژەکانی گەل کردۆتەوە وەکو قەهرەمان “ پالەوان “ سەرۆك “ مێر خاس، رابەر، زیرەك، کوردایەتی، پێشمەرگە، کۆلنەدەر، بەرخودان، چەلەنگ، سەرهەلدان، قوربانی، راپەرین شەهید......

کاتێ گوێبیستی ئەو پەیڤانـە دەبـین گویمـان دەزرنگێتـەوە و مورچـکە لـەگوێمان هەلدەسـتێ و سـندممان دەکـات، ڕووداوە مێژووییـەکانی دوورو نزیکـی کـورد دەهێنتەوە یادمان.لەبەر ژیانی پر کارە سات و مەینەتی میللە تی کورد “

ئازارو نەخۆشی و ئەشـکەنجەی چیشـتووە بـەردەوام لەبـەر بـەرەکانی بـووە دژی زولم و چەوسانەوە بۆ هەلمژینی ئاو هەوایەکی ئازاد، ئـەو ململانێیـە وای لەکەسـی کورد کردوە، ئەو پەندو دەستەواژانە، وەکو خەنجەری دەبان بەدەسـت بگرێـت و ئاراستەی پەراسووی دوژمن و ناحەزانی خۆی بکات وەکو:

کەم بژی کەل بژی -

کەلەبابێ رۆژەکێ بە، مریشکێ سەت سالی نەبە -

پیاو رۆژەك دەبی و رۆژەك دەمری-

بەرخی نێر بۆ سەربرینە -

سەرێ بەمننە تان، بلا بچیتە ناو زیارە تان -

شەرەفێ ئینسان، بەقیمەت ترە لەنان -

بمرە بۆژین نەژی بۆ مردن -

مردن لەپێناوی ژیاندا ژینە -

کەللە پیاو بەنرخ و پایە دارە -

چاو نەترسە خۆ لە مردن ناپارێزی -

بەئازا بژی بەئازا بمری -

پیاو عەیبە لەناو نوینێ خۆ بمری -

کەلە مێرد خۆدەدەنەکوشتنێ، قلسە پیاو ژنێ وان دە هێننە بەرمارە کردنێ -

شەهید بەرزە ەکو شاخ.-

هەرلەکۆنەوە ئەو راستیانە پەردەی رۆلەی نەبەردی گەلەمانی گرتووە، بەشێکن لەژیان و خۆرەوشتی. چاوا چیا سەربلندو گەشەکانی کوردستان ژینگەی کورد بووە، بەپشت و پەنای خۆی دیوە پاکی لەهیچ هێرشێکی ترسێنەر نەماوە، هەر ئەوهاش دەمێنێتەوە.

داستانی دڵداری

داستانی دڵداری بەگشتی پرە لە سۆزێکی پر خۆشەویستی، هەستێکی نازك و قوول، پشوویەکی پر لەئومێد، ئاواتێکی بێ حەسانەوە، بەنمەکی و راست گۆیی، هەست و نەستێکی پاك، ئەڤینێکی بێ گەرد، لەناخی دل و دەروونی کوروکچی کورد هەلقولایە، لەزۆر بەی داستانی دلداری کوردەواریدا دلدار وەك قارەمانێکی خۆ گۆری و جان فیدا لەپیناو عەشقێکی پاك خۆی بەخت کردووە: ئەوەش جۆرێکی فیداکاری بەدەر دەخات

لەبەیتەکانی داستانی دلداری کوردیدا، روخساری کۆمەلایەتی و خۆ و رەوشتی تێدا رەنگ دەداتەوە وێنەی پاکی ئەمە کداری تێدا نەخشە دەکێشرێت لەزۆربەی داستانی دلداری کوردیدا، دلدار نەگەیشتووتەئاوات و مەرامی خۆی، بەبێ ئومێدی سەریاننایتەوە.

پێشەکی

داستانی قەڵای دمدم

١. ئەمیر خانی یەك دەست

٢ (ئەمیر) قەرە تاج

٣.خانیٚ لەپ زێرین

بەو هەرسیٚ ناوانە بەناو بانگە، پەیوەندیەکی باشی لەگەل شاە تەهما سب هەبوو، شاە ناوچەکانی ورمیٚ (رەزائیە)و شنۆی پیٚ بەخشی بوو، زۆر پیٚ نەچو میر نشینەکانی کوردستان پەنایان بۆ عوسمانیەکان بردبو، ورمیٚ و شنۆ بەر قەلەمەرەوی

محمد برا دۆستی کەوت،

ئەمیر خانی لەپ زێرین سەری بۆیان نەچەماندوو، هاواری بردە بەر میر عومەر بەگی سۆران، لەهەریر بۆ بەرگری لەخۆ کردە، بەو کارەی ئەمیر خانی یەك دەست زیاتر لەشاە چەسپا. دووای شاە تەهما سب شاە عەبباسی سەفەوی فەرمانداری سەفەویان بوو، بوو بەشاهە ئێران١٦٢٩ -١٥٧١ز شاە عەبباس کەهاتە سەر تەختی شاهانە، ئازربایجانیانی لە عوسمانیە کان ساندەوە، ئازایەتی و زیرەکی و لێهاتووی ئەمیر خانی بیستبوو شاە وەك دۆستێك پەیوەندی لەگەل گرێدا، زۆر رێزی بۆ دروست کردو ناوچەکانی تەلگەوەرو مەلگەوەر و شنۆو ورمیٚ و سەرۆکایەتی هۆزی برا دۆستی پیٚ سپارد، گشت ئەو ناوچانەی خستە ژێر دەستهەلات داری ئەمیر خانی لەپ زێرین.

رۆم و عەجەموەکو دوو هێزی گەورە لەو کاتی دەرفەتیان بۆ هەلبکەفتبایەهێرشیان دەکرد، لەبەر گرنگی شوێنی کوردستان بەتایبەتی لەرووی

جوگرافیای و ئابووری یەوە خاكی كوردستان ببوو پێگەی شەر گەی ئـەو هـەردوو هێز گەورەیە، لەو سەردەمی هەر شەرو پێك دادانێك لەنێوانیان روی بدابایە، زیانی بەگەلی كوردو خاكی كوردستان دەگەیاند.

زۆر جاریش مامەلەیان لەسەر چارەنووسی گەلی كورد كردبوو و شەری خۆیان پێ كۆتایی هێنابوو.

هـەر لـەو سـەردەمی شـاهی ئێـران و پاشـای رۆم، كوردسـتانیان لـەنێوان خۆیـان دابەش كردبوو، لەشەری شەمدینان پادشـای رۆم شكەسـتی خواردبـوو، نـەیتوانی بەسەر ناوچەی میر نشینی شەمدینان زال بێت، میری شەمدینان هاواری بـرد بـوو بەر ئەمیر خانی لەپ زێرین ئەمیر خان ٢٠٠٠ دووهەزار سوار چاكی بەهاواری بـەرێ كرد بوو، پاش تێك شكاندنی لەشـكری رۆمیـان پاشـای رۆمـی نامەیـەكی بـۆ شـاه عەبباسی سەفەوی رەوانە كردبوو تێدا نووسرابوو گوایە ئـەمیر خـانی لـەپ زێـرین لەولاتی تۆ دایە و یارمەتی و هاوكاری میر نشینی شەمدینانی كردبوو نەیهێشت میر نشینەكە بروخێنم، كاتۆ چی دەكەیت بۆچـی بێـدەنگی بەرامبـەر پەیمانەكـەی لـە نێوانمامندا مۆر كرابوو، دەر هەق كورد جێ بەجێ ناكەیت

ئاواتی میرخـان

پەیەوەندی و خۆی نزیك كردنـەوەی ئـەمیر خـان بەرامبـەر بـە شـاهی ئێران.بۆ بەرژەوەنـد ی ناوچـەكانی ژێـر دەسـتهەلاتی خـۆی بـوو هـەولی دەدا سـنووری ناوچەكانی خۆی بپارێزرێ، دژ بەداگیر كەران سەری بۆ قزلباشەكان (توركەكان) شـۆر نـەدەكرد، رێـزی لـەمیر نشـینەكانی دەورو پشـتی خـۆی دەگـرت وەكـو: میرنشینەكانی شەمەندینان ئاكرێ ـ ئامێدی ـ سۆران ـ بۆتـان ـ زاخـۆ ....

لەلایەكی ترەوە شاهی ئێران لەبەر بلیمـەتی و هۆشـیلری خـانی لـەپ زێـرین شـاه دەست هەلاتداری زیاتری بە ئەمیر خان بەخشی تەنها بۆ خاتری ناوچـەكانی ژێـر

قەلەمرەوی خۆی لەدەست نەدات لەبن ركێفی حوكمی شاه عەبباس بمێنێتەوەو سنوری خۆی پێ بەندو قایم بكات دژ بەعوسمانیە كان ئەمە لەلایەك لەلایەكی ترەوەقزلباشەكان باج و سەرانەیان لەناوچەكورد نشینەكان دەساند و بۆ شاه عەبباسیان كۆ دەكردەوە ئەو شەرانە رقو كینەی خەلكی ناوچەكانی بتەو تر دەكرد خۆشەویستی و هاوكاری خەلكی كورد لەناوچە كانی بەرامبە بە كەسایەتی ئەمیر خانی لەپ زێرین بەرەی ساندو لەزێدەبوون بووبۆیە ئەمیر خان دەیویست جێگای خۆی قایمتر بكات و گلبەی دەروونی خەلكی میر نشینی خۆی زیاتر جۆش بدات بۆ هەلگیرساندنی شۆرشێك دژ بەهەموو جۆرە ستەم و نەخۆشیەك كە دژ بە میللەتەكەی دەكرێت.بۆیە داوای لە شاه كرد لەقەلای ورمێ بگوازێتەوە چیای هیزان بەهەنجەتی جێ تەسكی.بۆ دروست كردنی قەلای دمدم لەوێندەرێ.بەلام لەراستی دا بۆ زیاتر خۆ قایم كردنی بوو، شاه لە دلەوە مەترسی تێدا دەدیت، بەناچاری رەزامەند بوو.

دمدم و چەرمی گا

دوای رەزامەند بوونی شاه،ئەمیرخانی لەپ زێرین ووتی: بەقەدەر چەرمی گایەكی پارچە زەوییە كم بدەرێ‌لەزۆمێ زۆزانا لەچیای هێزانێ.خان هەفت شەو وهەفت رۆژان چەرمەگایەكی نەواند، تاكو باش نەرم بوو هێنای بەگوێزانێكی تیژی تیلم تیلم كرد یانً لیزی لیزی كرد وەكو داوی دەزی هەلی بری بەدەوری چیای هیزانێی داهینا هەندێكی لەداوە چەرمەكە هێشتەوە كۆتی بەدیاری بۆ شای ببەن،پاشان ئەمیر خان چوو لای شای داكو بەحەلالی پارچە زەویەكی لێ بكرێت.

مامەلەی کرینی شوێنی چەرمەگا

ئەمیر خانی لەپ زێرین گوتی: لەسەر جێگای چەرمەگایەك لەگەلم پێك نەهاتی.

شاه بەناچاری یەوە گۆتی:دێ باشە

ئەمیر خان گۆتی: بەرامبەر رەزامەند بوونت لەسەر ئەو پارچە زەویە، منیش دانەیەك لەقورئانی پیرۆزی دەست خەتی نایابی خۆمت پێش کێش دەکەم

شوێنی قەلاو چۆنیەتی دامەزراندنی

لە پێنج قەلا پێك هاتبوو قەلای دمدم

ئەو قەلایەلەسەر توندی کێوی هیزان دروست کراوە بەردی بناغەی قەلای دمدم بەقسل و سپێنەی هێلکەو وردە بەردوو شیش و ئاسنو لۆکەو مزو قورقوشم (رساس) دایان رشتووە شوینی قەلا لای باکوورو باشووری دۆلی هیجگارقۆرن لەبەر بەرزی دۆلەکەدوولای رۆژ هەلاتی پالی بەپانایی چیا درایە شوورەیەکی زۆر تەواوی بۆ دروست کراوە، بورجێکی بلند لێ دروست کراوە لای رۆژ ئاوا لەگۆرایی نزیکە شوورەیەکی هێجگار قایمی هەیە دەرگایەکی بەرەو باشوور دەکرێتەوە، لەدەرگای بۆ عەردێ رێگایەك بەناو شەقی بەرد دەروات بەزەحمەت سوارێکی پێوە دەچێت.لەلای رۆژ هەلات تیر هاویژێك بۆ دەرگەی قەلای دوورە یەك پارچە بەردی سەختە تەخت و رەقە خۆ حەشاردان بۆ ناو قەلا لەوێندەرێ مەحالە بورجێکی قایم لەوێندەر دروست کرایە کە دەکەوتە سەر لێواری کۆتای تاشە بەردە تەختەکە.

ئاوی قەلا لەحەوزێکی دابین دەکرێ کەبەئاوی باران و بەفر پر دەبێ، بەلام لای باکوور لەناو گەلیدا نزیکی قەلا کانیەك هەیەئاوەکەی زۆر نییە، بەشەو رۆژێك ئەگەر حەوزەکەی ناو قەلا پر بکات.ئەمیر خان ئەو کانیەی بن عەرد کردبوو تاکو دەگەیشتە ناو قەلای دمدم گومبەزێکیان لەرێکی عەردێ لەسەر حەوزەکە

هەلخستبوو کە لـەپێش چـاوان دیـار نـەبوو پێـی دەلـین (سـوولمە) بـۆ پاراسـتنی حەوزەکان بورجێکیان دروست کردبوو خندرێك لەتەنیشتی هەبوو بۆ ئـاوی بـەفرو سەهۆل کەلەگەرمای هاوین دەتاوێتەوە لەوێندەرکۆ دەبۆوەو لەکاتی ئاو کـەمی دا بـەکاریان دەهێنـا ,ئـەو چـالە بـەفرەش قەلآبـەکی بچـکۆلانەی قەلآیچـکە(لەسـەر دروست کرابوو بۆ پاسەوانانی تفەنگ چی، بەویش دەلێن)بوزلق(بن عەردبوو).

یەکەمیان :ئەسلی قەلآی دمدم

دووەمین:قـەلآی خـواریَ

سێیەمین :(قەلآیچکە)سوولق

چوارەمین (:قەلآیچکە)بوزلق

شاه گوتی:شیرێکی دەستی خۆتم پیَ بدە لەجیاتی ئـەو پارچـە زەوی یە.ئـەمیر خان گوتی: شیر بی و هیَ دەستی من بی بکەوتە دەستی کەسێکی تر، سەری من پیَ دێتە برین ئەو کارەی ناکەم شاه گوتی:

باشە قەیناکە زینێکم پێبدە

.ئەمیر خان گوتی:دانیشتنی لەسەر زینی کوردان بۆ شاه خۆشنییە شاه گـووتی: چیرەی خۆت گەلەك قایم کرد، دیَ هەرو لوێندەریَ ئاوەدانیەکیَ لەویَ دروست بکە پێنجەمین:قەلآ یچکەی بورجی گەورەی دەرەوەی دەرگـای رۆژ هەلات.هـەرەپێـنج قەلآئەوەندە بەرزو قایم بوون کە مێروستان نەیدەتوانی ریَ پێدابیات.

ناحەزانی ئەمیرخانی یەك دەست

هەر لەکاتی دانانی یەکەم بەردی بناغەی قەلآی دمدم دەستی پیَ کرد ترس کەفتە دلی قزلباشەکانی ناوچە (تورکەکان) و چەند کوردێکی خـۆ فـرۆش و داوێـن پـیس وەك (حسن خانی) ئیسـتا جـەلۆ و ئـەمیرە شـیعەمەزهەبەکان تەنانـەت پیربـداغی فەرمانرەوای ئازاربایـنجانیش.گشتیان چ بەتاکە کەس کەوتنـە بـەر بـەرە کـانی دژ

بەئەمیر خان لای شا ە بۆیان تێ دەچاندو هەولیان دەدا پرۆژەی دروست کردنی قەلا سەرنەکەوێت.لەئەنجامدا شەری ٧هەفت سالی بەسەر ئەمیر خان سەپا پاش چەند شەرو پێکدادانێکی قورس بەرەزامەندی هەردوو لاگفتوگۆی ئاکر بەست دەستی پێ کرد، ئەمیر خان بۆ گفتو گۆ خانی موکری لەگەل خۆی برد چونە ناو لەشکری ئێران لای سەرداری سوپای قزلباشان (محمد بەگی بێگدلی)٠٠٠٠٠ شاه لەوێندەرێ نەبوو (حسن خانی ئیستاجلۆ) دلێ گەندو داوێن پیس لەو کاتی ویستی فتنەك درووست بکات، چوو گۆتیە سەرداری لەشکری چاوا دەبێت ئەمیر خان و جەماعەتەکە بەخۆو بەسیلاحەوە هاتونەتە ناو لەشکرو لەیەك جێگا کۆبووتنەوە.

دلّی محمود بەگی بێگدلی لەئەمیر خان و جەماعەتی پیس کرد هەستا دابەشیانی کردنە سەر ئۆردییە کانی لەشکری خۆی، لەلایەکی ترەوە بە پێلانەکی تر تـوانی خانێ موکری و خەلیفە ئێلیاس لێك راست بکاتەوە، خانێ مووکری خەلیفە ئێلیاسی کوشت شەرو فەرتەنە کەوتە نێوانیا ن هەردوو لا بەنێزەو شیرو خەنجەر یەکتریان شیش کوت دەکرد پاش شەرێکی خوێناوی ئەمیر خان و جەماعەتی گەرانەوە قەلاّی دمدم متمانەی گفتو گۆ بەهیچ جۆرێك لەنێوانیان نەما.

ئافرەتانی قەلاّی دمدم

ئافرەتانی کورد لەناو قەلاّی دمدم رۆلێکی گرنگیان هەبوو چ لەبواری خزمەت کردنی مالّ و مندال و خێزانیان چ لەبەشداری بوونیان لەشەر دژ بەعەسکەری شای ئێران.

ئەمیر خان سەر فرازییە کی تەواوی بەئافرەتان بەخشی بوو ئافرەتان کاتێ زانییان، پیاوەکانیان سەری خۆیان بەخت دەکرد لەپێناوی پاراستنی قەلا و شەرەف و کەرامەتیان.قەلا کەوتە مەترسی، چارەنووسیان پەلەقاژەی مەرگ

چاوەڕێیان بوو بۆیە ئافرەتانی ناو قەلاَ بریاریان داو پەیمانیان بەست تەرکی دونیا بکەن لەدوای مێردەکانیان هیچ ماڵداری نەکەن بەلکو مردنیان پێ خۆشتر بوو مانەوەیان یەك لەدوای یەك مەرگەمو شیان (ژەهرە) گردەداو فڕیان دەکرد، وەهەبو خۆی لەسەر شورە بەرزەکانی قەلاَ هەلدەدێراندە خوارێ و گیانیان لەدەست دەدا.

بەپێی سەرچاوەکان ئەمیرخان ٣سێ ژنی هەبوو نارین خانی ژنە هەژار جۆتیەکەی ,پەریزاد خاتوونی سلێمان بەگی کچی میری سۆران کەدەکاتە خوشکی میر عومەربەگی سۆران.

ژنی سێیەمی گولبەر کیژی مووسا شوانی گوندی (مەرگە)جوانترین و بەناو بانگترین کچی ئەو وەخت بوو ژنی عەبدال بەگی کوری ئەمیرخان کچی شای ئێران کەپاش تەواو بوونی قەلاَی دمدم شاه هاتبوو دیدەنی ئەمیر خانو پیرۆزبایی لێ کردن بەبۆنەی تەواو بوونی قەلاَ کچەکەی خۆی پێش کێشی عەبدال بەگی کوری خانێ لەپ زێرین کرد ,وەکو دیارییەك ئەمیرخان قەبوولی کرد بوو.

دەلێنێ لەکاتی ئافرەتان فنجانی مەرگە مووشیان گڕ دەدا، ژنی خان عەبدال بەگی کچی شای داوای کرد فنجانی ژەهرێ فرنەکات و خۆ نەفەوتێنی چونکە حەمیلەدار بوو گۆتی:

حەملێ من حەملێ کورانە

دەگریت جهێ بابانە.

هەندێك دەگێرنەوە و دەلێننەو ئافرەتەی ژەهری نەخواردبوو، ژنی ئەمیر خانی یەك دەست بووبەناوی (پەریزاد خاتوون)

کچی سلێمان بەگی میری سۆران، گوایە پێغەمبەر (دروودی خوای لەسەر بێ) هاتبوو خەونی کەحەملەکەی کوڕە و تۆلەی باوکی لەدووژمنان دەکاتەوە

خۆبەخت كردن

شـەر ٧هـەفت سـالى خـەيان دبـوو، ئـەمير خـان و دانيشـتوانى قـەلاَ تائـاخرين دواهەناسەيان جەنگابوو ن، هێرش لەدواى هێرشيان برد بوو سەر عەسكەرى شـاھ بەبێ خۆدانە پاش ئەمير خان زۆر جـاران داواى لەدانيشـتوانى نـاو قـەلاَ دەكـرد و دەيگووت: ئەوەى حەزى لەشەر نييەو، يان دەيـەوێت مـاڵ و منـدالى خـۆى قوتـار بكات رێگا ئازادەو دەرگاى قەلاَ كرايتەوە باخۆى تەسليمى لەشكرى شـاھ بكـات و پەنا بباتە ناو كوردەكانى دەرەوەى قەلاَ لەوێندەرىَ ژيانى خۆيـان بەرنەسـەر ئـەو قسـانەى ئـەمير خـان بەپێچـەوانە دەگەرايـەوە بـەلكو دانيشـتوانى قـەلاَى دمـدم هاوكارى و بيرو بروايا بەيەكترموكوم تر دەبوو، رۆژ لەدواى رۆژ شەر زياتر بـەرەى دەساندهێرشەكانيان توندو تيژ تر دەبوو، پياو لەناو قەلاَ نەمابوو ن لەدەورو بەرى قەلاَ پەلامارى لەشكرى شايان دەداو بەرگريان لەقەلاَ سەرگەشەكەيان دەكرد.شاھ بەلەشكرێكى گەورەوە چەك و تڤاقيێكى زۆرەوە هێـرش لـەدواى هێرشـيان بردبـوو سەر قلا لەهێرشەكانى دووای دا ئەميرخان و لەشكرەكەى لەبەرگرى كۆليـان نـەدا بوو گيان لەسەر دەستانە شەريان دەكرد ئەوەى شەهيد بوو ئەەى بريندار مابوو، ئەمير خان ئەمير خان بەبرين دارى لەسەر گۆرەپانى شەر كەوتبوو.

دايكى ئەمير خان لەسەر قادرمەيەكى بەرديني قەلاَ دانيشتبوو زانى لەشكرى ئەمير خان شكەستى هێنابوو وا لەشكرى عەجـەمان بەرەوقـەلاَ دێن،دايكـى ئـەمير خـان قولكە دارێكى بەئاگر كرد وەختىَ سەرايى ٚ لەشكرىَ عەجەمان گەيشتە ناوقـەلاَى قۆلكە دارەكەى هاويشتە ناو عەمبارى باروتى قەلاَى دمدم. تەقينەوەيەكى گەورە رووى داو زۆربەى ديوارەكانى قەلاَى هەلتەكاندبوو.هەنگى و هنگا.

ئينجا سەر لەشكرى شاھ (محمود بەگى بێگدلى) هێرشێكى نامەردانەيان كردبـوو سەر قەلاَ هەرچى مندال و بريندار بوو كوشتيان، گوارەى گۆى تـەرمى ئافرەتانيان

لەگوێیان پچراندبوو .بەمجۆرە سالی ۱۰۱۹کۆچی بەرامبەر ۱٦۱۰زاینی قەلأی دمدم کاول کرا شاھ عەبباسی سەفەوی ناوچەی قەلأو ورمێ و شنۆی خستە ژێر دەسەلات داری (قوباد خانی) (برای) محمودخانی بیگدلی کەپیاوێکی زۆر خراپ و چەپەل و زۆر دار بوو بەتایبەتی بەرامبەر بەمیللەتی کورد.بۆیە شوێنی قەلأی دمدمی کردبوو مۆلگەی سەربازی خۆی.

لاپەرەکانی مێژوو دەدوێت

ئەمیر خان لەخانەدانێکی ناو داری کورد بوو، پالەوانی داستانی قەلأی دم دمە، لەمیرو سەرۆك عەشیرەتی برادۆستی کوردی بەناو بانگە، زەویەو زارێکی زۆری لەتەورێزو دەورو بەری هەبوو بەتایبەتی لەدامێنی چییای(سەهەند) لەدێهاتەکانی حاجی گەندی حەمزە میرزا —

ئەمیر خان لەلاپەرەکانی قەو قاز بەهاو کاری قوباد خانی ئەلهود، فیداکارییەکی چاکیان نوواندبوو " دژ بەرۆمیە کان، ئەمیر خان لەو شەرە دا دەستێکی خۆی لەدەست دا بوو.

لەو سەردەمی ئێران بەرەو ئالۆزی دەچوو، بۆیە بریاری لادانی محمد پاشای سەفەوی درا،کەفەرمانرەوای کوردستانی پێ راسپاردبوو هەرلەبەر هەندێ عەباس میرزا گشت سەردارانی ئێرانی بۆ ئازاربایجان بانگ کردن لە —ساین قەلأ — کۆنگرەیەکی بەفراوانی بەست، یەکەم کەس کەلەو کۆنگرەیە قسەی کرد، زیاد ئۆغلی کوری ئەمیر گۆنە خان _حاکمی قەرەباغ بوو دووەم کەس _فەرهاد بەگی جوان شێر _سێیەم شاهوردی خان _لۆر بوو، کەنارەزایی خۆی بە لادانی شاھ سولتان محمد دەربری، کەش و هەوای کۆنگرەی شێواند ئالەم کاتەدا ئەمیر خانی برادۆستی داوای کرد رێگەی بدەن قسەی خۆی بکات.نووسەری (دەنەفەر قزلباش) دەلێ: پیاوێکی ۳۲سی و دوو سالە دەهاتە بەر چاو، کلاوێکی کوردی کە

ریشه کانی نیوەی روومەتی گرتبوو، خەنجەرێکی لەکەمەر دابوو بە رێچکە زنجیرەیەك بەسینگیەوە دا شۆر ببۆوە، فەیرۆزە دەمانچەکە لەژێر کەمەرییەوە دیار بوو.
دەستی لەبەر کەمەرە راکردبوو، کە ئەنجامی شەرێکدا لەگەل رۆمیە کان لەدەستی دابوو، هاتە ئاخافتن و گوتی:
((برایان من بەناوی خەلکی کوردستان قسە دەکەم، پیاوان، شێرە ژنان، جەنگاوەران، میران، بەگان، شاهیدن هەمووتان بزانن، هەرلەکاتی شکاندنی پەیمانی ئاشتی لەلایەن _سولتان مرادی عوسمانی _من پشتم بەو هێزە گرتبوو، بێئەوەی هیچ کومەکێك لەشاه بخوازم، هەرچی چەکی رۆمییە بەروی ئێمە تەقیەوە، بەلام بەیار مەتی خوا توانیم شتێکی وایان بەسەر بهێنم، تەنها ئەوە دەتوانی بگێرێتەوە کەلە جەنگا هەلاتبوو و شێت نەبووە —نەوەستاین _ تادەستی خەنجەرم کەئاگری رق و کۆلەی لەگیان رۆمییە کان بەردەدا، لە جەستەم جودابۆوە و بێ بێ ئارام و قەرار کەوتە سەر خاکی جەنگ)).
مستی ئاسنینم لە خاکی تێپەر بوونم کەت، پەیکەری شێر ئالودەی خوێن بوو هەزاران ئافەرین بۆ ئەمیر خانی برا دۆستی و شێرە پیاوانی کوردستان، لەدووای دا شاه عەباسی بریاری دا دەستێکی زێری بۆ ئەمیر خان دروست بکرێت.
لەرۆژێکی تایبەتی بەمەراسیمێکی گەورە،بەئامادەبوونی چەندین سەردارو میروبەگ، ئەوانەی خوارەوە هەر_حاکمی قەندەهار _کوردبوو

١.قەلەندەر سولتان _حاکمی زنجان
٢.عەبدال علی خان _حاکمی کرماشان
٣.بەهرام علی سولتان سۆفی _حاکمی دیلیمان
٤.ئیمام قۆلی خان سیامەنسوری _حاکمی ئەسفرایك

٥.سایمان خانی دومبەلی _شکاك
٦.عاشورخان چەکەنی _سولتانی گرۆس
٧.گدانی سولتان گۆلای _حاکمی مەراغە
٨.حوسێن خان خورەم ئابادی _حاکمی لۆرستان
٩.خەلیل خانی بەختیاری

ئەمیر رۆژ بەرۆژ هێزو توانای بەرەو پێش دەچوو، لەلای شاه عەباسەوە خۆشەویست تر دەبوو، ناز ناوی خانی بەئەمیر خان بەخشی، ئیتر ناوی بوو خانی لەپ زێرین.

دەستی بەدرووست کردنی قەلاٚ کرد، دەگێرنەوە دەلێن، ئەو قەلاٚیە لەکۆنەوە لەسەردەمی ساسانیان ئاوەدان بووە لەکاتی هاتنی عەرەبەکان بەناوی ئیسلامەتی بۆکوردستان ئەو قەلاٚیە وێران کرا، جارێکی تر خان ئاوەدانی کردەوە، ٣سێ فەرسەخ لەشاری ورمێ _رەزائیە _دوورە میرە شیعەکان شیعەکان لەبەر جیاوازی مەزهەب و خۆپەرسیان نەفرەتیان لە _ئەمیر بەگ _دەکرد، بەردەوام لەلایەن شاه پیلان وخراپە کاریان بۆی دەگێرا، بەتایبەتی _پیر بوداق خانی تورکمان _حاکمی تەورێز دژایەتیەکی تەواوی خانی لەپ زێرینی دەکرد، کاتێ شاه روخسەتی دروست کردنی قەلاٚی بەمیردا، هەل بۆیان روخساو، سەرەداوی خراپە کاریان کەوتە دەست، بۆنموونە، پیر بوداق _بەگی فەرمان رەوای ئازار بایجان خۆی گەیاندبوو شای پەشیمانی بکاتەوە، لەبریاری دروست کردنی قەلاٚ پاش گەز ببێتەوە _بەلام چیان پێنەکرا.

لەو وەختانەدا٢٠بیست هەزار مالٚی جەلالییان ئەوانەی لەبەر عوسمانلیان هەلاتبوون، گەیشتبوونە ولاٚتی ئێران شاه دەیویست ٨هەشت هەزار پەناهەندەی جەلالیان لەنێوان عەشیرەتی برادۆست بحەوێننتەه و جێ نیشیان بکات.

بەسەرۆکایەتی ــحسن خان ــلەگەل چەندهێزێك ئەو ماڵانەی جەلالیان رەوانەی لای ئەمیر خان کردوو داوای لیٚکردبوو یان میر بەخۆی یان کورێکی لەجیاتی نوێنەرایەتی خۆی سەرپەرشتی ماڵە ئاوارەکانی جەلالی بکات و بە هەموویان هاوکاری نیشتەجیٚبوونیان دابین بکەن خۆی دەتر سا، فەرمانی شاهنشاهی جیٚ بەجیٚنەکردچونکە عەشیرەتی جەلالییەکان بەخرابترین عەشیرەت دێنە هەژمارتن.لەئەنجامدا نێوان کوردەکان و قزلپاشەکان توندو دژوار دەبوو .شەرو پێك دادانێك لەنێوانیان رویدا، لەشکری حسن خان شکان و هەلاتن.

شاه عەباسی لەشکرێکی دیکەی بەسەرۆکایەتی راستگۆی ولاٚت شالیاری گەورە ــ الوزیرالاعزم ــناوی ــحاتم بەگ ــبوو، بۆ سەر ئەمیر خانی لەپ زێرینی رەوانە کردبوو شالیاری گەورەی ئێران داوای لەمیر کردبوو بەبیٚشەر خۆی بەدەستەوە بدات و رەزامەندبێت لەسەر نیشە جێکردنی ماڵە جەلالییەکان لەناکاو عەشیرەتی، میر بەوە رازی نەبوو، ماوەیەکی زۆر لەبەر سێبەری قەلاٚمایەوە و لەکۆتایی ئەنجامی دان وستادنەکەی بەشاه راگەیاند، بریاری هێرش بردنە سەر قەلاٚ دەرچوو.

هەروەها زیاتر لەبەر ئەەی میرو بەگی کوردان لەدەوری ئەمیر بەگ کۆدەبونەوە مەترسییەکی زۆری هەبوو لەسەر شاهی ئێران بۆیە لەرۆژی ٢٦سعیان سالی ١٠١٧ ك بەرامبەر بە ٥دیسیمبری سالی ١٦٠٨ز گەمارۆی قەلاٚی دمدم درا

بۆنووسینی ئەو پێشەکییە سوود لەو سەرچاوانە وەرگیراوە

١- شەرەف خانی بەدلیسی _هەژار موکریانی کردویەتی بەکوردی

٢- مێژووی کوردو کوردستان _ئەمین زەکی بەگ

٣- شەهیدانی قەلاّی دمدم

٤- قەلاّی دمدم - عەرەب شامیلۆف

٥- چەند ژمارەیەیەك لەگۆڤاری سروە

٦- گۆڤاری دەنگی پێشمەرگە ژمارە (١٤)

٧- گۆڤاری رۆشنبیری نویٚ ژمارە (٧)

٨- میرانی سۆران -حسین حوزنی موکریانی

٩-چەند تەمەندارێکی ناوچەی گۆرانەتی -بەردەرەش

داستانی قەلاّی دم دم

خانی لەپ زێرین و کوریٚ وی عەبدال بەگ، لەکن شاهی ئێران بە بەرێنجبەری دامەزرابوون، رۆژەك لەرۆژان خەلیفەی شاهی ئێران زللەیەکی لەبنە گۆی عەبدال بەگی دابوو.هێواریٚ عەبدال بەگ بەکزوو مەلولی بەرامبەر بابی دانیشتبوو.خانی گۆتٚ:

کورم عەبدال بەگ تەخێرە بیٚ دەنگ و دامایی

عەبدال بەگ گۆتی:

بابۆ چت لێبشێرمەوە، ئەورۆ خەلیفەی شاهی زللەیەکی لەمن دایە، ئەز چدی ناچمە گاوانییٚ

خانۆ گۆتی: منیش چدیکە ناچمە بەر بزنان.ئەمە لەسەر چەند عەشیرەت و خێلاتان راهاتینە خۆمان دەخالەتی شاهی ئێرانیٚ کردییە، مادام قەدروحورمەتمان

نەهاتە گرتن، ئیتر ناکەین رێنجبەریان

بەیت

خانەك رابوو هەزار جۆتی

ماڵ و حالی خـــۆ فرۆتی

چ شەوەکە ئەم تێدایـــی

چ رۆژەکـە ئەم تێدایی

خانیٚ رابوو چوو نك شاهی

ئەریٚ شاهی و ئەری شاهی

تو لەز بکـەو بلەزینە

مەزلوم سەرۆکەو جـامینە

تو وان قەولان بۆمـــە ستینە

ئەم ناکەینە شـوانی یە

ئەم ناکەینۆ گــاوانی یە

رێنجبەری یەو حەوجە نی یە

شاهی گۆت:

ئەریٚ خانـۆ تە وەنەکە

ئەوان قەولا بەتال نەکە

دلێ من و خۆ ژێك نەکە

خانیٚ گۆت:

ئەریٚ شاهــی و ئەریٚ شاهی

تولەز بکـەو بلەزینه

مەزلوم سـەرۆکا جامینه

تو وان قەولا بۆمه ستینه

وەم ناکەینۆ شــــوانی یه

وەم ناکین و گـــاوانی یه

رێنجبەری یـــەو حەوجەنیه

هەزار جۆت:

ناوی گوندێکه سەر بەقەزای بەردەرەش _لەدەشتی نـاوکور ناوچـەی گۆرانـەتی، دەکەوێته نێوان هەردوو جسری کۆمەلگـەی قەسـرۆك و جسـری حەسـەنی لەسـەر ئاوی خازر دا له لەلای رۆژ هەلاتیەوە ,لەکۆنەوە چەند مالێکی فەله تێـدا جێنـیش بوونه،لەدووای نسکۆی شۆرشی ئەیلولی مەزن لەسالی ١٩٧٤هەنـدێ مالـه زێبـاری خۆیان بەسەر گوندی سەپاندووە. خانی لەپ زێرین لەگوندی هەزار جـۆتی لـەدایك بـووە لەبـەر چـەند کێشـەیەکی کۆمەلایـەتی،خانێ سـەری هەلـدابوو دژی زولم و زۆرداری راوەستابوو،بەلام ناچار بوو هەزار جۆتی بەجێبهێلێت بـەرەو مەملەکـەتی شاهی ئێران کەوتبوو رێ.

ئیدی شاهی خانۆ پی قانع

بوو " خانۆش نەگۆتی خەلیفه زللەیەك ل کوری من وەراندی.

شاهی بانگی خەلیفەی کـر حـەقی وان سـاند.گوتی خـانۆ ئێـدی تـەبۆخۆ چ شـۆل کەی.هینا گۆتێ شاهی خەدامی بن خیوەتی بم هەکه ته تشت دایی ئەگەر ناهیچ شاهێ گۆت:خانۆ تەمرۆڤەکی ئەمینی و بەر کەفتی تو بـن خیڤـەتی به،مەسـرەفێ مالێ ته هەمی گەشته من خانۆ بن خیڤەتی ما هینا رۆژەکی لەرۆژان دوو دەرویش لەناوحەیەکی عەجەمی هاتنه بن خیڤەتی رونشتن

خانۆ گۆتیێ:

چ هەیە چ نینە گۆتن ئەلحەمدوو لیلا شاهی ساغ بیت دوونیا خۆشەو هەمی رحەتی یە " بەس شێرەکێ ل بێشی یەکی عاسێ بییە کەس نەوێریت بوی رێکی دا بێتو بچیت وێجە تە جوابەك بدە شاهی بەلکو بشێت وێ شێرێ لەناو ببات قسە گەهشتە شاهی: شاهی بەرێخۆ دا دیوانێ ئەقلێ وی کەسێ نەگرت شاهی گۆت: خانێکوردا تەگۆ لێهەیە گۆتی: بەلێخانۆ لدلێخۆ دگۆت ئەڤر ۆرۆژا مێرایە دەرفەتە دەستێ ب دەستێ کەسی ناکەڤیت

شاهی گۆت:هلۆ خانۆ عەسکەرێ خۆ راکە بەلکو عیلاجی شێری کەی

شاهی دبێژیت:

ئەرێخانەو هەری خانە

هلۆ راکە عەسکەرانە

هەرە شێرێ ناڤ بیشا نا

خانێ کوردا وێرابی یە

چەگ و سیلاح هەلگرتی یە

عەبدال بەگی دابوو دوی یە

قەستا ناڤ بیشی کری یە

شێری نری یە، لێدای یە

دەستێب مەتال راگرتیە

دەستێ وی یێ کڕاندی یە

دەستێدی گۆە لێ گرتی یە

عەبدال بەگ لێ سیار بی یە

بۆ شاهی برد ب دیاری یە

چاوی شاهی پێ کەفتی یە
تێری و تیمانی و کێری یە
بکوژن حـــەیوانێ کێوی یە
گۆتی: خانی ماڵ خـراب تەئـەو دەعبایـە هینـا پـێش چاڤی مـن دەر بێخـە دەری بکوژن دەرهێخستنە دەرێ و شیرەك لێداو کوشت خـانۆ دەسـتی خـۆ گـری دابـوو هاتە دیوانی روونیشـت چـاوی شـاهی پـی کـەفت گـۆتی خـانێ خـانۆ تـەخێرە بـۆ دەستێ خۆگرێ دایـی یـە گـۆتی: ئـەز بـەنی دەسـتی مـن کەلەمـەك پێکـەفتی یـە بریندارە من دەستی خۆ گری دایی یە.
ئێکێ ل دیوانێ گۆتە شاهی دەستێ خۆ بمەتال کرە ناڤ دەڤێ شێری چ دەست ب خانۆی وە نەمایە هینا گۆتی کا خانۆ وەرە پێش دەستێ خانۆی ڤەکر دبینی هەتا هەنیشکی شێری دەستێ خانۆی یێ کڕاندی یە گۆت: حەیفەو مخـابن خـودانێ وێ میرخاسیێ زەلامەکی بەرکەفنی کو مایە بە دەسـتەکێ.هلۆ دابچـینە زێرنگریـی دا دەستەکێ زێری بۆتە دابنێ زێرو مەسـرەف ل حسـابێ مـن روحـا دەسـتی خـودی ئەگەر دایی ئەوە دایی ئەگەر نا چش مـن ناهێـت ,بـرە دەلالی زێرنگـری ئەنـدامی دەسێ وی لەزێریە گرت دەستەکێ زێری بۆ وی چێ کر سەدەقەیەك ل خـۆ گـرت بۆ سپێدێ هەستا بئەمرێ خودێ رەب و العالمین رۆح هاتیتەناو دەست.
ڤێجا ناڤێ خانۆیان لێنـا (خـانی لـەپ زێـرین) شـاهی زێـدەتر خـاترێ وی دگـرت مەسـرەفەکا زێـدەتر بـۆوی دکـر نـاڤ هـەرناڤێ خانۆیـەو کەسـی تـرن رۆژەکـی خانۆدامایی بوو شاهی گۆتی هلۆ رابە بچینە زومی زۆزانە هەستیان رابوون چـوونە زومی زۆزانا ب سەر بڕەکا (مێگەل)ە حەیوانێ شاهی هەلبوون سلاڤ ل شوانێ کر، روو نشتنە خوارێ دەڤ شوانی.
شوان کۆتکەکێ شیری دۆت و گەرم کرو بۆ وان هینا ل گەل نوردیە کا نانی دا وان

گۆت گەرم کەن فراڤینا مە شوانا نـان و شـیرە ئـەم چـیتر نینـە شـاهی ژی گـۆتێ خانۆشیرێ مە کەلە (گەرمە) هەتا سار بیت دیٚبۆمـە یـەك دوو بەنـد بلـولیٚبێـژە هەتا شـیرێ مەسـاردبیت ڤێجـا ئـەم نـان و شـیرێ خـۆ خـۆین ئیـدی قەسـتا مـالێ کەین.خانیٚدەست هلڤێتە بلویلی و گۆت:

شاهی پشتێ خۆ ب کەلەکیٚوەنـا نڤسـت پـەزێ شڤاناپشـتا رۆژی رابـوون شـڤان دەنگی ل پەزیٚخۆ کر وەختێ خانۆ بلیلا خۆ گۆت بلویلا دا سـەر کـوتکێ شـیری هەنیشکا خۆ وەداو دەست هاویتە قلوونا خۆتێکر.نۆبەدارێ شـاهی یـە بـەرێ خـۆ ددەتێ مێشەرەشەك دفنیٚشاهی دەرکەفت بەناو بلیلا ڤەچو ئەوێ لسـەر کـوتکێ شیری یە ل ناڤ بلویلێ هاتە دەرێ فری چوو ناو کەلەنە بەردەکێ ڤێجا چوو خارێ جارەکا دی بەرێ خۆدایێٚژ کەلەکیٚدەرکەفتەوە ب ناو بلولیٚراهاتەوە خـۆ بـەرێ دفنیٚشاهی دا شاهی رابوو پشمی شاهی گۆت:

خانۆ ئەز خەونەکا عەجیب دیت بەلیٚبێژە ئەز دیٚتەعبیرا لیٚدەم خەونیٚرۆژێنـە چ تـەعبیر لێنینە گوتێ خانۆ ئەز بسـەر برەکـیٚراچـووم ئـەو برمەسـەر بـەحرەکی ٚچوومە ئاڤایی یەکی ڤە هند زێری لێ بـوون ب قەلـەم و دەفتـەران ناهێتـە حسـێب کرن چ دەو لەت هندە زێرە تیٚنینە.

خانیٚگۆت: شاهی خەوکە رۆژێیە شوبهەنە خەوە رۆژەکە چ شوبهەبۆ نینـە بـێ تەعبیرن.

بەس تەعبیرا خەنا تەئەوەی: گاڤیٚتـەلناو پـەزێ خـۆی دونیـا بـەهارە پـەزێ تـە شیری زۆرە ل تە بووینەبەحرا سپی ئەو ئاوایێ تە دیتی تە لسەر مـالێ و دەولـەتی وسامانێ خۆ نڤستی تە پاشایی تێرانی کەس هەندی تە مـالێ و دەولـەت نینـە یـێ هاتیە پێش چاڤی تە هەموو سال و سامانێ تەنە

گۆتی راست بێژی خانۆ دێ وەرە با نان و شیری خۆ بخۆین و قەسـتا مـالێ بکـەین

هاتنه نیڤەکا رێکێ

خانۆی گۆتی: شاهی من کیسکو قەلوونا لوی عەردی بجێهێشتی ئـەو جهـێ تـە لی ێنڤستی.

هینا گۆت خانێ دیێوەرە وە کیسك و قەلوونەك دێدەمەتە هینا خانۆ گۆت شـاهی ئەز دیێچم کیسك و قەلوونا خۆ هینم بلا زەحمەت بمـن کـەڤیت ئـەڤرۆ ئەگـە ئـەز کیسك و قەلوون لتە وەربگرم سەبەهی دێ شیرو مەتالـە لتـە وەردگـرم پاشـی دێ رەخت و تڤەنگا وەرگرم ئەز دێ باهێلەبم ئەز کێل مرۆڤێ مەزن نـاهێم هینـا پاشـا گۆتی: دێ هەرە خانۆ ئەز وابێنـا خـۆدەم قـەلوونا خـۆ کێشـم هـەتا دەگەرێیـەوە خانۆی کرە غار قەستا زۆما زۆزانا کرو کەلەکا خۆی هەلکۆلی بەردەك لا بـرد دووی دەچێتە خارێ ئەڤ چیایە سمتی یە ئەشکەفتەك تەژی زێرە قۆدیکەکا دیت لەسەر دەڤیێخەزینیێوەرەقەك تێدایە.خانۆی زانی ئەوە مالّیە تا خەزینێ تێدا نڤیسـرایە قۆدیکا خۆ هاویتە بەریکا خۆ نخافت و برێکا خۆ گەراوە نك شـاهی گـۆت توهـاتی گۆت بەلێ ئەز بەنی وێکرا گەرانەوە دیوە خانێ شاهی.

خـانۆ فکـری دەیەویسـت مەلایـەکێ فەقێیـەکێ یـان کەسـێکی بـروا پـێ کرایـی بدۆزێتەوە تاکو وەرەقێ سەر خەزینێ بخوێنتەوە داکو بزانیـت مـالّیێ خـەزێنێ چ قیاسە دەلێ ئەز دبێژمە شاهی بەلکی دەستوریا من بدات بۆخۆ بچمە ناو عەیالا خۆ چ حالە چ حەوالە داکو کابرایەکی ئەمین فەقێیـەکی ئـەمین مەلایـەك بـاش کـەفتبا دەستێ من داکو ئەز ئەوێ وەرەقیێپێخویندبایە.گۆت

چ شەوەکە خــودێ دایی_____ ___ چ رۆژەکە خودیێدایی

خانیێرابوو چوونك شاهی ________ئەرێ شاهی و ئەرێ شاهی

دەستوریا بدە من چمە مالّە_______ سەرا بدەمە عەرزو عــەیالە

کا چ حالە چ حـــەوالە____ ____ _ئەرێ خـــانۆ هەرە مالّە

سەرابدە عەرزو عـــەیالە______ ___کاچ حـــالەو چ حەوالە

خانیˇکوردا ویێ رابی یە____________ قەستا مالا خـــۆ کردی یە

مەلایە ك مێڤانیێ وی یە__________ئەو مـەلاکیێ حەوجە نی یـــە

تۆ بەو خێرەك گەل گرتی یە_________کـــاغەزا خۆ هینا یی یە

دەستیێ مەلا راکردی یە ___________مەلا کا قەز باش خۆندی یە

گۆتی هەرچی مالیەت بنڤی یە_________مەلای قاقەز یاخۆندی یە

زەخمێت خۆی بەر قایشا راکردی یە_________ هـــەردوو پیێ یا ویێ بازی یە

قەستا خەزینی ˇکردی یە_______گۆتی خانۆ وەرە ئەز چوم هێشتا زوی یە

وەللاە حەقەو خودی چحەقە_______ کوشتنیێ مەلای مستە حەقە

خانیێ کوردی ییێ رابی یە_________ بیێت ئەمینی ئـــاخفتی یە.

هەتا دەستیێب مەلای راگەهشتی یە_______شیرەك سەریˇوێی دایی یە

کەندالەك بۆ وی کۆلاندی یە_________ مـــەلا تیێدا ڤەشاردی یە

کەندالەك بۆ وی کۆلاندی یە__________ مەلا تیێدا ڤە شار دی یە

حەقیێ وی دا ب دلیˇوی یە_________ مـــەلاش یاوا خۆی رازی یە.

کۆتی مالك میرات من ئـەڤ قاقـەزا دایـە تـە کـو داتـو بخـوینی هنـدی مالیـەت نـاڤ خەزێنیێ دا بنیڤی بۆ من و تەبت مەلاییێ خۆ کوشت.

پاشان گەراوە چۆ نك شاهی.

شاهی گۆتی: خانۆ هاتی یەوە عەرزو عەیال چـاوا بـوو گـۆتی شـاهی سـاغ بـت چ قسویر نینە خانۆی ماوەیەك ل دیوە خانیێ رونیشتە خاریێ هزرا خۆ کر ل دلیێ خـۆ دگۆت ئەز چ بکەم چاوە بگەمە خەزێنا خۆ.

دبێـژن شـەڤەکیێ ئـەولیا یـەك هاتـە خـەونیێ خـانۆی گـۆتیێ خـانۆ نەبێـژە خەونـە رەبولعالە مین ئەڤ خەزێنە کریە رزقیێ تـە داکـو چـدیکە نەبیـە رێنجبـەریێ کـافران

خولامەتیا وان بەسە رەبولعالەمین ئەڤ خەزێنە دایی یە تە کو رابی خانی یەکا لسەر دروست بکەی غەزاییٚ گەل کفریٚ بکەی .

هەتا سپێدیٚ سیٚ جارا هاتە خەونیٚ وی دا ئەڤە خەون نیە تشتەکی هشیارییە.رابوو چووە مالیٚ نك عەرزو عەیالیٚ خۆ.

کورم عەبدال بەگ من خەونەکیٚ دیتیە هنگۆ چ دبێژن "

گۆتن بابۆ مادام رەبەل عالەمین ئەمری غەزاییٚ کردیە بۆ سەر کافران ئەم ئامادەینە و لپشتا تەینە

بابیٚ گۆت: ئەز سپێدیٚ زوو دەچمە نك شاهی چ بە هیمەت چ بەقیمەت بیت دا ئاڤاییەکیٚ لسەر ویٚ خەزێنیٚ ئاوابکەم داتیٚ بەرزەبم جهیٚ خۆ قایم بکەین _گۆت

چ شەوەکە خودیٚ دایی و
چ رۆژەکە خودیٚ دایی و
خانیٚ رابوو چوو نك شاهی
ئەریٚ شاهی و ئەریٚ شاهی
عەردی منەتە چەرمیٚ گایی
داخۆ بکەمەنژارەو هەر ئاڤای
شەڤیٚ بچمە ناف افاهی ش
ئەریٚ خانۆ توو وە نەکا
چ نژیارە ئاڤا نەکە
دلیٚ من و تە خۆ ژێك نەکە
دێدەمەتە قەسرا زەڤییٚ
تەدەکەمە مەزنیٚ ئورمییٚ
من نەڤێت قەسرا زەڤییٚ

نابمە مەزنیٚ ئورمییٚ

ئەریٚ شاهی و ئەریٚ شاهـــی

عەردیٚ تە منەتە چەرمیٚ گاهی

داخۆ بکەمە نژیارو هەر ئاڤاهی

شـــەڤیٚ بچمە بن رۆژیٚ

بچمە خیڤەتا شـاهی

تۆی خەلیلی تۆی برایی

من عەرد دا تە چـەرمیٚ گایی

بۆ خۆ بکە نژارو هـەر ئاڤایی

شەڤیٚ هەرە بن کەل عەیالی

رۆژیٚ وەرە خیڤەتا شـاهی

نان و حەق ژی خیڤـــەتا شاهی

گوتیٚ: خانۆ تەهەرە عەردەکیٚ بڤێت بۆخۆ ئاوا بکە نان و حەقیش کیسیٚ مـن ئـەز زانم تو چ نینە گۆتی بلا شاهی.

ئەو عەردیٚ چووینە سەیرانیٚ زۆمیٚ زۆزانا ئەز دیٚ چم خانی یەکیٚ لوێریٚ ئاواکەم ئینا گۆتیٚ خانۆ زومیٚ زۆزانا ل چلیٚ زستانا هەنگی سینگیٚ من و تـە بـەفر دگریـت دیٚ عەیالیٚ تە سخلە بن. عەردەکیٚ دەدەمەتە ل نیڤەکا باژێری بۆ خۆ خانیە کا لیٚ ئاڤا بکە ب دلیٚ خۆ هینا گۆتی ئەز بەنی ئەگەبەکیفاتەبن من ئەوجیٚ دەڤێت ئەگەر بکەیفاتـــەبیت مـــن چ عـــەردەکادی نـــەڤێت و چ ئـــاوایی یـــا ناکـــەم گۆتیٚ: دیٚ هەرە هەما تە چ عەرد دڤێت بۆ خۆ ل ویٚ ئاواییٚ بکە.

خانـۆ رابو چوو زۆزانە

خانـیٚ رابوو چووزۆزانە

ئینابوو چەرمـەك حەیوانە

چـــەرمێ گایی لئاڤێ نایی

هەفت شەو هـەفت رۆژا لناڤ مایی

رۆژا هـەفتیێیێ دەر ئینایی

کێرو گویـزان بێت ناڤ نایی

دەزی و دەزی هەڤنی نایی

بێت هەڤدی دێ حـەفت کێشایی

بۆست و چـەرخی بێت لێ دایی

دەوی گوێزانێ هـەمیێ دەرهینایی

کۆللەك هندەش بـــەریی هێلایی

ئەویش بەر خاترا دلێ خەلیفەو شاهی

بەرێ خۆ دەتێ خانۆی چەند بەفێلە

چەرمیێگــایی کرد دەزولە

پیێگرتن بـەری و نهێلـە.

گۆت دیارە لمن عەجز بوون " هندەك دەزویلە من هێشتیە گۆتێ هەی مالك مـیرات تەخەریتاخۆ دۆر زومێ زۆزانا هەمی زڤراندییە

خەلیفەی گۆتە شاهی: ئەڤیێمرۆڤی دینە هینا گۆتێ خەلیفە مـا ئەگـە دیـن نـەبا مادێ چاواوەدکەین بەس خانۆی خانیەك بۆخۆی ئەوێ دیکەش بۆ خـۆ حـەیوان و مریشك و تشتیێدی بەردانیێبالۆخۆی چ دەکات بلا بکات.

خەلیفە گۆتە شاهی نەکو ئەڤ مرۆڤە لەعبەك بکات شاهی گۆت ئەڤ مرۆڤە غەریبە مادێ چ لە مەکەت خـانۆ تنـێ ئیسـلامە مادوونیـا هـەموو کفرسـتانە مـا دشـێت چ بکات.

چ سوبەیە سوبـە زوویە

چ سوپێدەیە دوونیا زوویە

خانێ کوردا یێ رابیە

گازی کورێ خۆ تەتەر خان بەگ کردیە

تەتەر خـــان توو لەزێبکە و بلەزینە

جانێێ کومێت دەرکەو بینە

بزرێ کێــوەو بشد ینە

خۆ ب نك شاهی رابــگەهینە

هندەك پالا بۆمـە بینە

تەتەر خـان وێ رابییە

جـانیێ کومێت هینابیە

بزرێ کووە را شـداندییە

خۆ ب شاهـی را گەهاندییە

بابۆ سلاڤــێ لتە کردییە

بابێ من ژی یا گۆتیە

با هندەك پالا بۆمە بنیرییە

داکو کۆلکا ئاواکەت عێشتا زوییە

شاهی رابوو گازی کـردییە

پازدە پـالا گەماندییە

پازدەپالە ئینابیە

تەتەر خان زڤرییە

هەرپازدە پالە دابوو دوییە

قەستا نك خانۆی کردییە

چاویَ خانـۆی پێکەفتییە

کەلبێت وی گەلـەك وەبییە

کیسك و قەلوون هەلـگرتییە

قەستا نك شاهی کـردییە

جهـیَ پیـێلاوا روونشتییە

قەت سـەلامیش نەکـردییە

چـاویَ شـاهی قێکەفتییە

ئەریَ خـانۆ چ قەومیــە

جهـیَ پێلاوا روونشتییە

مائەریَ شاهی ئیرۆ هیَ ئیرۆکەمە

چەند جـارا بێم سلاڤە کەمە

ماکەلامـــن هندە، پازدە پالابۆمن کەمە

کەلبێت شاهی ییَ وایی نییە

شاهی لەز کەت بلەزینە

قەو پەتریکا چـەمینیت

حـــوبری چقاقەزا رە شینیت

ییَ ب ئیرانیَ راگـەهینیت

ییێت ب تـۆرانیَ راتهەژینیت

٧٠٠سەد هەزار بەدلەك پالا هینیت   شاهی گۆت ك قەولا من و تەبیت هێنـدە پـالا بۆتە رەوانە بکەم کەتوچ پەلکیَ داریَ چیایە بکەیە نـان تێـرا نەکـەت بۆخـۆ چاوا

وەت کەی ئەوە (٧٠٠٠٠) هەفت سەد هەزار پالە هاتن بەلیٚشاهی ٧٠٠٠٠ هەفت سەد هەزار پالەی بۆ خانۆی لەپ زێرین رەوانە کرد خانیٚ کوردا ئەوپالانەی بە ١٠ دە قۆلان دابەش کرد هەر قۆلیٚ (٧٠٠) پالا دەستیان بەشۆلیٚخۆ کرد هەروەکو لەو پارچە شیعرانەی خوارەوە بەدیاردەکەویت.

هەفت سـەد بەدلەك بن کۆ لکەن

هەفت سەد بەدلەك یر کەن بن بێری کەن

هەفت سەد بەدلەك بن پاقژ کەن

هەفت سـەد بەدلەك بن کولنکن

بن دم دمیٚ دنگە دنگە

بن دم دمیٚ بەردە دنگە

دم دەم بەرەکی منەوەرە

بەربوتە بن دەم دەمیٚ کەلنگ وتەور

بەر عاسمانە هۆلی یە عەورە

دەم دەم هینا بەر پشدێنیٚ

هەفت سەد ییێت گرتن لیٚ

چێکن جێکیٚ ڤیٚ مێر دینیٚ

دەم دەم ئینا بەر خەرتۆلیٚ

هەفت سەد پالە ییێت کەن شۆلیٚ

چێکەن جێکیٚ قەرە قۆلیٚ

چەند هەیامەیەك پیٚ چۆیینە

بەردێت پالە خلاس بینە

خانیٚ کوردا وی ورابییە

تەژی مەتالێ زێر کرییە

سەر ملێت پالا رشـاندییە

هوستا چوونە سەروان چیانە

بری بوون حسابێت رێك و پانە

ئینابوون ژبۆ بووکا خانە

دم دم ئینا یێت کـــۆلانێ

هەفت ســەد پتلا یێ بەردانێ

چێکەن جێکا ســەهریج خانێ

ناوێ وەستایێ بن عــومەرە

سوبەهــی دارێژن مفرەق و

فەنەرو ســـاج و تەوبەرە

دێدەمەتە رۆژانـــە زێرێ زەرە

ناوێ هۆستای بن عەلیە

سەبەهــی دارێژن مفرەقو

فـەنەرو ساج ب سنگیە

دێ زووی رابە مفتۆ روویە

چەند هەیامەك پێ چوو دینە

بەرکێت پـالە خلاس بینە

خـانێ کوردا یێ رابیە

تەژی مەتالێ خۆ زێر ردیە

ب سەرێ پالا ریشانـدیە

هۆستا چوینە سەرێ چیانە

بریبووـــنه حسێلێت پـانه

ناردبوونه کالا خانه

دم دم ئینابوو کۆلانیٚ

چێکر جێکیٚ ئاخر زەمانیٚ

دم دم ئینا بەر خـرتۆلیٚ

هەفت سەد پالا لێدکەن شۆلیٚ

چێکر جێکیٚ قەرەقولیٚ

ناویٚوەستای بەهی دارێژن مفرەق و

بیلاهـی ریٚ وتاسه

دیٚ زوو رابن تاس بەر تاسه

دم دم ئینا بەر کۆلانیٚ

حەفت سەد پاله بێت بەردانیٚ

چێکر جێکـیٚ سهر یج خـانیٚ

هەتا هەفد سـال تەمام بینه

کەلا دمـــدمیٚ ئاڤـاکرینه

رۆژا دم دم خـلاس کـری

نۆینەو کانی بەرزەکـری

سەریٚ هـەفسەد پالەو بری

بۆ دەنگا مـەحموودکیٚ کەلەکانـــی نـەکری دبێـژن وەختـیٚ دەم دەم تـەواو بـوو سەریٚ هەر هەفسەد پاله بری بەس مەحمود کەله کانی هێلا گۆت بـەلکو رۆژەکـیٚ وورجا مەبدات خانیٚ لەپ زێرین کاغەزەك نووسی بو شاهی رەوانکرد تێـدا نووسـی مەئاوایی یا خۆ تەواو کر ئەگه تێـی سـەرەدانه مـە.وەره وەختـی قاقـەز گەیشـته

شاهی گۆت ئەوە هەفت سالە ئەوە چ چێکریە، رۆژی بەردەك دانایە شـاهی جـواب خەلیفەی برێکر گۆتی بلا بێت دا بچینە زۆمیٚ زۆزانا ئاوایێ خانۆی ببینن شـاهی و خەلیفەو هەندەك ردین سپی رابوون قەستا زومـیٚ زۆزانـا کـر لـەدەورووو بـەریٚ خـۆ ددەنیٚ شکێرکەکا شین لەزومیٚ زۆزانا دیتن.شاهی گۆتە خەلیفەی " ئەریٚ خەلیفـە چ شێکێرك ل زومیٚ زۆزانا هەنە خەلیفە گۆت نەخێر زومـیٚ زۆزانـا هـەمی مێرگـە و کانینە هەبیت ئاوایێ خانۆیە وەختـیٚ نزیـك بـوون ب گـوێرا خـەریتا خـۆ نەتپلـەك زیادکرینە نەکێم.

خەلیفەی گۆت :شاهی خانۆ لەعبەکیٚ گەل مە کەت شاهی گۆت: ماخـانۆی دیٚچ کەت دونیا تەژی کوفرستانە خانۆی چ لەعب کەت بلا بکەت خـانۆ بـەخێرهاتنکا گەرم ل مێڤانا کر.شاهی بەرا خۆ دانا ئاوایێ خانۆی.

شاهی گۆت:خانۆ من کیژا خۆ دا کوریٚ تە عەبدال بەگ بێژە بلا بێتە دەسـتیٚ مـن پیرۆزیا ئاوایێ ئاواکری خان عەبـدال بـەگ چـوو دەسـتا شـاهی لیٚ قـەبوول کـرو و شـاهی هەسـتا خـاتری خـۆ خواسـت کـەلا دەم دمـی دەرکـەوت و زڤریـاوە چـەند هەیامەکیٚ پیٚ چوو خانۆ سەرو بەری داوەتا خۆکر کچا شـاهی بـۆ کـورا خـۆ هینـا کەلا دم دمیٚ ب خۆشی و شادی.

شەوەکیٚ ل خەونیٚ خۆ دیت ئەولیا هاتنە خەونی گۆتنیٚ رابە وەختە خۆ تێك بنـیٚ و هشیار بە مەجالیٚ شەری هاتی یە گەل کافرا بکەی.خانیٚ لەپ زێرین شار ب شـار ئاوایی ب ئاوایی گەریا چەند جاحێل و تۆلاز کۆم کرن و هینا ناو کـەلا دەم دەمـیٚ رۆژەکیٚ خانۆ بتنیٚ سەریٚ سیٚ ریانەکیٚ روونیشتی بوو هۆستا یەك هات لاندکەکی سەر ملی و تە و شۆیەك بەر پشتی بوو سەلام کرو خانۆ سەلامی لیٚ وەرگرت

خانۆ گۆت: هاهۆستا تەکیڤە چی.

گۆت: ئەڤ لاندکە بۆ مالیٚ خانیٚ لەپ زێرین بەم بـەلکو خەلاتـەکیٚ داتـە مـن هینـا

گۆتی ئەڤێ لاندکێ بۆ پیاوی دی بە خانێ لەپ زێرین پیاوەکی قلسەو منـەت بـۆێ لاندکا دار نینە گۆت: ئەز بەنی دیارییە ئەز بۆ وی بەم ئینا گۆت بسەری تو کەمە بگـەرێوە هـیچ ناداتـە تـە ژبـۆ فـەقیرەکێ ببـە چـێترە چـونکی خـانێ مرۆڤـەکێ قەلسەگۆتی خودێ ئەز هاتیمە نازڤرمەوە ئەوێ دیاریێ بۆ مالێ خانێ بـەم ئەگـەر وەرگرت و دیاری دامن ئەوە دا، ئەگەر نەدا هـەما ب گـونێ من.هینـا خـانێ گـۆتی ماتو وێرێ لنك خانۆی ئەڤێ قسێ بکەی.

خـانۆی پـپێـی گـۆت پـادێ هــەرە وا لنـاو کـەلا دمـدمێ لســەر تــەختێ خـۆ روونیشتیە.ئەگە تو پیاوی خودانێ قسێ خۆبە.

خانۆی لاندکا خۆ خستەسەر ملی ْخۆ رۆیشتە بۆ کەلا دمـدمێ ب قـادرمێ بەسـەر کەت سەلام لە خانێ لەپ زێرین کرد.خانێ گۆت ئـەڤ چـیە گۆت لانـدکا بـۆ مـالێ ْخانۆیە بدیاری هینامە بەلکو دیاری یەك بدەیە من بۆ عەیالێ خۆ بەم.

گۆتی هەرە ئەم لاندکێ دار بۆچیە بەر چاوێ من لادە ئەم دشێین ب زێـری لانکـێ دروست بکەین.گۆت خۆمە منەت بە بەخشیشا تەنینە من بدیاری بۆ تەهینایە ئـەز موحتاجی دیاریا تە هەر نینە تەوەر نەگرت هەما بگونم یەکسەر قەستا دەرێ کر

خانۆی گازی چەند پیاوی خۆی کرد مرۆڤینە نەکەن ئـەڤ هۆستـایە بـروات بگـرن هۆستا گۆت بسەرێ پێغەمبەرێ هەرئێك نزیکا من بیت تەوشیەکا لسـەرێ وی دەم ئاڤ بدەوێ وی رانەگات خانۆی بەخۆ هاتە دەر بـە قسـێ نـەرم و خـۆش هۆسـتای زڤراندەوە کەلێ دمدمێ هینا گۆت شۆلا تەچیە هۆستا گۆت تەوشی.خودێ ئەگـەر تەوشی شۆل کر باشـم ئەگـەر تەوشـی شـۆل نەکـەت بـاش نینـە هۆسـتایی ْدیکـە دزانم.هەر دوو عەهدو پەیمان بەست هەتا ئـەم سـاغین برایـێ یـەکین تـا ئـاخرەتـێ مرن و ژینا مە پێکڤە بیت کەلا دمدمێ پر زێرو زیوە هەربخۆین خلاس نابیت گۆتی برا تەوە ناکەی گۆتی بەلی ْهینا هۆستا(خانێ موکری) هەستا چوو دەستێ خـانێ

لەپ زێرین دەست لناو دەست خودێ و پێغەمبەر نیوان من و تەبیت مرن و ژیانا مە پێکڤە بیت.

ژ نوکا پێك عەسیان هەردوو خویندارێ یەکن خانێ لەپ زێرین کەمەك دلێ وی یێ کۆمە بەلێ خانۆ موکری یی ٚراست و پاکە خانێ گۆت تە چ ماڵێ هەیە گۆتی بەس سندانەك ماڵی ٚهەی خەنجەرو چەقۆ و چەك و سیلاحی دیکە لسەر چێت کەم شۆلی ٚمن شۆلی ٚجغزییایە سندانی ٚخۆ ئینا و لبنێ هەیوانێ کەلا دمدمێ داینا گۆت ڤێجا بۆمە شیرو تیرو مەتالە داریژە هەر دارێژە هەتا هەمی جحێلەکێ شیر دا دەستێ وان.هینا جحێل و تۆلازێت کەلی دمدمی ٚگۆتن دەرکەیفەکەن بابچین.

خانۆ گۆتنێ: راوەستن هێشتا مایە چوو پرسیارا ئاقلمەندان کر گۆتنێ چ رزق و خواردنەك هەفت سالان خۆگریت و خراب نابیت گۆتنێت دەغلی ٚگولی خەلك کەلی ٚبەردا گولی ٚگەنمان هینا کرنە ناو عەمباری ٚکەلی ٚهەتا تژی کرن.ڤێجا رابن گرتن قولکا شەری گەل کافری بکەین بزانین قوەتا مە چەندە سپێدەی دەرگەها کەلێ دمدمێ ڤەکر دەست دا شیرا و هجومدا گۆت

بەفر کێ کێوە یێ والاندن

بەفر کێ کێوە یێ والاندن

کامە دێکانی پەزاندن

کاروانێ شاهی زڤری

لبن کەلێ شالاندن

بەفر کێری سپی کرن

جەومەدێ کانی شل کرن

کاروان و بازرگانێ

بن کەلێ رووت کرن

بەزینە زۆمێ خـان تێدایــە

چ رۆژەسپێـدە زوویـیــە

خـەلیفە بەخۆی رەڤییە

ب هــەردوو پێـارۆیشتییە

قەسـتا نك شـاهی كـردییە

ئەرێ شـاهی و ئەرێ شاهـی

ئەو خـــانەكی تەنان دایـی

بــو دووژمنێ سەرێ شــــاهی

تەرش و تالانێ بـــرینە

گـوندو زومێ مـە سۆتینە

بازرگانـێ شەهلاندینە

خەلیفە قـەت وەنابــی وەنینە

خـــان مرۆفەكی ئەمینە

ئەرێ شــاهی و ئەرێ شــاهی

ئەو خـــانێ تەنان دایــی

بوو دوژمنێ سەرێ شــاهی

تەرش و تالانێ مــەبرینە

گوندوو زومــێ مەســـۆتینە

بازرگانــێ شەهـــلاندینە

خەلیفە قەت وەنابــی

چ قیامـەتە دنـــێ رابــی

خـــان ئەمینەو خائین نــابی

ئەرێ شـاهی و ئەرێ شاهی

ئەوخـانەکێ خـولامێ تەیە

بوو دوژمنێ سـەرێ مـەیە

گـوندو زۆمێ مـە سـۆتینە

بازرگانـێ شـەلاندینە

خـەلیفە قـەت وەنینە

هێدی شڤـان وگـاوانن

برسیـنەو زك خـالینە

بۆ خۆ بـرینە

بۆ خۆ برینە پشتا مالّانە

خـەیالا وان تەرش تالانە

ئەرێ شـاهی و ئەرێ شاهی

سەرێ تەیەو بابـێ تەیە

ئەو خانکێ خـولامێ تەیە

بوو دوژمنێ سـەری مەیـە

بستەك نابوریت سـەرمەیە

خـەلیفەی ئەگـەر وەنەبیت

گارزندا خانێ ستۆلکا تـەبیت

ئـەرێ شاهی و تـەوەنەبیت

گارزندا خـانێ ستۆیێ من بیت

خەلیفە گۆتە شاهی تەعەسکەر بدەمن ئـەز دێچمە سـەرکەلێ دمدمێ خـانۆی ب ئێخسیری تەسلیمی تەکەم شاهـی گـۆت هـەرە.

خـــەلیفە خـۆ وێ رابیە

خەلیفــە خـــۆ وێ رابـــیە

عـــەسکەرێ خـــۆ راکریـــە

بن دمـــدمێ پەنگـــاندیـــە

چەند خیزێ بەردان و چەمـــانە

چەند پەلکێت دارو بـارانە

چەند ئەستێرێت وان عاسمانانە

چەند هەند خیوەت بنێ دمدمێ دانانە

گازییە سەرێ خـانۆی خانێ رەعیەتێ

قەبیل بـــکە تـــانجێ دەوڵەتێ

دونـــیا تـــەلبوو قیامەتێ

ئەرێ خـــانۆخانێ مـــغازێ

پلنگ و کـــەفتییە عـــەسارێ

کەرەم کـــە وەرە خـــارێ

چ سپـــێدەیە سپێدەزوویـــە

خـانێ عەبدال بەگ رابییـــە

تەتەر خان کەفتە دوواییـــە

دەرچـــکا کەلێ سەر کەفتییە

گۆتی برا ئەو رۆ چ لمـە قەومییە

گۆتی بـــرا نەترسە

ئـــەو کاروانینەو بازرگـــانە

بابـــێ مەخوینەك ســـەر وانە

ئەگەر خـــوین بابــێ مەنەدات

ئەوە بـابی مــە بازارو سـەرانە

دیــلەزن دمــدم و خـان تێدا

خانی مــوکری یــێ رەواله

هــەلبەستن شیرو کەوانە

بۆ مەغرەبی هـاتە خارە

بـــۆ نوێژێ چوو سەلالە

هەفت سەد خیوەت کــرن والە

کەس نزانی چ حالە چ حــەوالە

عـــەبدال بەگ بێژە رەوالە

هەلبەستن شـــیرو مەتالە

بۆ مەغریب هــاتە خوارە

بـــۆ نوێژێ چوو سەلالە

هەفت سەد خیوەت کرن والە

کەس نزانی چ حالە چ حەوالە

تـــەتـــەر خـــان بێژە رەوالە

هەلبەســتن شیرو مەتالە

بۆ مەغریب هـاتە خارە

بــۆ نوێژێ چوو سەلالە

هەفت سەد خیوەت کـــرن والە

کەس نزانی چ حالە چ حەوالـــە

خـــانی لەپ زێرین بێژن رەوالـــە

هەلبەستن شێرو مەتالە

بۆ مەغریب هاتە سەلالە

هەفت ســـەت خیوەت کرن والە

کــەس نزانی چ حالە چ حــەوالە

غەیری خەلیفەی کەس نەهێلـە

ئەوژی کـــرە قەرقەشــەو گێرە

چ وەختە سوبانە زوویـــیە

خــەلیفە خەویَ رابییە

دەنگ ل عەسکەریَ خۆ کـــرییە

غـــەیری خۆ زیـــاتر نەدیتییە

خەلیفە بەهــەردوو پیا رەڤییە

قەستا نك شــاهی کــرییە

هەریَ شاهی،شـاهی: تەچ قەومییە

عەسکەریَ مە شەڤێدی بەتا عۆنیَ مــرییە

دیَ لەزم دمدمــیَ خانۆی تێدا

کەلبیَ شاهی زۆر وەبـــیە

دیَ بــینن و دیَ بـــینن

دیَ تۆپیَ مـــە هــەمیا بینن

هەمـی پێکڤـە وەرینن

دیَ بینن تۆپا مەزنـــە

دەرکـــیَ وی بێژن هەفت منە

دمــدمــیَ هەژاندن بنە

دیٚبینن تــۆپا ئەنجەلیٚ
دەریٚ وی دەریٚ مەنجــەلیٚ
بێت هاڤیتە بورجیٚ کــەلیٚ
دیٚ بینن تۆپـا دەر زیڤا
دەرمانیٚ کەنیٚ ئالیــیٚ تێرا
هەژاندن بورج و شکێرا
دیٚبینن تۆپا سەر زیێری
دەویٚ ویش دیٚ ئاگرو گــوڕی
بەریٚ ویش حەوالیٚ کەلــیٚ زێرین
دیٚ بینن تۆۆپا مــراری
دەرمـــانیٚ کەنیٚ بترار ی
تێهەژاندن بورجیٚتـــاری
دیٚ بینن ئەو تۆپا بچوویـــکا
بێت خرخـال و سندرویکا
دەرمـــانیٚ کەنی بسێنیکا
تێك هەژانن بورج و سوویـکا
ترســـاندن زاڤاو بوویکا
دمـــدمیٚ بیتە کەڤریٚ شینە
کافرا چ چارە پیٚ نینە
کەربیٚ شاهی زۆر وەبینە
شاهــی لەز دکەت و دلەزینی
قەشەو بەتریکان جــەمینی

حــوبرێ قاقەزا رەشینیت

ب ئێرانێ راگـــەهینیت

ب تۆرانێ رات هـــەژینیت

کافرەکێ هاتی رۆژ ئاڤا

شێلکەکـــا تۆپا بەر ئاڤا

هەفت رۆژا کەل نەدیت هەتاڤـا

کافرەکا چوو ســالا مەستە

هیندی را هیندە راســـتە

گۆت خراب کــەم ب وان دەستە

کافرەکێ چوو لەو کــەرکویکە

کافرا دیٚحویکە حویکە

کەلا دمدمیٚخراب کـــەم ب نەینۆیکە

کافرەکـــێ چوو بەحرا خێوۆ

هەفت سالا سەر بەحـرێ تێوۆ

زەخیرێ هەفت ســـالا پێوۆ

دمدمـــێ خراب کەم تلێوۆ

کافرەکـــێ چوو ل زۆزانا

بن کەلا دمـــدمێ دانێنن رەزو باغانا

رەزوو باغا دانێینە

بەرێ وی پێوە هـــاتنە

کافرەکێ چین و ماچینە

زەخیرێ هەفت ســـالا ئینە

هەفت سـەد بەدلەك بەراهینە

هەفت سەد بەدلەك دومـاهینە

هەفت سەد بەدلەك قەلوین چینە

هەفت سەد بەدلەك قـاوە چینە

هەفت سـەد بەدلەك داوەت چینە

گۆت ئەز چ عـەسکەری دی خێر نینە

ئەز بۆ دینا شـاهی هاتینە

دەورا دمـدم خان تێدانە

چەند خیزێ بەروان چـەمانە

چەند پـەلکێت دارو بارانە

چەند ئەستێرا وان عـاسمانە

چەند هەند خیوەت بنێ دمدمێ دانانە

دەڵێن ئەوەنـدە خیـوەت دانـرا لـەدەوری کـەلێ هـەروەکی بـەحرێ سـپی شـەوقی دەداوە هەرخیوەتەك تەژپیاون.

سپێدێ خانێ تەما شا کەت هەموو خیوەتێ دووزمنی یە.

ڤێجا مەحمودکێ کەلەکانی ل دلێ خۆ گۆت هۆ هـۆ........

هەتا نوکە هەرخۆشی بوو بەلام نوکە شەرە من چ مەجبورم خۆم بەکوشـتن بـدەم ئەز رابم قەستا خیوەتا کافرا بکەم بەلکی قوتاربم

ناهێمە کوشتن.گۆت:

خودێ خراب کەت ماڵێ

مـەحموددکێ کەلەکانی

کولکەك بێت ل سـەرێ عەزمانی

ئەو مەحمود کێ باب نەمری

قاقازێ بەتیری وەکری

هاویتە تەب خیوەتا کافری

سەرو کانییێ بن کەڤری

ئەو مەحمودکێ باب نەمایی

قاقەز ل تیرێ پێچایی

لبەر چاوێ شاهی دانایی

شاه لوێ کارێ عەجیب گرتییە

خیوەتێ لسەر کانی دانایییە

ئەو مەحمود کی ێکەلەکانی

بەهەردووپیان رابییە

قەستا خەلیفەی کردییە

من قاقەز بتیرێ هاڤێتیە

سەرو کانی تێدا دیار کرییە

گۆتێ هلۆ رابە خەلیفە ئەز سەرو کانیا ئاوێ پێ دەزانم ئەم بچین کسۆك و دەوارا لسەر سەرو کانیا بکوژینەوە تاکو خوین بگاتە ناو سهریجێ کەلێ داکو بزانن سەرو کانی هاتیە گرتن وخۆیان تەسلیم بکەن.شاهی چەند خیوەت راکردییە شوێنێ سەرو کانیێ دانایی سەرو کانی هەلدڕن چەند سەو دەواریان لسەرو کانیێ کوشت شاهی گەلەك کەیفی بوو گوتێ: ئەری مەحمودتەبۆچی ئەو شۆلە گەل مالێ خانۆی کر.

گۆتی: ئەز بەنی ئەوان خزمەتا من نەدکر حالو مەعاشێ من باش نەبوو لەوما ئەزهۆکر

شاهی گۆتی: باشه تەچ دیارییەك دەوێت.

محمود کەلەکانی گۆت: ئەگەئەز داوای ماڵ و پارە بکەم مائەز ماڵو پارە بۆچییە ئەزێ داوای بوکا خانێی کەم کچێ شاهییە

ژنێ عەبدال بەگییە ئەو گەلەك کۆك و بەرکەفتییەئەز بێژمێ.

گۆتی شاهی:

ئەگەر تەبڤێت تەبکەیتە

من کچا شاهــی دڤێتە

ئەو خــۆ پەریا بابانە

مـــەمك فرفێرە فنجانە

ئەو سەقاو دلــێ مێرانە

نادەمەتە خان پەری یەلاوانە

مەمك فرفرێ فنجــانە

ئەو سەقاو دلێ لاوانە

دێدەمەتە تۆیی خـانە

دێ دەمە تە وەرمی خانە

دێدەمە تە مراری خــانە

مـن نەڤێت تۆی خانە

مـــن نەڤێت تۆیی خانە

مـــن نەڤێت وەرمی خانە

مـن نەڤێت مراری خانە

ئەگەر شەرمەو ئەگەر بهێتە

بووکا خانێ خۆ مـــن ڤێتە

ئەو خانمە پەری و بابانە

مەمك فر فرا فنجانە

ئەو ســـەقاو دلێ لاوانە

شاهی گۆت:

هـــەی دێ بینـــن دێ بینن

دێ تۆپـــا مەزن دەرخینن

مەحمودکێ کەلـەکـانی

دەرییێی تۆپـــی راحەشینن

بورجێ خانا چـــە پەقینن

داخان عەجیبیێ نووکا ببینن

تۆپێ ومـەزن هینانییە

محمود کەلەکانی پێوە حەشاندییە

بۆ بورجێت خانێ پەقاندیە

هەرە ڤێرێ زاوایێ خـــۆ ببینە

بورج تێـــا تەیرێ شـــینە

فەقیا دەست هـاڤێتە مەسینە

سهریج خـــانە بری خوینە

روونیشتن بۆ خـــۆ گرینە

خـــانێ کوردا هاتو گەراڤە

ســـەر سەهریجان گەراڤە

ئاڤ نەبوو پـــێ بشواتن

دەست نـــوێز و چاڤە

گاز کاتن هیٚ دایێ هیٚ دایێ
ته کـوٚچکیٚ وەرە رایێی.
لەمەبکە تەکبیرو رایـیٚ
عەجما م و سوٚتن لسەر دونیا یێ
کافران سوٚتن سەر دونیاییٚ
دایکیٚ گوٚت:
ئەریٚ خـــانوٚ ئەوە چیٚ کری
ئەو تەکبیرا یاتو خوٚ کـــری
روٚژا دمـــدم خلاس کـــری
سەریٚ هەفت سەد پالابـری
دەنگا محمود کەلەکانی نەکری
نەعلەت توخمیٚ عەســلیٚ ژنە
ئەوەلی ژی ل دایکا منە
خـــانیٚ لەپ زێریـن رابییە
دەرەجکیٚ کەلـــیٚ سەرکەفتییە
دوعاش خودیٚ یـــیٚ خوٚ خواستییە
ئەو هـــەورا رەش و درێژە
تاڤەك بـارانیٚ دارێژە
کوٚرەبوو روٚژیٚ و نوێژە
چاویٚ مەگرت پیسی و قرێژە
هاوا خودیٚ لسەریٚ مەیدانیٚ
دارێژە تاوەك بارانـیٚ

دائاڤ بێته سەهریج خانێ

بۆ خانێت شێرێت مەیدانێ

وەخت نەنیسانە نە گــولانە

لەمابەینا هەردو مـــانگانە

بوو جرویسـکا بریسیانە

پرقێنە کەتییە حــەورانە

لێکرن تەزرەو بـارانە

تەژی کرن سـەهریج خانە

کەلێ خانێ بی شەهیانە

دووعایی ێوان قبول بـــی

سەهریج خان پر ئاڤ بـی

دایکاخانۆی گۆت خانۆ: گۆت هۆ دایکۆ

گۆت هەی مـالێ بـەر میراتـێ نەکـەفتی یۆ تـۆ عەسـاکیرێ خـۆ بیـە مەلـەکوت و غەزراییل تو روحێ وان کافرا هەمیا قەبزانەکەی هندی هاتیە هەردهێت.

ماخۆ نەتوو بتنێ ئیسلامی ل دنـێ ,رابـە مـەلاێت خـۆ بینـە فـەقێیا خـۆ بجەمینـە قاقەزێ خۆ بنووسە ژبۆهەررەئیسێ عەشـرەتەکێ ئیسـلام بـۆ دەولـەتێن ئیسـلاما قاقەزا بنووسەو رابگەهینە کو کافرا رەخو روویێ کەلا دمدمێ مەگرتینە داکو بینە هاواریا مە.ئەوان قاقەزان کرە ناو جەنتەکێ بانگی مرۆیـەکی خـۆ کـرو گـۆت: ئـەو قاقەزانە هەرە ببە ناو ئیسلامان کو بینە هاواریامە قاسیدێ خـانۆی شـەڤێ بـدزی بناڤ عەسکەرێ دوژمنی خۆ دەرباز کر بەرێخو دا ناو ئیسلامەتیێ.بتنێ مەودایـەك رۆیشت گەهشتە سەرێ چاریانەکێ خەو دلێ وی گـرت جانتـا خـۆ لـبن سـەری ێخـۆ داناو نڤست.کافرەکێ لەرێ وادێت دیت کابرایەك لسەر رێکێ وانڤستی یە جانتایەك

بن سەرێ وی یە کابرا هێدی جانتا هینا دەرێ پرێ ناڤ قاقەزا هاواریا خانۆیە بۆئیسلامەتیێ کو کافران دەورو بەرێ کەلادمدێ گرتیە دەست هاڤێتە قەلەمێ خۆ ئەوان حەرفان هەمی تێك دان و ب حوبرێ شین کرن“ کابراژی ئاگا ل چ نینە جانتا خۆ بملێ خۆ وەکەت هەر رەئیس و عەشیرەکێ ئیسلاما قاقەزەکی ل قاسدێ خانوی وەکرتیە.ناهێنە خوندنێ.

گۆ قاقەزاپەلکێت ڤێ بنێ

برێك کر بۆ میرێ یەمەنی

چ مەلا مەعنایێ نادەنێ

چ سەیدا مەعنا نادەنێ

قاقەزا پەلکێ هێرۆیێ

برێکێت بۆ میرکێ زاخۆیێ

پەرێ قاقەزیێت شینە

چ عیلموو خۆندن تێ نینە

قاقەزا پەلکێت هنجیرێ

بەرێکت بۆ میرێ جزیرێ

بەرپەرێ قاقەزا یێ شینە

چ عیلم و زانست تێ نینە

قاقەزێ پەلکێت فلفلێ

برێکت بۆ میرێ میسلێ

پەرێ قاقەزێ یێ شینە

چ عیلم و خەبەر تێدانینە

قاقەزاپەلکێت هەناری

بەرێکت بۆ میرێ زێباری

پەرێ قاقەزێ یێ شینە

چ عیلم و خەبەر تێ نینە

حەیامەك چوو چ هاوار نەهات دایکێ خانۆی گۆت: کورم هاوارێ ئیسلامێ نـەهات خـانۆ گۆت:دایکـۆ دیـارە چ ئیسـلامەتی نەمایـە ئیسـلامەتیەك هـەبیت هەرمەینـە سوپێدێ دەرگەهێ دمدمێ ڤەکەین ئـەزو عەسـاکیرێ خـۆ بنـاڤ کـەڤین مـەرۆژەکێ هەی یان خـودێ دەدات یـان خـودێ دەبـات هینـا گـۆت داوۆ خـانۆ هەکـە رەب و لعالەمین دەزانی ئەمرێ تە چبیت غەزا گەل کوفرێ کەی تۆ هاوارا باتنیا (اولیا) رابگەهینە ئینشاو الله دێ باتنی دێنە هاواریا کورێ من.

چ سوبەیـە ســوبە زووییە

خـانێ لەپ زێرین رابییە

دەرەچکێ خانێ رابییە

دوو رکاعەت سونەت کرییە

دوعا خودێ خۆ خواستییە

هاوار خودێ و شێخێ بەغدایێ

وەرە هــای مەدەکەین غەزایێ

هەموو کەس دلێ وی سۆتی وۆ

تۆ بێت هاوارا خــانێ وۆ

هـــاوارا خودێــوۆ

مناسبێ پیرێ حـــەلانێ

پلنگ وی کەفتی یە مەکـــانێ

تۆ بێیە هاواریا خانێ

هاوارا خــودێوۆ مناسبێ شۆشێ

تەعیلم خۆ دێت کـــوشفێوۆ

تۆ بێیتە هاوارایا خـانێوۆ

هــاوار خودێوۆ خدر نەبیێ

سەردەشتا مەمــانێ

تۆ ب عیلمێ خـــودێ رەوانی

تۆ بێیە هاواییـا خانی

هــاوارە خودێــوۆ

مەلا ئەحمـــەدێ بادی

تۆ ب عیلمێ خودێوۆ ئەربابی

تو ســەر سەرێ خانۆی هاتی

هاوار خــودێوۆ

پیر حەدادێ درزێــوۆ

گەل چل مێردێت پێدیـوۆ

کەلێ خــانێ بینە رێزێوۆ

هاوار خودێـوۆ

شێخ عـــەلیێ گەلی رمانە

میری هاتی دابەر عـــاسمانە

تۆ بێیوۆ هـــاوارا خانە

هاوار خودێوۆ شێخێ بریفکا

خودانێت عیلم و جزویکا

ئەنگۆ وەرنە هــاوارا بچویکا

هاوار خودێـوۆ

شێخێت ماموێسا

ب دەستی دا شیرێ ریسـا

چ غەزا لەکەت ناموێسا

چ هێوارە کا ب درەنگییە

برەکا   تەیرا هـاتییە

پر کرن عـاسمانە

سەر حەوالێت کەلێ دانانە

کەلێ دمدمێ خـان تێدانە

چاوا وێ دوعا کر دوعایێ وی قەبول بوو رەوێت تـەیرا عاسمانـا تـەژی کـرن لسـەر شوێرێ کەلێ دادەورن هەمی باتنی بوون

ئێك دوو تەواف کرن هینا گۆتن چ حالە خانۆ گۆت:خودێ حالێ مە ئەوەندەیە ئاڤێ مە ل سەهریجێ خلاس بیت دێ تەسلیم بین مەشـەر پێچێ نابیـت هینـا گـۆتن هاواریا تە نەهاتین دێ دەست پێ کەین هەما ب هیڤیا خودایێ مەزن.گۆت:

دابچینێ دابچینـێ

دامسریا تەڕ کـەین خوێنێ

مرن خۆشترە لوێ ژینـێ

لبەر حـالێ مەکەفتینێ

دێ هەل و هەول و مەجـالە

شۆرکـەن بەندێت مەتالا

مەژخـودێ فرسەتەو حالا

شۆرکەن بەندێت وان رەختە

مەش خودێ فـرسەت و بەختە

های دێبینن دێ بینن
کۆمێ زێرو ریڤـــا بینن
با جۆخێت شیرا بنه خشینن
دا لاو کـەیفێ پێبینن
پشتی مەعدەنێ بۆ چەمینن
پسیارێت مەبێعەیبن
گۆتنێت مە ژی گۆلێــبن
هەرچی ژن و مالا خۆ دەوێتن
بلا گازیـا خانۆی نەهێتن
ئەڤ بەرەیە ژی ــبەرینە
عەسکــەرێ وێدا خشینە
ئێك قەراجیەو کــانینە
هەردوو برایێت ئاخرەتینە
لەکــن جغزی روونشتینە
من دڤێت نێزەکی رادایـــی
یەك چەکوش بتنێ لێدایی
ئاسنێ وی برووسـی بیت
سەر شەقاوی سپی لایی بیت
عەسلێ خۆدا کرمانی بیت
چل چەرخێت دەوی دایی بیت
جغزی شیرەکی چـــادەکاتن
شیری دەگریت و هــەژاندن

جرکه جرکێ شیری هاتن

نرکه نرکه شیری لێ هاتن

جغزی مان تێ فوکرن

عەجێبیان ل وێ شۆلێ کرن

من دڤێ شیرەکێ رادایی

یەك چەکوش بتنێ لێدایی

ئاسنێ وی بروسـکی بیت

سەر شەقێ وی سپی بیت

چل چەرخا دەوی دایی بیت

جغسی شیرەکـــێ چێکرن

دەستێ قەلەبێت بێ کاری راکرن

شیری دەگریت و دەهەژینی

چرکه چرکێ لە شیری دەینی

نرکه نرکی لە شیری دەینی

دوو شیران پێکڤە حەلاندینە

ئاسنێ وان بروسکینە

سەر شەقـــاوی سپی لاییە

عەسلێ خۆدا کرمـانی یە

چل چەرخێت دەڤێ وی داییە

دەستێت قـــەلـەبێ

بێ کاری راکـردییە

شیری دەگری و دەهەژینی

چرکە چرکێ لەشیری دەینی

چرکەچرکێ لەشیری دەهینیت

چ عەیبــا لەشیری نابینیت.

گۆت: ئەوە پیچەك باشە دەتوانم برەك پێ شەری بکەم

سوبانەیە وەختێ سەحارێ

بوو فیکە فیکــا زوورنایێ

خان مەشغـولی وێ غەزایـــێ

خان کەلا هاتنە خــوارێ

وا دەکوتن دۆل و نقـارێ

سەرداریێ مەشێخی بەغدایێ

خان قولپینە دەرەجکـــا

بو تەقە تەقا دەمـــانجە

هاتبوو هاوارا کرمانجە

پرسیارێ مەبێ عەیبن

گۆ لەقسێ مە رابــگرن

پشتی مە خاتوون لۆ کێ بن

ژن گۆتیان:

ســەرێ مــەژی تێدا بچیت

جێی لیکاو مـــە بری بیت

پشتی وە مالّـداری نابیت

فنجانێ ژەهرێ دەگێـرن

یەك دەخوا پازدە پێ دەمرن

ژنێ عەبدال بەگی گۆتی:

من ناخۆم فنجانێ ژەهرانە

حەملێ من حەملێ کـوڕانە

دەگریت جێیێ بابـانە

گۆتیە بووکا: کچێ من هەر شەر خلاس بوو تو قە

سپێدەیە دەمێ سـەحارێ

بوو فیکافیکا زورنـایێ

خـان مەشغولی ب غـــەزایێ

خانێ ب عیدەت و حێرس رابییە

خانم خـانێ لەپ زێرینم

ئـەو خیوەت و چـادرا تنێ

تێرا مــن نینـن

حــەیف و مخابن لوێ شۆلی بینم

خانێ موکری دەلێت نۆ بەتا منە

لەمن حەرام بیت ماڵ و ژنە

ئەز خۆ گەل تە دێدەمە کوشتنە

حەفت سەت خیوەت خەمــامنە

هــەی زەری و زەری و زەری

زاڤا کورەکا ــبەر پـــەری

کا کورێ باب لێ هێڤیــێ

زاڤا نابیت بــن پەرێ یێ

هەی رابوو رابوو رابـوو

عـــەبدال بەگێ بـــابێ رابوو

رەختێ کـــودەری پێچابوو

سیلەح لەملان دوو تـــا بوو

خۆت کـۆم کۆم زریا پێچابوو

کۆم زەری زێرا کێشا بـــوو

ل کۆچکێ دممێ پەیدابوو

گۆڤەندا شـــەکا گرێ دابوو

گۆڤەـــندا شێرا گـرێ دابوو

پرسیـــارێ مە بێعـــەیبن

گۆتنێت مـە ژی گۆە لێ بن

ئـــەم دێ مێڤانێت کێوکێ بین

هەنـــدی ئێمـە ل دمدمێ ینە

مێڤانێت شـاهی و خـــەلیفەینە

هەندی مە کۆمـە عـــەباسین

خودانێت رەشماڵ و ئەلماسین

مێڤانێت شـــاهی مـــەناسین

لەهەیوانێ بنێ کەلێ دمدمێ داوەتێ خۆ گرێدا هـەتا دەور گـەریاوە دەوری.داوەت بەتال کرن و خانێ لـەپ زێرین گـۆتی: ئـەز گـەل جەماعـەتا خـۆ دەچمە شـورێ شاهی.

خانێ موکری گۆت: ئەز گەل جەماعەتا خـۆ دەچـمە حەلیفـەی شـیرەکا لاو بـۆوی هاتیە بەلکو دەکەفتە دەستێ من و غەزایێ پێبکەم و تۆلا زللێ خان عەبدال بەگی بکەمەوە.

خانێ لەپ زێرین گۆتە خانێ موکری: هەتا دەنگێ شەری لەبن خیوەتا شاهی خۆش نەبیت کەس دەست نەهاڤێتە شەری هەتا شاه نەهێتە کوشتن دێ نەخشێ مە سەر ناکەڤیت گۆتێ باشە گۆتە باتنییا ئەنگۆش لە سەر شویرێ کەلێ راوەستن کەنگی دەنگێ شەری گەرم بوو ئەنگۆش خۆ پێدادەن هەی هاتوو هەی خودێ بر. گۆت: دێ دەرێ کەلێ دمدمێ ڤەکەن دا عەسکەر بۆ شەری بچیت عەسکەرێ خانێ رژیانە ناو خیوەتێ کافرا عەسکەرێ شاهی گۆتن چدیکە تڤەنگا نەهاڤێژن خانو جەماعەتی تەسلیم بوون هاتنە دەخالەتێ.گۆت

بەس باوێن تۆپ و تڤەنگە

خان هانا ت رابی مزەنگە

خانێ موکری چۆییە

قەستا خەلیفەی کردییە

چاڤێ بخەلیفەی کەفتییە

ئەرێ خانۆ خانێ کوردانە

وەرە دانیشە لسەر مەحفیرانە

پالێ خۆ بدە بالیفانە

جۆت جۆت بخۆ فنجانانە

من رێزە لۆ ماقویلانە

ئەم ناکەن چوو شەرانە

ئەم دێکەین سولحانە

خانێ موکری گۆت:

خەلیفەو دین عاسێوۆ

فنجانە تە ژ عرسێوۆ

خۆ نابەم هیلاکە نفسیٚ وۆ

بینە تاسەکـــە ئاڤێوۆ

تاسیٚ ئاڤـــیٚ هینابیە

عەسلا ویٚ چاردە سالییـــە

ئاویٚ خـــۆ خوادرییە

خەلیفەوۆ من زانییـــە

شیرەکیٚ بۆتـــە هاتییە

٥٠٠پێنج سەد زێرا کڕییە

خەلیفە دەلێتە خولامانـە

شیریٚ بینە ســەر چەکانە

بدە دەستیٚ وان خانانـــە

ئاخـری هەر بۆ سەریٚ وانە

خولام دەلێت ئەز وەناکـــەم

شیریٚ دەستیٚ خانیٚ راناکە م

ئەو بەلایەی لۆ خـــۆ چاناکەمخ

خان ئاڤدەلی بەك سمبێل سۆرە

وەختیٚ شیری دیت و تیٚ فوکری

شیر سۆرترە لەئاگـــری

خۆ لەچ کێلانان ناگری

خانیٚ گۆت:

خەلیفە ئەز بێژم شیریٚ تە هندییە

جەوهەری وەکــــی پیازا سپییە

هەرێ خانۆ توو وە نەکە

دەستێت خۆ چـــەکێ مە وەنەکە

تۆ بەراوانییێ خـــۆ بکە

شیرێ من شیرەکا عەسلییە

عـــەسلێ خۆی کرمانییە

ئا۔ نێ وی بروسکییـــە

سەر چەقـــا وی سپی لاییە

چل چەرخێ دەوێ وی داییە

گۆت خەلیفە:

ئەز بیژم شیرێ تەهـــلۆرە

جەوهەرێ وی پیازا سۆرە

نابریتن پەلکـــێ گندۆرە

هەرێ خـــانێ توو وەنەکە

دەستێت خۆ چـــەکێ مەوەکە

شیرێ مـــن عەسلییە

عەسلێ خۆ دا کرمـانییە

ئاسنێ وی بێریسییـە

سـەر چەقا وی سپی لاییە

گۆت خەلیفە وۆ:

هەکە شیرێ تەیێ عەسلی بیت

عــەسلێ خــۆ دا کرمانی بیت

ئاسنـــێ وی بێریسی بیت

سەر چەقا وی سپی لایـی بیت
چل چەرخێت دەڤیٚ وی دایی بیت
ئو لە دەستیٚ خانــیٚ موکری بیت
دێوجە مەفەریٚ تە چ بیت
خەلیفەوۆ دیــن عاسێوۆ
توو بکێشە تپلا شادێــوۆ
هـــەکە شیر هاتە روێوۆ
ئەز زانم خانێوۆ تویێ خورتی
سمبێلا تە ژی پەری قورتی
ئەو شیرە بۆتەیەو هـەلۆتەیی
خـەلیفەوۆ وەنینە
تـــۆ شەهدەو ئیمانیٚ بینە
هاتە تـــە شینیٚ شینە
تە بــدە من سەبریٚ و مۆلەتیٚ
دابــگەمە بنیٚ خیوەتیٚ
خەلیفەوۆ دیــن عـاسیٚ ۆو
تو بکیشە تپلا شـەهادی وۆ
هەکە شیر هاتە روحێـــوۆ
تەبدە مـن سەبر و مۆلەتیٚ
دابگەمە بنیٚ خیوەتیٚ
بۆتە بینم زێری و زینەتیٚ
خەلیفەوۆ کوریٚ بێوەژنیٚ

بکێشه تپلا شەهادێ بتنـێ

سەرێ تە چوو قوینێ پیرەژنێ

کەلادمدمێ خان تێدا

شیرەکێ ژی داوەشانـــدن

سەرێ مام و برازا فــراندن

لێداو کوشتن باب و بـــرازا

خر بونە تـــەرم و جەنازا

ئۆردیا بونە گازە گـــازا

بـــوو شەڕێ پلنگ و بەرازا

سەر فرین وەکی پیڤازا

ببوو شەرو بگـــرە بگرا

مەشەرەو حەربــە و لێکد ـنە

قیرییە ئاخر زەمـــانە

هەو هـەوە وان بەقلیانــە

ســـەر فین و قاقول مانە

واشەرەو حەربەو لێك دانە

قیریە ئاخر زەمانــە

خیوەتان چرکـە چرکە

وان خیوەتان نرکە نرکـە

تێك هەل بوون عەجەم و تورکە

شێرێ خانـۆی خـــۆت هەلێزن

خیوەت خیوەت جێ دەگۆزن

خـــانیٚ مەزن ژوردا دیٚــتـــە

رم و رم خـــوٚت هەلاڤیٚتە

خیوەتان سەر یەك دادەداتـن

کوٚلانا لەناو چیٚدەکـاتن

مەشەرەو حەربـــەو لیٚکدانـــە

قیریدییە وئاخـر زەمانـــە

یـەك قەرەجە و یـــەك خانیٚیە

هەردووك بـــراییٚ ئاخرەتیٚنـــە

سیٚشەو سیٚ روٚژان کەن مەیدانیٚ

ل بەر هیٚك را هاتونوو چوٚینە

چ چارە پیٚك نەبردینـــە

گوٚتی برا تو چ کەسی، گوٚتی ئەز کانونم براییٚ خانیٚمە گوٚتی بـرا ئـەز براییٚ تەمـە بەلیٚ چاوە بەخوینیٚ هاتیتە گـرتن ئـەو بەبەاشـی تـو نـابینم گـوٚتی چـاوی مـن ژی خوینیٚ گرتینە ئەز نادبینم یەك لەو لای قامیٚ مەیدانیٚ هات، براییٚ وی.هەر لەقامیٚ مەیدانیٚ هات کەس لەبەینا خوٚ نەهیٚلا سەریٚ مە یدانیٚ راوەسـتان چـاڤیٚت خـوٚ ل خوینیٚ مالٚشتن گوٚتی برا ئوٚردیا تیٚکرا نڤستینە مەجالیٚ وان نەدەین تاو دەینیٚ ملیٚ خوٚیان کردە جوٚت و تاو دانیٚ.

شەر کەفتە ویٚ نزاری

شـــەقا شیرا کرە تاری

مەشەرەو حـــەربەو لیٚکدانە

قیریـــەو ئاخر زەمانـــە

چنگـە چنگیٚ مسری یانـــە

خوین دەچیت وەکی کانیا نە
مـــەشەرەو حەربەو لێکدانە
ڤیریەو ئاخرزەمانـە
شەر کەفتە ـــبەرێ تەتەرە
بوو گیزا گیزا خەنجەرە
زۆر نەکوژران سێسەد ســەرە
خویـن دەچیتن وەکی لیزەرە
مەشەرەو حەربەو لێکدانـە
ڤیریـــەو ئاخر زەمـــانە
هـەو هـــەوێ وان باتنییانە
سەر دەفرن و قەلب مانــە
شەڕ کەفتـــە دەشت و نهالا
بوو تەرقا تەرقێ مەتـالاە
خوین دەرواتن ل جۆم و جەلالا
بـــاریقەلاّ کورێ گەوهەرێ
خۆی لەبن تەرما کێشا دەرێ
سەد مێردی دراند بخەنجەرێ
مەشەرەو حەربەو لێکدانـــە
ڤیریەو ئاخر زەمـانە
خان عەبدال بەگی کرە گازی ئەرێ بابۆ خودێ خراب بکات ماڵێ وان جغسـی یانـە چ شیرو حال بۆمن چێ نەکردینە.
گۆت:

خودێ خراب بکاتماڵێ وان جغسییە
چ سەقای نەدایتە مسرییە
شل کـرن ملێ لاوییـە
وەختێ بابی تێفکرییە
گۆتــی بابۆ چەند نەزانی
تو شیری بکێشە لــەناو کێلانی
شیرێ شین داوەشـــاندی
٣سێ خیـوەت پێکوە هەلاندی
لنگێ بابێ خۆ لەگەل فرانـدی
گۆتی بابۆ عەبدال بەگ
تو هەربکە شەڕێ خۆ
دێتو وەلگێرە بــەرێ خۆ
شیـــری داهیـڵە بەرێ خۆ
هەلنەگەرە خەمێ بابێ خۆ
بابێ تەمەو بابــێ تەمــە
ئەز پیرە گایێ بۆغەمـــە
تێرا وێ پێگێـری هەمـــە
مەشەرەو حەربـەو لێکـدانـە
قیریەو ئاخـــر زەمانــە
خیوەتا شاهـــی لەگۆری دا
٧٠٠هەفت سەد قەشە رمیان تێدا
عەبدال بەگ سینگ و سینگ خۆی لێدا

جۆتە رمیان لێدایـی

بەژنا زراڤ تێك هــەژایی

کورا هییێ ل بابـێ مایی

بەرێ خۆ بدەنە خانۆیێ ئاگــرێ جگەرێ

شیرێ خۆ هاڤێت “ دەست دا خـەنجەرێ

کافری لەخیوەتــان کردە دەرێ

مەشەرەو حەربەو لێك دانە

قیریەو ئاخر زەمانە

خانێ لەپ زێرین گۆتیە خانێ موکری:

ئەرێ توو چەنــدی (جغۆری)

حەمـــدێ سەر شۆلێ ناگری

بگــەمە خیوەتێ پیرە کافری

ئەزوو توو پێکـەوە زەبری

گۆتی خانێ لەپ زێرین:

خۆنە گۆلکــن لۆتە ببەستم

نەبەرخن لۆتە بیان بەستم

گاوا حالاتێ من ل حەربــێ هەلبەستن

لەسەر کەلەشان دەرۆم و راناوەستم

مەشـەرەو حـەربەولێك دانە

قیریەو ئاخــر زەمانــــە

هوین لەز بکەن و بلەزینن

پیرە کافری بتــەرمینن

شــاهی هەلدا بۆ هەورازی
خانیٚ موکری لەدووی بازی
گۆتی کێوەدەچی کوریٚ بەرازی
شاهی بەهەردوو پیا رەڤـــیە
ب هەردوو پێیا خۆبـازییە
گردکیٚ هێزانیٚ ســـەرکەفتییە
بسەر برەکا تۆ پچیان هەلبییە
هوین لەز بـــکەن و بلەزینن
باروتیٚ دەمشتـــیٚ لەزینن
تیزاویٚ ل دەشتیٚ رەشینن
چاك و خراپـــان بقەلینن
باتنیـان وە برینن
چ وەختا وان گـــەل مە نینن
بـارویتیٚ دەشتیٚ رەشانـدی
باتنیان ناو خـــۆ هەلاندی
چاکو خراپیان تێکراقەلاٌنـدی

شاهی لسەر گردیٚ هیزانیٚ راوەستا، هـەتا تـەم و مـژو دووکـول دوومـان دامرکیـا، بەریٚ خۆ ددەتیٚ شیرەك والەناو تەرم و جەنازان مایە دلـەڤی وا دەبرقێتـەوە، رۆژ لێدەداتو شەوقی لەناو چاویٚ شاهی دەدات، گۆتە خولامان هەبی نەبی مـن دەزانم ئەویٚ هیٚ خانۆیە، هیشتا نەمردییە هەرن سەحکەنیٚ هەگە نەکوژرابوو نەو " هەگە مابوو بۆمن بهێتە ئێرە بەساغی، خولامان چوون سـەحکەنیٚ، خـانۆی دەودەست کە فتیە " لسەر زگ دەستیٚ شیریٚ کەفتیە عەردیٚ، دەویٚ شیریٚ ل هەواییٚ گـۆتی

خانۆ خانۆ" گۆتی هەستە رابە دەستێ خۆ لەبن خۆ دەرهیناو راکردینە بەرخۆ شاهی گۆت:

خانۆ گۆت:بەلێ هەی مالێ میرات چیوۆ، بۆ ئەو قیامەتەت هەلکرد سەبەبا چ بوو، لەکن من تە چ قسوری هەبوو

شاهی گۆتێ: خانۆ بەس توو فێعلێ خۆ بهێلە من لاقەکێ بزێری لۆتو دروست بکەم چەند حەکیم و لوقمانێ دونیا بۆتو دەهینم بەس فعلێ خۆ بهێلی

هینا گۆتێ: شاهی مەعەهدو پەیمان سەر نەفسێ خۆ کریە ئەز چیدیکە دونیا داریێ ناکەمەوە و مەتەرکە هەتا ژیان لسەر مە مابیت گۆتن بەلاشە شاهی گۆت:دێ هەرن ببەنە ناو کەندو مللەکێ لەوێ تەمامی بکەن و دەنگێ وی نەگاتە گۆهێ خانۆیان بردو کوشتیان.

ئەو کافرێ لسەرێ چیایان هەمی قولپینە کەلادمدمێ سەحکەنێ داکو بزانن چاوا ئەو عەسکەرێ خانێ کەورە چاوا شیانە بژین و چاوا ئەرزاق کۆم کرینە عەسکەرێ شاهی لەهەموو لایان دارژیانە ناو کەلێ دمدمێ دایکا خانۆی پالاخۆدابوو، خێلیێ تەماشای شەری دەکرد وەختێ بەرێ خۆی دایێ شەر ساقت بوو ئەو کافر هاتن قەستا کەلا دمدمێ کر زۆر عەسکەر هاتنە ناو کەلێ دمدمێ

دایکا خانێ لەپ زێرین پەلەکا ئاگری هاوێتە ناو عەمبارێ باروتی لەناو کەلێ دمدمێ.ئو دمدم راکرو دانا عەردێ

بەر تەقینەوێ دەرمانێ ئەوێ گاوی

ئەو هەنگی هەتا وێ گاڤێ خراب بوو

رەحمەت لەدایك وبابێ هەموو لایەك بیت.

داستانی —(کەلێ دمدمێ تەواو بوو)

پێشەکی
داستانی چەتۆکوڕێ فەرحۆی

داستانی قەلاّی دمدم بەراورد بکەین لەگەل داستانی چەتۆی. داستانی قەلاّی دمدم " شۆرەشێك بوو دژی زولم و ستەمکاری بەسەرۆکایەتی قەهرەمان و ناو دارێکی کورد(خانێ لەپ زێرین) بوو، لەناوەرۆکی تێکستی ئەو داستانە " ئازایی و بەجەرگی کۆمە لە کەسیکی شۆرەشگێری کورد چ ژن ژ پیاو بەتێکرایی خۆیان بەخت کردبوو بۆ ژیانێکی ئازادوو سەربەخ بەلام لەتێکستی داستانی چەتۆکوڕێ فەرحۆی دیمەنێکی واقعی و راستە، تاکە قارەمانێك، شۆرەسواری نەهەنگ، کەسێکی هەلکەوتووی چاونەترس لەمالّی فەرحۆی حوزێرئاغا بەنای (چەتۆ) قارەمانی ئەو داستانەیە بەتەنیا بەرامبەر بەعەشیرەتێك راوەستابوو، زۆر شەری تۆمار کردییە لەسەر زاری چەند تەمەن درێژێکی ناوچەی گۆرانەتی لە قەزای بەردەرەش پشتاو پشت بۆمان دەگێرنەوە و دەلّێن

٤ چار بەرەباب هەبوونە سەر هەقاریان یەك بووە

٢دوو کورد بونە ٢دوو عەرەب بوونە ٢

دوو بەرەبابە کوردەکە یەکەمیان مالّێ فەرحۆی حوزێر ئاغای دووەمیان مالّێ بۆزبەگی یە

٢عەشیرەتە عەرەبەکان ئەوانەن

یەکەمیان مالّی شێخ عەبدولعزیزی شەمەری.

دووەمیان بەرەبابی شێخ حوسێنی بەدەوی.

بەردەوام ململانێ لەنێوانیان هەبووە

زۆر جاران شێخ حوسێنی بەدەوی دەیگۆت !

خۆزگەئـەو رۆژەم بەچـاوی خـۆم بـدیت بایـە شـەرەكم لەگـەل مـالێ فـەرحۆی حوزێرئاغای بكردبایە،كەرخێ مێردینێ بەدیار دەكەفت.

بۆز بەگ دەیگۆت:خۆزگەلەخۆزیێ دارەتێ دونیاییێ شەرو موهماتەكم لەگەل مالێ شێخ عەبدلعەزیزی شەمەران بكردبایە بزانم خودا بەكێ دەدا، بەكێ دەبر.

رۆژەكێ فەرحۆو بۆز بەگ بەسواریێ خۆ رابووشكار دەچووبوون، لەسەر كانیاوەكێ پشویان دابوو، كارو باریێ دەست نوێژیان كردبوو

.لەنشـكاوەكێ چـەند سـوارەك لێیـان پەیـدابوو پاشـان سـلاو مەرحـەبا، خۆیـان بەیەكدی ناساند.

هەریەكـەلای خۆیـان ناوبـانگی یەكـدی یـان دەزتنـی، پالـەوان لـەكن یەكـدی خـر بینەوە، هەل و روخساری پالەوانیەتی خۆیان لەگەل یەكدی تاقی بكەنەوە فەرحۆ لەگەل شێخ عەبدلعـەزیزی بـەدەوی و بـۆز بـەگ لەگـەل شـێخ حوسـێنی بـەدەوی بەرامبەر بوون لەئەنجامدا هەروو كورد بەسەر هەردوو شێخێ عـەرەبان سـەركەوتن پشتی یەكتر ناسین و سەركەوتن، فەرحۆ گۆتیەشێخ عەبدولعـەزیزی شـەمەری زۆر حەز دەكەم خزمەتت بكەین و مێوانمانداررییە كمان بكەن.

شێخ گۆتی: باشەپشتی ٢٠رۆژی دیكـە رۆژێ ٢١یـەكی دێینـە مێوانـداریتان، ٢١ بیست و یەك رۆژ تەواو بوو شێخ عەبدولعەزیزی شەمەری بەخۆو بەسەد سـوارەوە لەمالێ فەرحۆی پەیا بوون، خزمەتێكی زۆر یان كردن، حەفت رۆژان مانەوە رۆژێ هەشتێ ئۆغریان كردوو گەرانەوە.

رۆژەك لەرۆژانە، هەردوو لا لە دیوە خـانێ فـەرحۆی دانیشـت بـوون زچـەتۆ پـەلێ ئـاگریێ سـۆری لـەناو ئـاگردانێ بەدەسـتی دەرهینـاو لـەناو لـەپێ خـۆی

داناو،قەلوینی(سەبیل)ە ی پـێ بـەئاگر دەکرێـت، هـەرخۆی تێـك نەدەدا.حەسـۆ“ برازاو زاوای فەرحۆیە، قرێژی قەلوینیێ پالەوانانی ماڵی فەرحۆی خاوین دەکردەوە سلێ: کوریێ فەرحۆیە، براییێ چەتۆیە کۆلە مـارەکی ژەهـراوی لـەناو تورەکەیـەکێ لەبەر چاوی میوانان لەپیچشە خۆی داناو بەشیری سەری پەراند.

فەرحۆ ئەو دیمەنەی زۆر پێ ناشیرین بوو وگۆتی:

کورم سلێ، هەرچەندە مار دورندەیەکی ژەهراویە بەستە زمانە تو خۆت هینـا رێـز ئەو گیانەوەرە، هەفت رۆژ تەواو بوو، رۆژێ هەشتێ شێخ عەبدلعەزیز خوداحافیزی خواسـت و بـەلێنی لێیـان وەرگـرت، میـوان داریـەکی شـیخی بکـەن وەخـت هـات فـەرحۆو سـلێ و چـەتۆو حەسـۆ پیکـە وە چـوونە میوانـداری شـێخ عەبدلعـەزیزی شـــەمەری، ئـــەوانیش هـــەفت رۆژان مانـــەوە رۆژێ هەشـــتێ پشـــتی بـــرۆن شـــێخ عەبدولعەزیزبەخولامەکی خۆی راسپاردبوو پۆلەئاگرەکی گـەورە بکاتـەناو پـێلاوێ چەتۆی.

ماڵئاوایی و خوادا حافیزیان لێك خواست، حێل و رەشماڵێ شێخیان بەجێ هێشـت و لەحوکمێ چاوی بەدوور کەوتن.

فەرحۆ گۆتی:بۆنێ گۆشتێ برژای دێت

حەسۆ گۆت:ئەگەر هەبیت لەناو پێلاوێ چەتۆیە وا دووکەلی لێهەدەستی تەماشایان کرد “ پەنجەکانی پێی چەتۆی بەپێلاوەوە سوتایە فەرحۆ ئـەوکارەی شـێخی زۆر پـێ نـاخۆش بـوو......لەگەرانـەوەیان لایـان دابـوو مـاڵێ بـۆز بـەگی خـەزورێ چەتۆیەشێخ عەبدولعەزیزی شەمەری و فەرحۆ ەبەر ئەوەی هـەردوکیان دوو سـوار چاکی زێدە ئازابوون، کەم وەبوو پشـتی یـەکتر یـان بـە عـەردێ دادەدا، بەرامبـەر یەکدی بوون، زەفەر یان پێك نەدەبرد.

هەردوکیان بریاریان دا هەتا ماین شەرێ یەکدی نەکەن.

جـوانی و نـا بـانگیٚ (شـیرین)یٚ کیـژیٚ بۆزبـەگی دوونیـای پـر کردبـوو شـێخ عەبدولعەزیزی شەمەری چوو بو داخوازی بەلام بۆز بەگ پێی شورەیی و کـەماتی بوو کیژیٚ خۆی بداتە عەرەبان، هەرچەندە مالیٚ و دەولەتێکی یەکجارزۆریان بـەبۆز بەگی گۆتبوو، بۆز بەگ خۆی گەیاندە دیوە خانیٚ فەرحۆی، بەرجـەمات، بۆزبـەگ گۆتی فەرحۆ کیژیٚ خۆم (شیرین)پێشکەشی کوریٚ گەورەت سلیٚ دەکەم.

فەرحۆ گۆتی:قەبوولمە بەلام لەچەتۆی مارە کـرد شـێخ عەبدولعەزیزبـە مەبەسـتی راو شکار خۆی نزیکی سەر هەقاریبۆزبەگی دەکرد وە دەنگ و باسی شیرینی وەر دەگرت.

شێخ لەشوانەکی پرسی لەمالیٚ بۆزبەگی چ بـاس و خواسـت شـوان گـۆتی: پـێش چەند مانگ بوو شیرین یان لەچـەتۆی مـارە کردبـوو، ئـەە چـەند رۆژەکـە شـیرین بەباوەخۆنـدی هاتیتــەوە مـالیٚ بـابی کـەیف و سـەیفەکە لـەمالیان لەهــەوو مالـان بەحسیٚ شیرینیٚ دەکرێت ئاواییـە کـەمانی بشـەوق کردیتـەوە و کیـژو کـور بـەگرو بەجۆش کەفتینە شێخ عەبدولعەزیزی شەمەری: زۆر پیٚ تێك چوو رەنگی هەلبرکا، چاوی تاری بوو یەکسەر لەجەلـەویٚ (بـوزی چـەقەل) ی دا نـاویٚ مـاینی شـێخیە گەراوە مالیٚ لەشکرەکی گەورەی دروست کردو هینایەسـەر مـالیٚ بۆزبـەگی ٣سـیٚ رۆژان لەبـەر مـالیٚ بۆزبـەگی دانـابوو شـێخ عەبـدە رەشـەکی هـەبوو لـە مەیـدانێی دانابوو رحیٚ خۆۆی لەناوەندیٚ مەیدانیٚ چەقاندبوو بۆز بـەگ لـەخۆی رانـەدەدیت شەڕیٚ شێخ عەبدول عەزیزی شەمەری بکات، قاسدەکی لۆ چەتۆی زاوا رەوانە کرد چەتۆ بەبیٚ ئاگاداری بابی رۆژیٚ سێیەمین خۆی گەیاندە مەیـدانیٚ شـەری هەریـەك سەر وەکو هەلۆی بەرزە فر رایکوتـا سـەر رمـیٚ لەمەیـدانیٚ چـەقیابوو یـەك سـەر رمـەکی هەلکێشـاو پارچـە پارچـەی کـردوو تێـی هەلـدا رم رمـیٚ شـێخیە و تێـی چەقاندیەتی، عەبدە رەش لەخۆی رانەدیت بچیتە مەیدانیٚ.

فــەرحۆ زۆر جــاران لــەدیوە خــانێ خــۆی باســێ ئــازایی و پالــەوانیێ شــێخ عەبدولعەزیزی دەکرد و دەیگۆت زەلامەی درێـژەو، رەش تالەیـە، بـەژن باریکـە، لەئورتێ مەیـدانێ و لـەناو گـەرمێ شـەری، قـەلوینی بەخەبـەرەو بەلایـەکی دەوی وەیە، چاو نەترسەو پشت نادا.
یەك لۆ چەتۆی هاتە پێش کت و مت ئەو ناو نیشانێ فەرحۆ لەدیەخانێ هەموو جار هەلی دەدا پێوەی دیار بوو شێخ عەبدولعەزیزی شەمەری خۆیەتی. بوو شـەرو حـم حمێ چەتۆی شێخ عەزیزی شەمەری. زەفـەریان پێـك نـەدەبرد، لـەتاویێ ئـاخیری چەتۆ پشتی لەشێخیساندوو رمەکی داوەشاندە شێخی شێخ کەوتە عـردێ چـەتۆ لەسەر سینگی پیدا بوو شێخی کوشت ماینێ شێخی
(بۆزی چەقەل) ی یەخسیر کردبوو هینایـەوە مـالێ بـەلام لەترسـی بـاوکی، بـۆز چــەقەلی شــاردەوە.فەرحۆ زۆر لەچــەتۆی تــورە بــوو، چــونکە فــەرحۆ شــێخ عەبدولعەزیز عەهدوو پەیمانیان بەیەکدی دابوو
کەس توخنی کەس نەکەوێت و شەر لەنێوانیان رونەدات.

داستانی چەتۆکوریێ فەرحۆی:

لۆ لۆ لاوۆ لۆلاوۆ لـۆ لاوۆ لۆ لۆلــو

لۆ لاوۆ لۆ لاوۆ لۆ لاوۆ هــەی لۆ لاوۆ

چــەتۆ چ سوبەیە سوبەکــ زویا

لەخــــەوا شیریــــن رادبییا

دگۆ: شیرینێ بەژن زراڤێ من خەونەکا دیتییا

شیرین دگۆ: چەتۆ لۆ لاوۆ خەوناتە خەونا خیرابا

سیفەتێ قول هونوە اللــە تێدابا

ئیسفێ مسرێ تەفسیرێ خەونێ تە دا با

هەی لۆ لاوۆ تاقە سوارێ بتنێ هـــەی لۆ لاوۆ
چـــەتۆ دگۆ: شیرینێ بەژن زراڤ
تەعبیرێ خـــەونا من ل جـــەم تە رانابا
لدیوانێ فـــەرحۆییێ حوزێر ئاغـــا رادبا
چـــەتۆ خـــۆ خەملاندییە
بەجۆتەکێ گۆرەیێ حـــامایيە
ب جزمێ شەبتـەلییە
کـراسێ مـومی سامتاسی وەتلەسییە
زبلی زێرقـــوتی شامییە
لبەر خۆ کردبوو قوتکەکێ رۆمانیا خەنجەرێ
پشتێ خۆ شداندبوو بشالی کـــرمانیا
چاربوستی دەبانی سـالح بەگلەکی لبەر راکردییا
جۆتەکێ دانسقا شورێ قاپرەمێ شـامسرێ
تۆبزێ شـــازدە وەقێ بەر بـــەژنێ خۆ دانییا
بەر خـــۆ کردبوو عەبایەکی رەشی چـەمتەلییا
ب دەستورێ تـەرەف بـــەغدادییا
سەرێ خۆ شداندبوو جەمینێ عیدوێن و سحێرتییا
چەتۆ دگۆ: شیرینێ بۆ من چێکە قاوەکا سەحەرییا
داکو بچمە دیوە خانێ بابێ خۆ ژمێژە من نەدیتییە
بزانم تـــەعبیرێ خـــەونێ من چ یەو چ نییە
شیرینێ فنجانێ قاوێ سەحەری لبۆ چەتۆتێکردییە
چەکمە سۆری عـــامودی لپیا خۆ کردییە

هێدی هێدی قەستێ دیوانێ فەرحــۆی کردییە

ب دیوانێ فەرحۆییێ حوزێر ئاغا ســەرکەفتیا

بەرێ خۆ ددا مێوان لدبوە خــانێ رونشتیا

چەتۆ سلاڤ لدیوانێ دکردییا

ل نــاڤ پێلاوی جیێ ئەدەبێ رونشتییا

وەلێ دیسان خەونێ شیرین چاوێ چەتۆی دگرتییا

فەرحۆ بانگ دکر: کورێ منۆ چەتۆ لۆ لاوۆ

چ جارەکێ گەر ئەم میوان هەبییا

لدیوە خانــێ خەو چاوێ تە نەگرتییا

گۆت: بابۆ خــەوێ من بی ئەسەر نییا

من خەونەکا دیتیا خەونەکا پری جــوندییا

تۆزەکــێ قالبێ من تێك چوییا

نالە نالەك لسینگــێ من دەرهاتییا

کەفتی تـــە ناو چەمییا

چـــەند کێر ویشکێ ل لانـانە

چەنـــد شێری ل بێشیانە

چەند کەوێ لسەر هێلکـــانە

چەند روییێ لناو چومـانە

چەند حەیوانێ لبەڕ یان و بــەحـــرانە

هێلکەو فەرخــێ خــۆ هێلانە

ئەو تەیـرو حــەیوانە ب گۆشتی دەعبایان

بەرازان خەنی بینە هێشتا لبەر وان مـــانە

وەرە هـۆلاوۆ هەی هۆ لاوۆ تاقە سـوارێ بتنێ لۆ لاوۆ

فەرحۆ گۆتی کورێ من چەتۆ:

خـەونا تە خــــەونا خێرابا

سیفەتێ قول هوە اللەی تێـدا با

ئیسفێ مسرێ تــەعبیرێ لخەونێتە دابا

تەعبیرێ خەونێ تە ژمـــە د ابا

×××× ××××× ×××××××

فەرحۆبانگ دکر: کورێ مـن چەتۆ لۆ لاوۆ

چاوی چتە مینا چـاوێ غەزالی بنی بەرییانا

قــامەتێ تە مینا قامەتـێ رۆستەمێ دزەمانا

سینگێ تــــە مینا سینگێ دشێرانا

بەلێ سەد حــەیف و مخابن غیرەتێ تە غیرەتا دژنانا

ئەگەر تو وێ ژمن رانەهینی ٨٠هەشتێ رەش بــۆزی

شێخ حەمـۆشێخ نەعۆ، شێخ میرۆ، ماقویلێ دنسییا

ئەزێ باوەر نـاکەم تو ژی لمنی

باوەریا منێ تـو لخولامانی

وەرە لـــۆ لاوۆ هەی لۆ لاوۆ تاقە سوارێ بتنێ لۆ لاوۆ

×××× ×××××× ×××××××

فەرحۆ پێحەسیا کو عەگیدەکێ بەناو بانگ خۆی لجـەماتێ نـاس کـر، ئـو تـەریفی تالانێ بابێ خۆ زانی، کـو شـێخ مـیرزۆ گـەورێ بتـالان هەشـتێ رەش بـۆوی وانـی بردییە ٨٠

چەتۆ گۆت: من هەر دەچم بابۆ، تالانێ خۆمان دەگێرمەوە

فەرحۆ گۆت: کورم باپیرت حوزێر ئاغا نـە شـیایە تـالانێ خـۆ بگەڕێنتـەوە منـیش عومرم تێپەر بییە نەعلەت لەبابێ بابێ ئێزدیان بیت کورێ من هەما لێگەڕێ چەتۆ گۆتی:

قەت قابیل نییە ئەمن هەر دەچم

ئەو سەرەی دەبەم و ناهینمەوە

چەتۆ گۆتی:

چەند عەگیدو سواران ل گەل من رەواندەکەی

بابی گۆتی: تەعەگید دەوێت، دەبی بەتنێ بچیت

ئەگـەر مـن چـەند عەگیـدو سـواران لگـەل تـە رەوان بکـەم، خوانەخواسـتە ئێـك تەبکوژیت تەرمێ تە بهاوێتە ناو دۆل و نەهالەکێ.

تالانێ پاشدا بزڤرینتەوە کێ دەلێ چەتۆ تالان هینایە

نەو کورم(بتنێ هەرە باشبیت خراب بیت ئۆبالت لەملێ خۆتە)

چەتۆ گۆت: بابۆ من رێکێ پێ نزانم

گۆتی: کورێ من سوپێدێ زووی خۆبگەهینە ئاوایێ شێخ حوسێنی بەدەوی، شیخ حوسێنی بەدەوی مامۆتە.

دوسێ مانگەکێ لوێرێ بمینەوە فێرە سوارچاکیت دەکات

چەتۆ گۆت:بابۆ ئەزێ بخەبەرا تە دکەم.

بەلێ ئەز چو جارا ولاتێ ئێزدیان بچاوێ خۆ نەدیتییا

فەرحۆ دگۆ:

کورۆلۆلاوۆ منـــێ برادەرەك هەنـە ٨٥ساليیا

ناوێ وی دبێژنێ شێخ حـــوسێنێ بەدەوییا

عەیشان رەسەنی برایمێ شیخ حوسینێ بەدەوییا

شـــــين بـــــــۆزى دەگ دەگـــــــــى نـــــــك برايمـــــــــێ يـــــــا
خـــۆشكا عەيشانێيە ب عەينييا
عەيشان ٣سێ هەيڤە دەرێ بچاوێ خـــۆ نەديتييا
چـــاوێ وى سۆرە مينا تـــــرارێ خوينييا
چ گاڤەكێ عەيشانێ لەتەويلخانـــێ دەردينى
تەنگ و بالاتەنگێ عـــــەيشانێ دشــــدينى
پێى خودانـــــێ ســـــەر ركێبێ زينێ عەيشانێ
لبايێ بەزێ پێتە ركێبێ عـــەيشانێ قـــەرمييا
مينا بەفـرێ دزۆزانا دژۆرييا
حەفت سەد ماڵێ رەشكان و هـەوێرييا
لۆ لاوۆ لـۆ لاوۆ لـۆ لاوۆ لۆ لاۆو
لۆ لاوۆ تاقــــە سوارێ بتنێ چەتـــۆ لۆ لاوۆ
×××××　　　　×××××　　　　××××

وەرە لۆ لاۆو لا وك بيژيان (دەنگبێژ) لەكۆتايى هەموو بەنـدەكان ئـەو دوو دێـرەى دوبارە دەكاتەوە پێويست ناكات هەموو جارێ بنووسمەوە
چەتۆ لبەر خـــولامان پاشدا وەگەرييا
قـــــەستێ تەوێل و تەوێلخانە دكردييا
عەيشانێ ب دوو جەلــــەوان دەر ئانييا
قەشـــاويش كولكێ لسەر پشتێ رامالّييا
زين و عەنتابـــى لســـەر پشتى عەيشانێ دانايا
دوازدە قـــــايشى كۆسەلى مێردينێ،
تەنگ و بالا تەـنگى عەيشانێ شداندييا

رما گورگانی قەرپۆزا عەیشانێ دا لەقاندییا

شیرێ قاپلەمەی شــامسری لبەر چەقاندییا

لبەر شیرینێ بەژن زراڤ دەهــاتوو دچۆییا

پێێ خۆی لسەر رکێبێ عەیشــانێ ددانییا

سوار بوو سەرخانا د زێنییا

رکێب لبن عەیشــانێ د دانییا

بازێ عەیشانێ مینا بازێ کــەلێ کێوییا

پەنجا پاشێ پێش بوستەك چارتلی دەرباز کردییا

پێی چەتۆ لرکێبێ د قەرمی مینا بەفرێ د زۆزانییا

چەتۆ بەرێ خۆ دداتێ دوازدە ســوار دەرکەفتییا

بتوندی رکێب لعەیشــانێ د دانییا

منگۆ نیڤە هــەردووازدە ســواران قەتاندییا

دوازدە ســوار بانگ دکردۆ گــۆ هۆ سوارۆ

ئەمێ هاتینە سەرەدانێ فــەرحۆی بعەینییا

چەتۆ لگەل میوانــان پاشدا ڤەگەرییا

جێ لۆ میوانان راهێخستی ییا

خاتــرێ خۆ لمیوانێ خۆ خواستی ی ییا

×××× ×××××××××× ××××××××××

شێخ حوسێنی بەدەوی لمالێ خـۆ بدەرکەتییا

دەست دابوو مەسینا خــۆ هەلاندییا

قــەستا دەست نوێژێ سوپێدێ کردییا

وەکو بەرێ خــۆدابوو خێمانا بنێ بەرییا

تۆزو دومانەکـــێ دیارە بدروستییا

ئەوجە حوسێنێ بەدەوی لەز کـــرد لەزاندییا

خۆ بدیوە خانـــێ خۆ راگەهاندییا

بـــەر خۆ کری بووو کولك وعەبایێ عـــەورانییا

شیرێ قاپلی مەی مسری بەر بەژنێ خۆ دانییا

رێ وی پێشی بابـێ میمەدو مستێ و

جەمیل و بەشـار وی ٚهاتییـا

شێخ حوسێنی بسەر بانـێ کۆچکێ کەفتییا

دارێ دووربینێ لبەر چـاوێ خۆ راگرتییا

زەینێ خـــۆ دایێ باش لسواری دیقـــەت گرتییا

رۆیشتنێ عەیشانێ فەرحۆییێ حـوزێر ئاغایا

سوارێ سـەر پشتێ عەیشـانـێ ناس نەکردییا

هینا شێخ حوسێنی بەدەوەی گازی کرتە خولامان و خزمەت کـاران ئەوەسـوارەك

دێ لۆ مالێ مە ئەگەر سلاوی کرد کەس سلاوی

لێوەر نەگریت.

ئەوە دەبی خولامەکی گەلەك حیزو دزە

یان دەبی پیاوەکی گەلەك ئازاو رەشیدە

فەرحۆی لۆ خۆ کوشتییی یە

عەیشـــانێ لێ ستاندییە

والسەر پشتی سـوار ببیە

چەتۆ گەیشتە دیوەخانێ شێخ حوسێنی بـــەدەوییا

سلاوێ خودی ل شێخ حوسێنی بەدەوەی کـــردییا

کـــەس سلاوی لە چەتۆی وەرنەگرتییا
چەتۆ گۆتی: هـــۆ شێخ حوسێنی بـــەدەوییا
لۆ سلاوتان لەمـــن وەرنەگرتییا بدروستییـــا
شێخ حوسێنیٚ بەدەوی گۆتی:
کورۆ سواریٚ حوسێنی یە سوارەکـی گەلەك
حیزو دزی عـــەیشانت لەفەرحۆی دزییا
یان سوارەکـی گەلەك ئازای
فەرحۆت لەمەیدانیٚ کوشتییا
عەیششـــانت بەزەبریٚ داریٚ رمیٚ لێستاندییا
شێخ حوسێن لپێشیٚ عەیشـانیٚ سەکەنییا
گۆ: سوارۆ ژمن رابێژە راستییا
تەفەرحۆ کوشتیە و عەیشـــان بۆ خۆ ئانییا
یان عەیشانیٚ تە لبراییٚ من فەرحـــۆ تە دزییا
×××××××××××   × ××××××
چەتۆ بانگ دکر:
هـــۆ کالە مێرۆ عومریٚ تـــە ٨٥
ئەوجە شێخ حوسێنی بەدەوی ل دلیٚ خۆدا دگۆتییا سالییا
هێشتا شەڕیٚ عەگیدو و پـــالە وانان تە نەدیتییا
منیٚ فەرحۆ کوشتییە عەیشانم بئێخسیری ئانییا
دیارە راستـــە فەرحۆی کوشتییە و
ناو بانگیٚ مـــاینیٚ منـــی زانییا
وی سەبابیٚ هاتییە من بکـوژی بتـــەما مییا

ماهینیٚ مـــن لۆ خۆ ببات ب میرانییا

حوسێنـــی بەدەوی نوێژی سوپێدی نـــەدکردییا

دووازده عـــەگیدیٚ خـــۆ جەماندییا

تەکبیرو کاریٚ خۆ دکـــردییا

خۆلپێشیکا چەتۆ دانییا

چەتۆ خۆ بوان عەگیدو میـــران گەیانـــدییا

چەتۆسلاو ل کۆمـــەلیٚ عەگیدو مێران د کـــردییا

شێخ حوسێنی بەدەوی دبیٚ:

کوریٚ منۆ بویٚ سوپێدیٚ تە چ زانییا

سلاو هەبی ئەتو نەبی نەعلەت ل بابیٚ بابیٚ تەبی

بویٚ شێوریٚ بەیانا سوپێدیٚ تـــە چ زانییا

وەختیٚ شێخ حوسێنی بەدەوی وە گۆ تییا

چەتۆ هاوار دکات دگۆ:

من فەرحۆییٚ حوزێر ئاغا برایێ تە، من تراندییا

مـــــن ناو بانگیٚ ماینیٚ تە زانییا

ماینیٚ تە بخلات و دیـــاری ببەم بمزگینییا

وەکی شێخ حوسێنی بـــەدەوی وەی زانییا

عەگیدەك لدووای عـــەگیدیٚ حوسێنیٚ بەدەوییا

لبەر دیوەخانیٚ شێخی لبۆ چـــەتۆی سوار بییا

لبانگیٚ سوپێدیٚ هەتا بانگیٚ نیورانیٚ بعەینییا

چەتۆ هەردوازده سواریدابو لعەردیٚ ب تەمامییا

لناو و عەشیریٚ شێخ حوسێنی بەدەوی بۆ گازییا

١٥٠سەدو پێنجی سواری دیکە لۆ مەیدانێ هاتییا

بیست و پێنج سواری بەدەوی قولپاندییا

شێخ حوسێنی بەدەوی قەستا تەوێلخانی دکردییا

شین بۆزی دەگدەگی خوشکا عەیشانێ دەرئانییا

زینا لپشتا شداندییا

تەنگ و بالا تەنگا سەردا شداندییا

سوار بوو سەر قالا د زینییا

دەستا دا شیری قاپلەمەی دمسیرییا

چو مەیدانێ قەستێ چەتۆی دکردییا

شێخ حوسێنی بەدەوی دگۆ:

کورۆ هۆ شۆرە سوارێ حوسێنییە

خوینێ تە دکەمە تۆزو دومان لعەردییە

چەتۆ بزنایی لبۆ حوسێنی بەدەوی هوجوم کردییە

پشتی لشێخ حوسێنی بەدەوی ستاندییە

قوینکە رمەکی گەیاندە شێخ حوسێنی بەدەوییە

شیخ حوسێنی لسەر پشتی ولاخی فرێدا عەردییە

چەتۆ بساواری عەیشانێ لسەر سەرێ پەیدا بییە

چەتۆ شیری لکێلانێ هەلکیشاو دەرئانییا

لسەر ملێ شێخ حوسێنی بەدەوی راگرتییا

چتۆ گۆتی: سەر خانرێ خودایێ گەورە وا لسەر ژۆرییا

سەر خاترێ فەرحۆیێ حوزێرئاغا

ئەمن ئەو جارە شێخ حوسێنی بەدەوی عەفو کر دییا

××××××××　　　××××××××　　　×××××

ئەو گــۆ تە فەرحۆ كوشتيە و عەيشانى يەخسير كــرديیا

پاتو من نەكوشتییە مــن نزانم بەر خاتـــرێ چییا

بەلان خاترێ فەرحۆیــێ كورێ حوزێر ئاغا چییا

چەتۆ گۆت: كــالە مێرو ماتو نزانى ئەز كێمە

ئەزێ چەتۆمەكــورێ فەرحـــۆمە نەوییێ حوزێر ئافامە

منىچ قــەستا خودێ قەستا تــە كرديیا

داكو بەمن نيشاندەى رێكا قــەومێ ولاّتــێ ئێزدییا

ئو تە لبەر كـــەرتەكـــا نانى ییە،

هێشتا دوویرم تو اتى وێ سوالى ژ من كـرديیا

تو دەعواى حەربان شەرى لمن دكــرديیا

شێخ حوسێنى بـــەدەوى دەست هــاڤێتە ملێ چەتۆى

چاڤێ چەتۆى ماچ كردییە، زیافەتەكابۆ چەتۆى رازاندییە

قەومێ بەدەوى هەمى خربوون شێخ حوسێنى بەدەوى گۆت:

گــەلى قــەومێ بــەدەوى دلێ هنگـۆ چ نــەكات ئــەوە برازایــێ منە،چــەتۆیە كــورێ فەرحۆــیە نەوییێ حوزێر ئاغایە.

گۆت: كورێ من تە عەوەل گۆتبا

گۆت: مامۆ ماتو نزانى ئەز گەلەكێ حێجزم ماتو نزانى بابێ من

ل حزورى مێوانا بابێ من گۆت: كورێ من گەرتونەهینى (٨٠) هەشتێ رەش بۆزى حەمۆ، شێخ میرزو بقوەتێ دنسییا ئەز باوەر ناكەم تو نەشى منى تو ل خولامان).

من قەستا خودێ " قەستا تەكر من فێر بەكە رمبازى و سـوار چـاكییە، ئـو رێكـى قەومێ ولاّتى ئێزدییا نیشێ من بكەى.

لبەر خاترێ کەرتەکی ًنانێ هێشتا من قۆناغەکی ئەز دویرم تە هاتی سوالێ ژمن کردییە.

ئەوجە شێح حوسێنی بەدەوی چەند ردێن سپی بانگ کردییە

غەگیدو سوارچاك و ئەکابرێ خۆ جەماندییە

ئەمینە خانێ کچا خۆ خەملاندییە

کیژێ خۆ ئەمین خانا ل چەتۆ مارە کردییە

هەفت شەو وهەفت رۆژان دۆل و زورنا گێراندییە

کەیف و سوحبەتێ چەتۆ بتەمامی دامەزراندییە

لگەل بانگێ مەغریبێ منگۆ وەمینە خانێ لبۆ چەتۆ وەگواستییە

هەفت شەو و هەفت رۆژان کەیف و سەیران دەست پێ کردییە

هەفت شەو و هەفت رۆژان تەمام بییا

دیلانێ خۆیان بەتال کردییا

چەتۆ لسەر دمدمێ قاوێ شێخ حوسێنی بەدەوی رونشتییا

بسێ دەنگان دکر گازی هۆ مامۆ حوێنی بەدەوییا

مامۆ تە بەمن نیشاندە رێکێ قەومێ ئێزدییا

داکو من بچم بینمەوە ٨٠ هەشتێ ماینێ رەش بۆزییا

تالانێ خۆ بگێرمەوە مالێ بابێ خۆ بدروستییا

××××××× ××××××××× ×××××××××

شێخ حوسێنی بەدەوی دگۆ: کورێ منۆ چەتۆ

ئەمان بابێ تەو باپیرێ تە حەیفێ وێ تالانێ نەساندییا

هەستە هەوەرە مالێ خۆ دەستێ دەستگیرانێ خۆ بگرەو

بگەرێوە، مامۆ من نەهاتیمە لێرە

لگەل کیژێ بکەم کەیفو خۆشییە
ئۆ پاشرا بزڤرەوە ملاێ، ئەو سەرەم هینایە و ناگەرێمەوە
رێم نیشان بدە من هەر دەچم
گۆت هەر دەچی: گۆت بەلێ هەردەچم
شێخ حوسێنی بەدەوی دگۆت:
کورێ من سوبێدێ زووی چێشتێ خۆ بخۆ و فاوێ خۆ فرکەو لدەوارێ خۆ سواربە دانە رۆژەك دەرۆی.
دەگەیە گوندەکێ ئەو گوند گوندێ حەسەنێ پیرکانە (حەسەنێ حەیدەر ئاغا) یە ئێزدییە، هەزارو شێست و شەش ماڵن ١٠٦٦ .کانیە ئاوەك هەیە لخوار گوندی دبێژنێ کانیکێ (باتمان) لەو کانیەی تێر ئاو بخۆ، هەندەك ئاو لۆ خۆ هەلگرەو دەرۆی، لکێندەرێ رۆژت لێ ئاوا بوو چدیکە نەرۆ،بۆ سپێدێزووی هێدی هێدی یاغر یاغر " بسەرکەوە رەشکۆو هەوێری دیارە.کۆچك و دیوەخانێ میرزۆ ئاغایێ هەوێری لبەر بوهلرێ دیارنینە نیاس ناکەی بەس گومبەتێ سەر ئەستوینێ رەشماڵی زێرە هەتا خەلك پێ بزانی .چەتۆ دوعاو سەلامی لشێخ حوسێنی بەدەوی نەخواستی یە.
چەتۆ سوپێدێ زووی دورکاعەت نوێژی سوپێدێ کردییە، ناوێ و پێغەمبەر ئانییا، قاوەتیەکی کردوفنجانەکی قاوەی خوارد بناوێ خودێ و پێغمبەری سواری عەیشانێ بوو چاوا شێخ حوسێنی بەدەوی تەعریف هەلدابوو، وەتۆ بچاوێ خۆ دیت گەیشتە سەر هەقارێ گوندێ حەسەنێ پیرکان، حەسەنێ پیرکان ئێزدییە لماڵێ خۆ ووجاغ کۆرە، بتنی کیژەکی هەبوو (زەریفستان) خان ئەوە شەش مانگە لناو جیو نوینێ کەفتبووتازە برەك چابیەو هەلستایتەوە،لبەر خۆشیێ دلێ کچکێ، داوەتەك لرۆخ گوندی لسەر کەلێ بەدریکێ دەگەرییا نەسەری هەیە نەبن.

زەریفستان لسەر کورسـیکێ دانیشـتیە لگـەل خولامـا.بـەری خـۆ دابونـە داوەت و دیلانێ هەتا خەموو خەفەت دلێ کچکێ بەردەت و بێتەوە سەر خۆ

خاتوو زەریفستان تەماشاکر تۆزەك دیـارە. چـاوێ خـۆ دانـە سـەر دارێ دووربینـێ سوبحانە الله.تاقە سوارەك وا داژۆت جاحێلێ وەکی ئەو پیاوە پەیدا نابی نەبکەی نەبخۆی نەتێردەبی نەچـێدەبیت نەپەیـدا دبیـت نەکـەس دیتییـە نزانـی نـاوێ وی چـییە، نزانـی خـەلکی کینـاوە حاشـا لـدینێ ئیسـلامێ فەلەیـە ئێزدییـە جوویـیـە موسولمانە

زەریفستان هەستاوە بانگی پیرێ کــردییا

گـۆت هۆ پیرێ گۆت فەرموو چییا

پیرێ و زەریفستانێ قەستا سەر کانی کردییا

کچکێ حەسەنێ پیرکـان بپیرێ گۆتییا

با هێدی هێدی بچین بــۆ سەرکانییا

لرێکێ پێگۆت:پیرێ هـــەرە پێش سوارییا

لسەر رێکــێ وی سواری دسەکنییا

گاوا چـــەتۆ اپیرێ نێزیك بییا

پیرێ جەلەێ عەیشـــانێ گرتییا

چــەتۆبانگ کر: هۆ پیری چ کەسەکی

ل دونیایێ جەلەوێ مـاینێ مە گرتییا

چی مرازەکا دلێ وی حاصل بییا

ئەری ێدگۆ: تاقە سوارێ بتنێ ئەز حەزدکەم،

جلەوێ عەیشانێ ببەیە سەر کانیکا ئـاو سپییا

تو بخۆ ترارەکێ ئاوێ کانییێ باتمانێ بعەینییا

شیرینترە لشەکرێ کەللە شامسرییا

تەزیترە ژ ئاڤێ بەفــرێ زۆزانێ دژۆرییا

چەتۆ پاشدا دزڤرییە قەستا سەر کانییێ ئاوێ دکردییا

(حەسەنێ حەیدەر ئاغا) زەریفێ حەسەنێ پیرکان

بدەستەکێ ئاوێ ترارا ئــاوێ دکر تەژییا

بدەستەکێ ترارا ئاوێ خـالی دکاتە ناو کانییا

چەتۆ هنداڤە زەریفێ حەسەن ئاغــا دسەکنیـــیا

گاڤا چاوێ چەتۆ بزەریفێ حەسەن ئـاغا دکەفتییا

لجەرگ و هەناڤێ چــەتۆ کار کردییا

زەریفە خانێ ترارێ ئاوێ پر کــردییا

دانابوو ســـەر دەستێ خۆ پێشکیشیا چەتۆ دکـــردییا

چەتۆ خواردبـوو ئاوێ کانییێ بـــاتمانێ ئاو سپییا

×××××××　　　×××××××　　　××××××

زەریفە خانێ بسێ دەنگان دکــر گازییا

هۆ هۆ کورۆ لاوۆ لاوێ حوسێنییا

وەکی بەرێ من ببەژن و بالایێ تــە کەفتییا

بەژن و بالایێ تە نەبەژن و بالایێ کــورێ کرمانجییا

پێ و کلاشێ تە لناو رکێبێ نەپییێ رێنجبەرو شوانانن

دەست و رمێ تە نەدەست و رمێ کاسبکارو جـۆتیارانن

کریفۆ منگۆ بینیاتە بابێ منکەمە بنیاتە موکومە،

کوتو ناوێ خۆ بۆ من بکە بیانە سوارۆ....

ئەورۆ زەریفە خـانێ وەکی قسێ خـــۆ گۆتییا

چەتــۆ بۆوی چ نوگۆت نەسەلماندییا
بەریٚ هەسپیٚ خۆ وەلگیٚرابسەر ریٚکیٚ خۆ رۆیشتییا
زەریفە خانیٚ گازی خدام و خزمەتکاریٚ خــۆ دکردییا
خدام گازی دکردیٚ هۆ کریفکۆ سواکـــەریٚ حوسیٚنییا
ئەگەر توو بەخت و راییٚ خۆ نەدەی بەمــن بتەمامییا
نۆکە لگوندیٚ حەســەنیٚ پیرکان دکەمە هاوارو گازییا
بیٚژم هاوارە سەد هـــاوارە سوالکەریٚ حوسیٚنییا
سوالکەریٚ حوسیٚنی نامویسی لزەریفە خانیٚ شکاندییا
دەلۆ لۆ واییٚ وەکی خدامـــیٚ وەگۆتییا
چەتۆ هاتە خواریٚ لسەر خانـــیٚ دزینییا
دانیشتن لسەر میٚرگـو چیمەنان بدروستییا
زەریفە خانیٚ دەستیٚ چەتۆی لسەرگەردەنیٚ خۆ دانایبا
چەتۆ تەزبیٚحی کەهرەب لبەر شــالیٚ کــرمانی دەئانییا
ریٚچکە تەزبیحیٚ خۆ لناڤ دەستیٚ زەریفە خـانی دانییا
×××××××× ××××××× ×××××××
زەریفە خانیٚ دگۆ کورۆ لاویٚ حوسیٚنی یا
حەز دەکەم بزانم مەخسەدیٚ دلیٚ تە چییا
مەخسودیٚ دلیٚ من مانا تو ریٚکیٚ ٨٠هەشتیٚ رەش بۆزی بەیازی دامانتـاری، شـیٚخ
غەمۆ شیٚخ محۆ، شیٚخ میرزۆ گـــەوریٚ ئیٚزدییا
نیشیٚ من بـدە بعەینییا.
گۆ:لاویٚ حوسیٚنی تو من ببە چیٚترە لمالیٚ ئیٚزدییا
گۆتی کـــۆ ئەتو کی، گۆ:

ئەزێ چەتۆمە کورێ فەرحۆمە نەوییێ حوزێرئاغامە.

گۆ: رۆژێ مــن ناو بانـگێ تە زانییا

من مێر لدارێ دنێ لخۆ حەرام کردییا

ئەرێ دگۆهۆ هــۆ لاوۆ لاوێ حوسێنییاهەتا تو رایێ و

بەختێ خۆ بمن نـــەدەی بتەمامییا

ئەزێ رێکی هەشتێ رەش بۆزی پیازی دامانتارییا

چەتۆ رایی وبەختێ خۆ بزەریفە خــانێ داییا

چ گاڤەکێ بگەرێمەوە بساغ وســـەلامەتییا

ئەزێ تەهەلبگرم داتنێمە ســەر پشتێ عەیشانییا

×××××××× ××××××× ×××××××

گاوا چەتۆ

بەخت و رایێ خۆ بزەریفە خانێ داییا

زەریفە خانێ دگۆ هۆهۆ لاوێ حوسێنییا

لسەر رێکێ تە سێ عوربان دێتە پێشییا

عوربانێ عەوەل دەچی عەلییێ شەمزەلییا

خودانێ مەینەکێ شین بۆزی دەگدەگییا

لعوربانێ عەلییێ شــەمزەلی دەربازدبییا

دەگەیەعوربانێ عـەلییێ دودێییا

ماینێت وی شینە شێ دلەرزەکییا

عەلییێ دۆدێ دەربازدکەی دگەیە عوربانێ

حەسەنێ سمۆیە سواری د سەعدێیە

بابێ سورمێ یە هەموو ماینێ وی مکێتن

قاپ رەشن و دامـــان تارییا
هەرسیٚ عوربان دەرباز دکـەی بتەمامییا
ژ تە دیار دبت گریٚ بەخچۆ عــەدینگیٚ
عەلی محەمەد قەسرا مووسە رەشیٚ
قەلاٚ دیٚرەبوونیٚ چـــەمیٚ گورزۆلییٚ
لگەل هەشتیٚ رەش بۆزی بـەیازی دامانتارییا
شیٚخ محۆ، شیٚخ میرزۆ، باقوینیٚ دبینی بعەینییا
یەك تاقە سوار ناویٚ وەغز بەگە لەکن رەوییا
سوارەکە بەسەد سوارا گاوا ل مەیدانیٚ شەرییا
لویٚندەریٚ رمی پشت سـەریٚ خۆ چەقاندییا
لبەر سیٚبەریٚ رەشمالٚیٚ خـەوی لیٚکەفتییا
ئەتو خۆ لرمیٚ ئۆغزی بدە هەلقیٚنە لعاردییا
ئەگەر رمیٚ ویت هەلقاند بدروستییا
سەرانەکیٚ لگەل وی بکە بەیەقینییا
ئەگەر رمیٚ ویت پیٚ هەلنەقا لعاردییا
خۆتی دوویر بکە نەکـــە شەڕیٚ وییا
ئۆغز بەگ لناو ئیٚزدییا سوارەکە بسـەد سوارییا
گاوا لقالیٚ گران دادکەفتا مەیدانیٚ شەرییا
چەند سواری بکوژریٚت هەنیتر ل میٚروز ئاغا ساندییا
چ عەگید و فیٚرس نەشیٚتە وی لناو قەومـیٚ ئیٚزدییا

×××××××× ××××××× ×××××××

چـــەتۆ رکیٚفەکی لبن چەنگیٚعەیشانیٚ داییا

رێی هەفت سەعاتانی بسێ ســـەعاتان برییا

دیت پیرەمێرەکی هەفتێ سالی، رووی لقیبلەی کردییا

چەتۆ سلاوەکی لمام ئەختیاری کردییا

دەیگۆ: وەعەلەیکومەسەلام شۆرە ســـوارێ حوسێنییا

گۆ: مام ئەختیار عومرێ تە هەفتێ سال زیاتر بییا

کارێ تە چییە لتیرێ بنێ بەریێ ولاٚتێ ژێرییا

لناو مەملەکەتێ چارکۆچـــەکێ ئێزدییا

مام ئەختیار دگۆ:کورێ شۆرە سوارێ حـــوسێنییا

من نۆ بار باربشم لۆ ئاشی بارکردییا

رێی ئاشیم لێ بەرزە بییا

ل ئاشێ ئێزدییان هەر نۆ دەواریان لێم ستاندییا

باراشم لوێندەرێ کەفتییە مشکان خلاس کردییا

چەتۆ دگۆ: مام ئەختـــیارێ حوسێنییا

تو دوعایان بکـــە لبۆ رەبێ ژۆرییا

ئیشاالله دەگەرێنمەوە نۆ هێسترێ تە بتەمامییا

چـــەتۆ دوعای لمام ئەختیاری خـــواستییا

لگرێ باتمانێ شـــۆر دبییا

دیت رمـــەکا لعەردێ جەقییا

سەگلاٚوییەکی پێڤە گرێ داییا

قـــەستێ دارا رما دکردییا

دبینی کافرەکی وەکی بەرازێ مالۆسی دەو ودەو کەفتییا

هەشتێ رەش بۆزی بـــەیازی دامانتاری

لچــار دەوری بـــەلاو بییا

چــەتۆ لپال ئۆغزێ گـــاوان دسەکنییا

ئەگەر بکوژم عەیبە چ ئازایی لــۆ من تێدا نییا

ئەوجــە چەتۆ دارێ قــەرەبونی چ دەر ئانییا

تەقەکی بسەر ســەرێ ئۆغز بەگــی هاویشتییا

وەختێ ئۆغز بەگێ دەلال گرژنێ دارێ قەرەبوونێ بیستییا

سەرێ خۆ لخەوێ شیرین بلند کردییا

بسێ دەنگا دکر گازی هۆکریف و ســـوالکەرێ حوسێنییا

بوێ بەیانا سوبێدێ دیارە عـــەنجەلی نەهاتییا

××××××××   ×××××××   ×××××××

چەتۆ بسواری عەیشانێ خۆی لرمێ ئۆغزی کردییا

رمــێ ئۆغزی لعەردێ بئاسانی هەلقاندییا

دوو سێ سەران بعەیشانێ هــاتوو چۆ کردییا

بسێ دەنگا گازی گـــاوانی دکردییا

کورۆ گاوانۆ زگێ تە تێری نانی دخــەلکییا

کافر کوری کافری چ سوندا نەخخۆ بتەمامییا

ئەوە سوبەیە سوبــەکا گەلەك زوییا

تو بکە هاوارو قیرێن و گــازییا

بلا مەیدانێ عەوەل ل گەل میرزۆ ئاغایێ رەشك و هەوێرییا

بدینم ب چاوێ ســەرێ خۆ بتەمامییا

گاوانۆ وەکە تو من بکوژی چ ئازایی تێدانییا

تە بگەرێیەوە بلێی مــن عەگیدەك کوشتییا

لجڤاكێ دەرت دەكەن و دەڵێن زگێ تە تێری نانی دخەلكییا
زویكە رابە هەرە هاوارێ خـۆ ببە نك چاركۆچەكێ ئێزدییا
شێخ غەمۆ، شێخ نعۆ، شێخ حەمۆ،شێخ میرزۆ بدروستییا
بێژە تاقە سـواری حوسێنی هەشتێ رەش بۆزی بردییا
داكو نەلێین خیانەتی لگەل مـــە كردییە بدزییا
ئۆغز خـــۆی بدیوەخانێ شێخ میرزۆ راگەیاندییا
چەتۆ جۆتەكێ بانسقا بسەر هـــەشتێ رەش بۆزی تەقاندییا
هــەشتێ رەش بۆزی جەماندییا
لكەلێ دێرەبوونـــێ دەربازكردییا
چەتۆ پاشان وە گـــەراییا
لسەر كەلێ دێرەبوونێ پەیابییا
چـــەتۆ قەلوینێ خــۆ تێكردییا
گاوان كر هاوارو سـەد هاوارو قیرییا
خۆی بدیوەخانێ شێخ میـرزۆ راگەیاندییا
شێخ میرزۆ گۆت دیسان وێ سەبابێ چ زانییا
زگێ وی تەژی نان دعـەمبارێ خەلكییا
هەرۆژ بۆ مە دكەتـــە هاوارو قیرێن و گازییا
ئـــەم دچین سەحدكین چشتەك نییا
بەلێ مانا وەختێ قەستێ دیوانی دكردییا
دبینی سێ فێرس وپالــەوان وا رونشتییا
عەلیێ دۆدێیا، عەلیێ شەمزەلییا
حـــەسەنێ سمۆیە، سوارێ سەعدێ یا

بابیٚ سورمیٚ یه لکۆچك و دیوەخانیٚ پەیابییا
ئەریٚ دگۆ:
گاڤانۆ تاقە سواریٚ حوسێنی بچ شکل و نیشانا
گۆت:
گۆرییێت وی حـــامابیا
جزمێت وی شـــەپتەلییا
کراسیٚ وی مـــــەگرومییا
شـــام قاسیا ئەتلەسییا
بزبونی زێر قوتی شـامییا
قـــــوتکیٚ وی ڕۆ مانییا
بزری داوودیـــا
پشتیٚ خـــــۆدا شداندییا
بشالی کارمانییا.
بتۆبزی شـــازدە وەقییا
بشیری قاپلەمەی شامسرییا.
عـــــەبایێ بەر وی ڕەشی تەرەفی بەغدابیا
سەریٚ خۆ شداندییا چـەفیە و عگێلی سعێتلییا.
ڕمـــــیٚ دەستیٚ وی هەژدە دەربی کۆلە نسیرییا
بازێت مەینێت وی مینابازی کەلیٚ کێوییا.
پەنجا پاشێت پێشی بۆستەك و چارتلی دەربازکرییا.
ئەو هەبی نەبی مینا خالید کـوڕی بەنی وەلییا.
توهەشتیٚرەش بوٚ زی بەیازی دامـانتارییا

ببەی سویکاشاری دیار بـەکریّبفروشیا.
نایبنیتلنگەکا ماینا و وییا
لاوۆ لــوّلاوۆ، لوّلاوۆ، لــوّلاوۆ..
هـــەی لۆ لاوۆ، لۆ لاوۆ لۆ لاوۆ .
دەهۆ تاقە سواریّ بتنیّ لۆ لوۆ چـتۆ لۆ لاوۆ.
بەلّیّ مانا شێخ میرزۆ بانگ دکــر مانزانی وەکییا.
ئەوە چەتۆیە کوڕیّ فەرحۆیە نەوییّ حوزێر ئاغایا
باب و باپیریّ مە نەرش و تالانیّ باب و باپیریّ وی بردییا.
ئەمیّ نەشێین شەڕ یّ چـەتۆ بکەین بلا ببات بحەلالییا.
دەنگ کـەفتە ناو قـــەومیّ ئێزدییا
عەلییّ دۆدێیـە، عەلێی شـــەمزەلییا
حەسەنیّ سمۆیە، سوارێت سـەعدیّ بابیّ سورمیّ یا.
هاواریّ ڕەشکان و هەوێرییا دویّ چـــەتۆ وێك کەتییا.
سەر کەلا دێرەبوونیّ چــەتۆ لعەیشــانیّ سوار بییا
هنگۆ بەریّ خــۆ بدەنیّ لنەوالیّ مالّا بتەمامییا
ئۆغز بەگیّ دەلال لگەل چەتۆ مەیدانەکی بۆ داینییا
لئۆرتیّ مەیدانیّ دبۆ حـــم حمیّ سینگیّ عەگیدا
ترقیـــۆل و بزمارا.
ســوکێنی دەلو نجدییا
ڤرینیّ جــەفیەو عگێلا
تــەرقێنیّ داریّ قەرەبونیّ وانا
قەرەبونیّ وان بژەقنیّ ژەقنەبوتیّ

بدەرمـانێ ستەمبـولێ داگرتیا

چەتۆ کورێ فەرحۆی نەویێ حوزێر ئاغا،

فرسەتێ پشتی لئوغز بەگی دەلال ساندییا

هەلستابوو سـەر حێلێ رکێبێ

ڕمەکی لقۆلنجێ ئۆغز بەگی گـر کردییا

منگۆچار تپلا لدەفێ سینگی دـــەرهاتیا

سەرو سەر فڕە دابوو لمـەیدانێ بتەمامییا

میرزۆ ئاغــایێ رەشکان و هەوێرییا

وەختێ چاوی بسوارێ حـوسێنی دکەتییا

چەتۆ بسێ دەنگا دکر گازی هۆ میرزائاغایێ رەشك وهەوێریا

ئەتو تەخمین و فکرێ خـــۆ بکە بتەمامییا

کوتالانێ باپیرێ من حوزێر ئاغــا تە بردییا

وەز چەتۆمە کورێ فەرحۆمە نەویێ مالًا حـوزێر ئاغاما

ئەگـەر خەبەرێ بابێ من درەو تێدانەبی

بئەنیا بابێ تەکەمە تو بەحێلێ مـەحینێ من خلاس نابی

ئەورۆکــە رۆژ ێ مێرانە نـبێژە بدزییا

دەلـــۆ لاوۆ لۆ لاوۆ

میرزا ئاغـەختێ چاوی بچـەتۆ دکەتییا

برکێبا بن زگــێ ماهینا خۆ ترساندییا

چەتۆ هەندی دکەت و ناکـەت قودرەت و چارەت

لدەستێ میرزۆ واغایێ رەشکان و هەوێرییان نـە دیتییا

میرزۆیێ رەشکان و هەوێرییا لدلێ خـــۆ دگۆتییا

خودێ کەمە وادیارە ئەوێ عەگیدێ لبنە ماڵێ فــەرحۆ نییا

چـــەتۆ بسێ دەنگان دکر گازی هۆ ئاغایێ چ درۆ تێدا نییا

وادیارە ئـــەز چەتۆ نیمە لخولامانم بدروستییا

من تاقەتێ سـوارەکی ئێزدیاتم لێ نییا

ئەورۆ وەکی زانی چـەتۆ بتەمامییا

فرسەتێ پشتی لمیرزا ئاغای ستانندییا

هەلستابوو سەرحێلێ رکێبێ بتەمامییا

لقۆلنجێ ئاغایێ رەشکان و هـەوێریان گیر کردییا

تەرمکەلەخێ وی سـەبابی بەر نەوالی ماڵاْن فرەداییا

لدیار سـەرێ ماقویلێ گران پەیا بییا

بشیرێ کرمانی سەرێ ئاغای رەشکان و هەوێریان بڕییا

لپاشکـۆییێ زینێ مەحینێ خۆ قایم کردییا

ئەوجە عەلیێ شەمزەلی خۆ هاویتە ناو مـــەیدانییا

چەتۆ ڕمکا لعەلێ شەمزەلیدا ژێردا قولپاندییـــا

علیێ دۆدێ ســوار دبییا

شەڕێ چـەتۆ دکــردییا

چـــەتۆ رمکـــا لێدا

عەلێ دۆدی قــولپاندییا

حەســەنێ سمۆ بسوارێ سەعدییا

بابێ سورمێ یە بەرامبەر چەتۆ سەکنییا

چەتۆ تۆبزەکی شازدە وەقی لێدا لقۆلنجییا

لجەرگ و هەناوێ بابێ سورمێ کاردکردییا

هاوارێ ئێزدییان پاشدا وەدەگەڕییا

چەتۆ کورێ فەرحۆ نەوییێ حوزێر ئاغا

بحێلێ وەزمانێ لدەورێ تالانێ دزڤرییا

دوو قەرەبوونێ ئیپەکـــێ پەقەندییا

٨٠هەشتا رەش بۆزی وێکرا چـــەماندییا

بدارێ تالانێ لپێشیکا خـــۆ ئانییا

منگۆ لنولاێ مالاێ بدەرکەفتییا

کـــەلێ دێرەبونێ بەجێ هێشتییا

ڕکێبێ راستێ بەتال کــردییا

بتەنیشتێ چەپێ هەردووپییا شۆڕکردییا

بعەرەبی لمەعینێ خۆ سواربییا

قەلوینێ خـۆ دەرئانییا

قـەلوینەکی تێکردییا

قومی لقەلوینـــێ داییا

دوکـەل لقەلوینێ بلند بییا

بسەر سمبێلێ سۆری سوسنی بەلاو دکـردییا

ئەمــان هەتاکو بانگێ نیورانێ رۆیشتییا

نزیك گوندێ حـەسەنێ حەیدەر ئاغا بییا

حەسەنێ پیرکان لکۆچك و دیوەخانێ خــۆ رۆنیشتییا

عەگیدان و میران خـــەبەرەکێ لبۆ حەسەنێ پیرکانی ئێزدییا

تاقەسوارەکێ حوسێنی تەرش و تالانـەکێ گەلەك زۆر،

لناو ڕەشکـان و هەوێریان ئانییا بدزییا

سیلەمێ ئێزدییان شکـاندییا

ئەورۆ حەسەنێ پیرکان سێ عەگیدان لبۆ چەتۆ بدەرهێحستییا

سینگێ مەیدانێ پێشییێ چــەتۆ دگرتییا

بسێ دەنگــان گازی چەتۆ دکردییا

چەتۆ گیێ خـــۆ گران کردییا

بەس بزانم خەبەرو مرادێ دلێ هنگۆ چییا

هەتا ئەوان بخەبەران قــانع دکردییا

پیێ خــۆ لرکێبی هەزمانێ قایم کردییا

بەرێ خــۆلوان کوچك بابا زڤراندییا

یەکی لوان عــەگیدان کوشتییا

لنگێ یێکێ دی شکـاندییا

ئەوێ دیکە زمـانی لغولغولەی دەرئانییا

بابێ زەریفە خانێ لسەگلاێ ویێ سـوار بییا

سەرێ مـــەیدانێ نك کانیکا باتمانێ لچەتۆ دگرتییا

چەتۆ لگە حەسەنێ پیرکان بابێ زەریفە خانێ مەیدان دگرتییا

دیسان دبوو حمحمێ سینگێ عەگیدان

برقێنێ سۆل و بزمــارا

سـوتێنێ دەلو نجدییا

وڕوێری چــەفیان و عەگێلاێ

تەرقێنێ دارێ دەمانچــانە

دەبانچێ وان بژەقنێ ژەقنــەبوتێ

دەرمــانێ وەستەمبولێ داگرتییا

هەتا بانگێ نیورانێ بسـر هەردووعەگیدان دا قولپییا

چەتۆ بسێ دەنگان دکر گازی هۆ حـەسەنێ پیرکانێ ئێزدییا

ئەما شەرعێ ئیسلامەتێ مەچوجــارا نوێژی نیو رانی نەدۆرانییا

ئەورۆ حەسـەنێ پیرکان بسێ دەنگا دگۆ هۆ خورتێ حوسێنییا

هەرە سەرکانیکا باتمانێ ئاوی سپییا

بکە نوێژی نیورانێ منگۆ نەبێژە بدزییا

حەسەنێ پیرکان لمەحینێ خۆ پەیا بییا

زەریفە خانێ دوو خولاما هەناردییا

دوو جوالاْ تەژی کــردییا

لجهـێ عەنتا بییـا

هـەرجوالەکێ خولامەك هەلگرتییا

لسەرێ سەگلاوییان داینییا

هـەتا چەتۆ نوێژی نیورانێ خۆ کردییا

زەریفە خانێ رابوو چێشتە کـا زەریف چێکردییا

چێشتەك لبۆ بابێ خۆ هـەناردییا

چێشتەك لبۆ چـەتۆ هەناردییا

هەردوکا من گۆ خــواردنێ خۆ خواردییا

دووجزمێ قاوەێ لەگــەل دوو فنجانا هەناردییا

نانێ خۆیان هەناردییا، قەلوینێ خۆیان کێشنادییا

جارەکێ دیکە هەردوو عەگیدان لمەحینا خۆ سوار بییا

بەرسینگێ یـەك دی گرتییا

زەریفە خانێ بسەر بانا قەسری مالاْ دکەتییا

لمقابلێ وان ســواران تێفكرييا

چەتۆ فرسەتێ پشتێ لحەسەنێ پیركان ساندييا

حەسەنێ پیركان قەستێ رەقینێ دكردييا

چەتۆ هەلستابوو سەرحێلێ ڕكێبی بتەماميیا

ڕمێ گورگانی كشـــاندييا

زەريفەخانێ لسەربانی بسێ دەنگا دكر گازييا

هۆ هۆ چەتۆ كورێفەرحۆ نەويێ حوزێر ئاغا

كريفۆ تە نەكوژە حەسەنێ پیركانێ ئێزدييا

ئەمان مالێ خرابۆ بكــە خاترێ وی رۆژييا

لـــسەر كانيـــێ باتمانێ

ومگۆ بكە بكە خاترێ جۆتێ رەش كەزييا

ئەورۆ وەكی حەسەنێ پیركانی ئێزدييا

گۆ لگال كالێ زەريفە خـــانێ كچا خۆ دبييا

لمەحينێ خــۆ پەيا بييا

سەری لێ كۆت كردييا

بسێ دەنگان دكر گـــازييا

هۆ چەتۆ كورێ فــەرحۆ نەويێ خوزێر ئاغايا

ئەمان ئەزێ سوندەكێ بكەلامێ وەلاهی وەبيلاهی وەتيلاهی

هەرسێ ناوێ قەسمێ خودێنە

ئەزێ بێمە سەردينێ ئيسلامييا

هينا حەسەنێ پیركان گۆتە چەند خدامان چاڤێ هنگۆ لرەڤيێ بيت لديوە خانێ حەسەنێ پیركان پەيابين.

حەسەنیٚ پیرکان سواریرەوانە کردە ناوگوندی بن بەئیسلام ئەویبوو ئیسلام ئەوەبوو بەئیسلام ئەوەی تەرەقیا ئەوەتەرەقیا چونە نا عەشیرە تیٚ ئیزدییان. هەلستا زەریفە خانی لچەتۆی مارە کرد، هەف شەو هەفت رۆژان کردنە دۆل و زۆرنا داوەت و شایی تەپرسە. هەفت رۆژ تەمام بی زەریفە خانی لپشتیٚ خۆ سوار کر، تەرش و تالانیٚ رەشك و هەوێریان داپێش خۆ بازۆ لۆ مالێ شێخ حوسێنیٚ بەدەوی لگەل چەند عەگیدان لپێشە خۆ بدیاری رەوانە کرد تۆز بەریٚ عاسمانیٚ گرتیە دێژی ئاخر زەمانە. شێخ حوسێنی بەدەوی واتۆزوو دوو مانەك دیارە، وەکی هەوریٚ بەریٚ عاسمانیٚ گرتییا دازدە عەگیدا میریٚچاك لناوینییە بەخۆی عەگیدا ئەختیار بناگی کردە ئاکاباریا ردین سپییٚ خوگوت:ئەوە چەتۆ یە کوری فەرحۆیە چوویتە سەررەشك وهەوێریان هەر سالٚ چەند سالێك عەگیدەك لێیان تێت دبیتە شەروهەرایان ئێزدیمان لیٚ دئارزنێنن دێن چەند سوارەك لەمە دەکوژن ئەوجارەی هاتینە توخمی عەگید نەهێلن لەومونتەقەی هەستن رابن هەتا ندگەیشتینە وەچاکە بازدەین چەتۆتەماشاکرد هەر مالەوعەگیدە واهەلتێن هەریەکە لۆدۆل ونەوالەکیٚ دەروات,هینا چەتۆ هەستا کاژاوەی لناو عەسکەروقافلەی دەرهینا جوداکردسوارەکیٚ لپێش خۆ رەوانکرد گۆهەرن بێژەمامۆت (شێخ حوسێنی بەدەوییە) ئەوچەتۆیەتالانیٚ رەشکان وهەوێرییان هینایە ئۆبێژیٚ (حەسەنیٚ پیرکان)بوسلمان بییە.چەتۆ گەیشتە ئەوان گۆت:مامۆجارێری قەیدی نەبوو بەلیٚ ئەوجارە خۆکۆرەنەبی .شیخ حوسێنی بەدەوی گۆت:(ئەریٚ کورێمن بابۆ باپیرێتە دەرەقەتی رەشك وهەێرییان نەهاتیە مامن توزانم ئەتو ئەوهادەکەی) سواریٚ حەسەنیٚپیرکان گەرانەوە چەتۆ لەکن شێخ حوسێنی بەدەوی میوان بییا. ئەوەش لەبیر نەکەین وەختیٚ تەرش و تالانی گەراندەوە چاوی بەمام ئەختیاری حوسنی کەفت هەر ٩نۆ دەواری پێداوە،

باراشێ خۆی لێکردوو گەراوە

سوپێدێ زووی

کۆچکو دیوە خانێ شێخ حوسێنی بەجێ هێشتییا

هــەتا بانگێ مەغرەبێ لما قویلێ گران تارییبیا

ئەوێ تالانێ موهۆمێ گـران هاژۆتییا

لخێمانا بنێ بـەرێ ئەوێ شەوێ قەتا ندییا

لگەل کوبارا بەرێ بەیانێ ژخـــەو هەلستا بییا

دوو رکاعەت نوێژی سوبەینێ ئەدا کـرییا

ئەمان رابوو لــمەحینێ خۆ هەزمانێ سوار بییا

بحێلێ هەزمانێ تالانێ مەزن پێشیکا خۆ داینابیا

رۆژێ پاشتر بسەر حەدێ هــقارێ خۆ گەیشتییا

ئەوجە نەکینێ رۆژ بتەمامی هــەلاتییا

تالان بناڤ عێل و عوربانێ بابێ خۆ بەلاو کردییاچەتۆ

کورێ فەرحۆ یێ حوزێر ئاغا تالانەکا گران ئانییا.

××××××××××× ×××××××× ×××××××××

ئەورۆ وەلێ چــەتۆ تالانێ مەزن ئانییا

فەرحۆ لمالا رابوو قەستا پێش چــەتۆی کردییا

سلاڤ لکورێ خۆ چەتۆ کـــردییا

پێشی جــەلەوێ کورێخۆ چەتۆ گرتییا

لپێشیێ هەزمانێ ســەکنی بیا

بسێ دەنگا گاز دکر چەتۆ ۆۆۆ

ئەوجەكورێ منـۆ ئۆ ئۆ ۆۆۆ

عەگيدا مالّابابێ منۆ ئۆ ئۆ ۆۆۆۆ

كورێ منۆ

من چەند جارا گۆتە تە مەحەلالێ مالّێ خۆ نەخارييا

عەزيزا بەلێ بابێ خۆ مەلازمی حەرامێ خەلكی نييا

قــيرۆيێ كورێ مامێ قنگ لگە بشارێ روزۆ منگۆ

١٢دووازدە عەگيدو فێرس و سوارا لگەل خۆ هەلانييا

چەخونێ بەرێ بەيانێ زەلال كــرديیا

تالانێ بابێ تە حــوزێر ئاغايێ بابێ تە برديیا

ئەو زانييا عەگيدێ مـــە چەتۆيێ دەلال لمالّنييا

چـــويتە زۆزانا دژۆرييا

فەرحۆيێ بابيشی عەگيدە لپەك كـەفتييا

ئەو دەيزانی چەتۆ هێشتا لتالانێ خـــۆ نەزڤرييا

×××××××× ×××××××× ×××××××

چەتۆ گەيشتە گوندی دايكی چـــاوی پێ كەفتييا

بەگريان و رۆ رۆ بەپيريە وە هـاتييا

چەتۆ لدلێ خـــۆ دگۆ ديارە تشتەكی گەورە قەومييا

دايكم چوجارا بوێ شكلێ نەهاتيتە من بوێ شكلييا

دايكی گۆ: ئەورۆ قيرۆيێ مامێ قنگ هــاتييا

تەرش و تالانێ مالّێ بابێ تە برديیا

دايكۆ خەمێ نەخۆ هەی لەمنتت كەوێ ئەوە هەر چنييا

بهيمەتێ رەبی چەندی برديیە دوو هەندی دينم بتەمامييا

کوڕێ من چەتۆ من خـــەمێ تەرش و تالانێ نییا
رەشماڵێ بشیران پارچە پارچـە کردییا
دوو سێ ڕمی دایە لسەر دەرێ خـــانییا
ئێ گۆتی دایە خەمێ نەخۆ ئەوە هەرچنییا
ئەو زانییا کوڕێ تو چـــەتۆ لماڵ نییا
دایکی گۆت: کوڕێ مـــن خۆ خەمێ هەندەم نییا
شوان و گـــاوانێ مەی هەتك کردییا
ئەو گەزییەکی لســـەرێ شیرینێ لێوە کردییا
دگۆ: کا چەتۆ بلا بیتە مەیدانێ من لبەرامبەری گندییا
وەکی وەی گۆ: چەتۆ تەزیەکی پێدا هاتییا
لبنێ پێیدا لتۆقێ ســـەری دەرچوییا
×××××××× ×××××××× ×××××××××
وەخێ چەتۆ گۆی لدایك و بابێ خـــۆ بییا
هەزمانێ چـەتۆی گەلەلکا ماندییا
چەتۆ لمەحینێ خۆ جارەکا دی ســـواربییا
پێیێ خۆ لرکێبێ عـــەیشانێ عەدلاندییا
ناوێ خـــودێ و پێغەمبەرا ئانییا
بسۆ تراغا وەزمانێ سـوار بییا
بەرێ وەسمانێ دابوو سـەمتێ جزیرێ بۆتا
لدوو تالانێ بابێ خۆ هـــاژۆتبوو بماندییا
ئەمان قیرۆیێ مامێ قنگ بشـارێ دۆرۆ
هەردووازدە عەگیدان لحوکمێ چەتۆیێ خلاس بییا

سلیٚ کوریٚ فەرحۆی بمێر حەسێب نەکردییا

ئەوجە چەتۆ کوریٚ فەرحۆ

١٢دووازدە سەعاتی بچار ٤ســەعات برێکردییا

چەتۆ کوریٚ فەرحــۆ فرسەتا پشتیٚ لوان گرتییا

پێشی عەگیدوو فێرسان، چەلەنگ سواران، سەندییا

لئالییا پێشی زڤــرییا.

وەکــی سندانیٚ حەدادی لپێشی تالانیٚ سەکنییا

بسیٚ دەنگا دکر گازی هۆ قیرۆییٚ ماميٚ قنگ بشاریٚ دۆرۆ

کــافریٚ کوریٚ کافرا ئەوەنەکەرخا مێرانییا

هنگۆ زانیبوو چــەتۆ کوریٚ فەرحۆ لمالٚ نییا

سلێییٚ برایٚ منیٚ مەزن بمێر حـەسێب نەکردییا

بابیٚ مــن ئەختیارە تاقەتیٚ مێرانییٚ تێدا نییا

ئەوە تو کاریٚ خۆ بکـە نەبێژە بدزییا

وەکی قیرۆییٚ بابیٚ قتگ لگە بشــاریٚ دۆرۆ

هەر دووازدە عــەگیدان سەریٚ خۆ بلند کردییا

دبینن چــەتۆ بسواری عەیشانیٚ وەکی

سندانیٚ حەدادن لپێشچیکا تالانیٚ سەکنییا

هەرعەگیدەکیٚ قەستا ناو نەواکیٚ کردییا

هەریەکە بۆ خۆ لۆ لایــەکی رەڤینەو هەلاتیا

چەتۆ زانییا فەسادیٚ قیرۆییٚ قنگ هیٚ بشاریٚ دۆرۆ نییا

بەریٚ وەزمــانیٚ دابوو قیرۆییٚ کوریٚ قنگ منگۆ

بنەوالا دابردییا

××××××× ××××× ××××××

ئەورۆ منگۆ بدەستێ چـەپێ لغاوێ هەزمانێ کشاندییا

برکێبا لبن زگێ هەزمـانێ داییا

فرسەتێ پشتێ لقیرۆیێ مامێ قنگ سـەندییا

هەلستابوو سەر حێلێ رکێبێ رمێ خۆ کشاندییا

قیرۆیێ مامێ قنگ دەرفەت و چاوی خۆ لچەتۆ نەدیتییا

هـاورەکی بسەر ملێ راستێ وەدانییا

بسێ دەنگان دکر گـازی هۆ چەتۆ ئۆ ئۆ ۆوۆو

ئەمان کریفۆ تەمن نەکوژە چ کەرخا مێرانییێ بۆتە تێدا نییا

هەفت سالە منێ چایەو قاوە لمالێ بابێ تە کلاندییا

من گەلـەك خالمەتا بابێ تە کردییا برژاندییا ڤەخارییا

لخێمانا بنێ بەرییێ تو مـن نەکوژە بئێخسیرییا

خەلك و عالەمێ دونیاییێ دبێژن چـەتۆ کورێ فەرحۆ

کەونە خولامانا مالێ بابێ خۆ کـوشتییا

کریفۆ منگـۆ کەرخا مێرانییێ چو جارا تێدا نییا

××××××××× ××××××××× ××××××

بـەختێ ماقویلا بەختەکا گەلە کوبارو گرانن

ئەمان چەتۆ کورێ فەرحۆ وەکی قیرۆیێ مامێ قنگ وەگۆتییا

چـەتۆ گەلەك دلێ وی بقیرۆیێ شەبتییا

ئێزنێ قیرۆیێ مامێ قنگ دابوو بساغییـا

وەختێ خـۆی بابێ قیرۆیێ شێخی ئێزدییان بوو فەرحۆیێ

بابێ چەتۆی بابێ قیرۆیێ تۆپاندبوو .ئەو قیرۆیە ندجمندال بوو

بهێتیمی بەخێویان کردبوو، لگەل چەتۆی گەورەبوو، بابی
ببتە شێخێ ئێزدییان، گۆتیانێ هەی مالێ خراپ مالێ فەرخۆی دبن دوژمنێ مەنە ز پشتی گەرانەوەی لۆ ناو ئێزدییان هەستازانی چەتۆ لمالێ نییە چەندعەگیدی لەگەل خۆ هینابوو ئەو کارەساتەی کردبیا. وەختێ چەتۆ قیرۆیێ قنگی ئێخسیر کردبوو ئیزنی داو نەیکوشت قیرۆیێ مام قنك ئەوجە فرسەتە دەبی دەربەکێ لچەتۆی هەربدەم و بیکوژم،تۆلێ بابمی هەرلێبکەمەوە .

×××××××××× ××××××××××

چەتۆ بەرێ وەزمانێ دزڤراندبیا
بحێلێ وەزمانێ تالانێ حوزێر ئاغای خرڤەکردبیا
ئالیێ پێشی بسەر ئالیێ پاشدا قولپاندبیا
رکێبێ راستێ بتال دکردبیا
بعەرەبی لمەحینێ خۆ دسوار ببیا
قەلوینێ خۆ دەرئانییا قومی لقەلوینا دابیا
دووکەلا بسەر سمبێلا سوسنی بلاو دکردبیا
تالانێ خۆ هێدی هێدی بدروستی هاژۆتبیا
قیرۆیێ مامێ قنك کافر کورێ کافری لپاشدا چ کردبیا
پێ ری ئیپەکی قەرەبونێ بژەقنێ ژەقنە بوتێ
بدەرمانێ ئەستەمبۆلی داگرتبیا
تێزێ قەرەبونێی سوار کردبیا
بدەستێ چەپێ لغاوێ مەحینێ کشاندبیا
برکێبێ مەحینێ خۆ ترساندبیا
هەلکێشابوو دارێ قەرەبونێ بدروستبیا

دوو دارێ قەرەبونێ ئیپەك لقۆلنجێ چەتۆ گیر كردییا

وەكی دەنگێ دوو دارێ قـەرەبونێ هاتییا
چار تیلی لجەرگێ چـــەتۆ قەتاندییا
برینی چچەتۆی گەرمـە لەز كردو لەزاندییا
پێیێ خۆ لركێبێ وەزمانێ دا عەدلاندییا
لغاوێ وەزمانێ بپاشدا زڤرانـــدییا
دبینی قیرۆییێ مامێ قنك دەربێ خۆوەشاندییا
چەتۆ بسێ دەنگا گازی قیرۆییێ مامێ قنك دكردییا
ئەو كـــارێ تەكەرخێ مێرانییێ تێدانییا
تە دەربێ خـــۆ دانا بئەمینییا
بدەستێ چـــەپێ لغاوێ هەسپێ خۆ زڤراندییا
بركێبا لبن زگێ وەزمانێ خــــۆ داییا
فرســەتێ پشتێ لقیرۆییێ مامێ قنك ساندییا
هەلستیابوو ســەر حێلێ هەردوو ركێبێ
رمەكی لقۆلنجێ قیرۆییێ مامێ قنك گیر كــردییا
ئەمان قیرۆییێ مام قنك هاویشتبوو ناو نەوالان بتەمامییا
ئەجە قیرۆییێ مامێ قنك جێ بەجێ سكەت بییا
ئەرۆ چەتۆ بسێ دەنگا دكر گازییا
منیێ ئەورۆ حەیفێ كوشتنێ خۆم دانییا
ئەمنێ تۆل و بدەستێ خۆ ستاندییا
ئەمان حەیف و مخابنا من دەمینێ رۆژی تۆل تـەنگاویێ

ئەجە ١٢٥کۆچك بابێ ئێزدییان لمەیدانێ خۆینا عەگیدان وەکی من تێدا نیی لۆلۆ لێ لاوۆ سوارێ بتنێ چبکەم ماقویلۆ لۆ بریندارۆ .

پیاوەك هەبوو دەیانگۆتێ رەسویل ئاغا شۆلێ وی کارو کاسبی و راو و نێچیر بوو چاوی بچدیکە نەبوو ناوە ناوە دەچوە راوۆ نێچیران هەرجارێ بەرێ خۆی دەدا لایەکێ، وەکی هاتە ئەو جێیەی شەر لێقەومابوو دەبینن دەوارەك دیارە گۆتیان هەبی نەبی رەوییە دەچەرێن خۆیان نزیك کردەوە، هاهۆ مەیت کەفتیە نالە نالێ بریندارانە قیرۆیێ مامی قنك وا تۆپییە، چەتۆ بریندارە، هەلستیا دابەستیان چێکر داکو چەتۆی پێهەلبگرن بنەوە مالێ فەرحۆی.

وەختێ فەرحۆ ئامۆزایەکی خۆی دەرکردبوو ئامۆزایەکە بەخۆ بەژن و مندالەوە لەی باخمسێ باری کردبوو چوو بوو شیرانێ لوێندەرێ ژنەکی دیکەی هینا دازدە کورە ناو بانگێ چەتۆیان زانیبوو خزمێ خۆیانە و عەگیدەکێ گەلەك بەرکەفتییە رۆژەکێ بریاریاندا بچنە سەرەدانێ چەتۆی، هاتبوون ئەوها رێك کەفتبوو ئەورۆژی بسەر مەیدانێ شەری هەلکەفتینە هەر دووازدە برا بناو مەیت و برین داران دەرۆن لپەری مەیدانێ بریندارەکێ وا باردەکەن. ماندی بینیان لێکرد گۆتیان ئەوە چ قەومایە ئەوە کێ ئەو غەزایەی کردییە، رەسویل ئاغا گۆتی ئەوەچەتۆیە بریندارەباردەکەین ببەینەمالێ فەرحۆی، هەردووازدەبرا گۆتییان ئەوە خوینێ مەیە ئەمە لئێرانێ هاتینە لۆ کن سەردانێ چەتۆی ناو و بانگێ خۆیان هەلدا لگەل چەتۆی پێ خۆشحال بین چەتۆیان داربەست کردوو هاویشتیانە سەر پشتێ دەوارەکێ لۆ مالێ فەرحۆی رۆیشتن (١)

لبەیتێ داستانی لاوکێ چەتۆی لهەندە بەندان دەنگبێژا بتنێ باسێ رەسویل ئاغای دەکەن بسەر چەتۆی هەلبینە بریندارە بداربەستی لسەر پشتێ سەگلاویێ درێژیان کردییە بردیتیانە مالێ فەرحۆیێ حوزیرر ئاغای.

بەلام لەهەندە دەقی بەندەکانی تر دەنگبێژ بەحسێ هەر ١٢دووازدە کورەکانی ئامۆزای فەرحۆی دەکەن (بەرێکەوت) صدفە

بەبرینداری بسەر چەتۆی هەلبینە، خۆیان پێ ناساندنییە کو ئەوانە هەردووازدەیان مندالێ ئامۆزاییێ فەرحۆنە لبەر چەند ئەگەرەکێ لێك دابراینە، وابمیوانی بۆسەرەدانێ چەتۆی هاتینە چەتۆیان بەبرینداری لسەر دارێ رما شداندبوو، بۆ مالێ فەرحۆی بردبۆوە باخمسانێ. وەلە هەندە بەیتان دەنگبێژ بەحسێ رەسویل ئاغاو هەر ١٢دووازدە برایان دەکەن و بردیتییا نە مالێ فەرحۆی

رەسول ئاغا هەستابوو چەتۆی داربەست کردییا

چەتۆیان بارکرد لسەر پشتێ عەیشانێ سوار کردییا

خانێ لگەل

زەریفە خانێ لەگەل شیرینێ ێ فەرحۆیێ حوزێر ئاغا،

چاوەرێیێ تالانێنە وا لسەر قەسرێ راوەستیانا.

تالان دیارە چو عەگید دیار نییە.

پێچانێ وی مەیتێ منگۆ حەورانێ لسەرێ عەگیدانا

سوارێ مەلا رەسویل ئاغا داربەستێ داژۆن بگرانییا

خانێ بسێ دەنگا دکر گازی هۆ هۆ فەرحۆ،

مەیتەکێ دیارە لپێش رەسویل ئاغا وا دێت بگرانییا

ئەتو بەرێ خۆ بدێ هێدی هێدی داژۆن بۆ ئێرانا

دارێ وێ مەیتێ رمێ وان عەگیدانا

پیچانێ وێ مەیتێ جەلەوی سگلاویانا

راکێشی سەر وێ مەیتێ عەورانێ سەرێ عەگیدانا

بەرایکا پشتێ سـوارا مالا رەسویل ئاغانا

ئەوجە شیرینێ دارێ دووربینێ لفەرحـۆ ستاندییا
شیرین چاوێ خۆ دانابوو سەر دارێ دووربینێ بدروستییا
ئەوان سـواران وا دێن نەئێزدینە نەئێمەنییا
بنباریان بدارێ رما هــەلبەستییا
جـەلەوێ سەرێ ولاغیانبرییا
رمیانبەستییەلسەر پشتێ عەیشانیان گـرێداییا
مەیتێ چەتۆیان بابێ مستێ تێدا درێژ کردییا
ئەمان مامۆ لمن مەعلوم نییە، چـەتۆ مایە یان مردییا

×××××××××   ×××××××   ×××××××

بەلێ خانێ دگۆ: دەمنال منال منال.
چـەتۆ بریندارە مالا بابێ من مەنالینە
خەلك و عالەمێ دنیا یێ دبێژن حوزێر ئاغا شەش کورهەنە.
کەسـەکێ نییە لعەسیرەتێ زیلان و حەیدەران
لملا چەتۆی بچیت حەیفێ چەتۆ لبنە مالێ بشار ئاغا هەلینە
بەلێ کورێ منۆ هانابێ مـە و مالا بشارێ شێبان ئاغا
ئاغایێ دۆدییا خـودایێ مە بیکا.
هـەی عەزیزا بەر دلێ خۆ رەبیێ مە کەریما

×××××××××   ××××××××××   ×××××××××××

لــەزکەن و بلەزینن هەرن بینن دختۆرییا
بانگ بکەنە میرۆی دختۆرێ مالێ حوزێر ئاغایا

بمندالی لمالێ خـــۆیان بەخێو کردییا

فەرحـۆ وەکی قیرۆییێ مامی قنك بابێ وی کوشتییا

شیرینێ دگۆ: مامە دختۆرەکی باش لۆ چەتۆی پەیدبکەن

میرۆیێ ئێزدی وەکی قیرۆییێ مامی قنك پێ نەکە باوەرییا

ئێزدیان خـــەبەریان لەبۆ میرۆی رەوانە کردییا

چەتۆی بکوژە برینێ وی سارێژ نـــە بدروستییا

لجییێ قیرۆییێ مــامێ فنك دەتکەینە شێخێ ئێزدییا

دەلێین میرۆ برینێ چـەتۆی بەرەو خواری تیمار کردییا

مەرهەمێ ژەقنە بوتێ لسەر برینێ چەتۆی انایییا

میرۆ دەعــوای روخسەتیلمالێ فەرحۆی کردییا

گۆتیان چەتۆ برین دارە بیرینی هێشتا قەات نەبییا

چـــەتۆ لپیلانێ میرۆی تێگەهشتییا

قەرەبوونی سوار کرد لبن ســەرێ خۆی داینییا

گۆتی بانگی میرۆی بکەن بزانم چی دەویت لۆ عاجز بییا

میرۆ هاتە پێش بەرامبەر چـــەتۆی دسەکنییا

گۆ: خەمێ نەخۆ برینە کانم جوان تیمار کردییا

میرۆ حەز ناکەم بچیت پێم بلــــێ بزانم داوات چییا

هەتا ساغم بتدەمێ نەکو لێت بکـەن زولم و زۆردارییا

چـــەتۆ چەندی لگەل گۆ میرۆ قانع نەبییا

من هەر دەرۆم برینەکەت وا چـــام بییا

چەتۆچەندی گــۆت دکردی میرۆ رازی نەبییا

هەلیکێشا دەبانجەی دای لە تـــەختێ ناوچەوانییا

مەرهەمێ رەشی بزەقنەبوتێ لسەر برینێ من دانابیا
برینم هەلوەشایتەوە دەلێی تیزابی تێکردبیا
من بدەستێ خۆ حەقێ خۆم لمیرۆیێ ستاندبیا
وەختێ فەرحۆ گۆی لە تەقێ جدەمانچەی ببیا
هاتە دیوە خانێ میرۆ پەلە پەلی تی گۆ بێ ئەسەر نییا
فەرحۆ گۆ: کیژم شیرین ئاوێ لۆ چەتۆی بینە گەلەك نێنییا
شیرین خان ترگارەکی ئاوێی لسەر دەستێ خۆی دانابیا
چەتۆ دوو سێ قومی لئاوێ خواردبیا
ئەوجە گۆتی مستێی کورم لۆ دیار نییا
کا بینن سواری عەیشانێ بکەم دانێنە سەر خانێ زینییا
ئەمن دەمرم داکو بزانم جێم چۆلە یان چۆل نییا
بەرگێ حەرمبێیان لبەر مستێ دکردبیا
لپێش چاوی چەتۆی سواری عەیشانیان کردبیا
مستێ لناو خانێ زینێ خۆی توند و گورج چەقاندبیا
دووسێ سەران وەکی بروسکی هاتوو چۆی دکردبیا
چەتۆ گۆ: ئەگەرئەمرێ حەق بەجێ بینم خەمێ خۆم نییا
تەواو بوو ئەیلولی ١٩٩٧

داستانی

وەسمان ئاغای دەقۆری

سوبەیــە برا یوبەکە گەلە زوویيە
محمد ئاغا لە خەوکا شیرین رابییە
خــەم و خەیالەکا وی̌دونیایێ
دلێ محمد ئاغا زەفت کـردییە
لەحــەمودونێ کورێ خۆرا گاز دکردییە
ئەرێ حەمدونۆ کورێ منو لەز بکەو بلەزینە
تونی خۆ بباش تەوێلخانە بگـــەهینە
تێلێ عــەسیشانێ تەول و تەوێلخانە بکشینە
تەنگا بنە بەســـەر تەنگا بشدینە
ئێرۆکە خەم و خەیالە کا دلێ بابێ تە را گرتینە
هــەتا ئەمێ بچینە راو نێچیر بیــە
وی̌خەم و خەیالێ بهێلم ل چۆلان و ل حولیــە
چـــی دەمێ محمد ئاغا وەگۆ تییە
حــامدوون کورێ وی گۆ لی̌بییە
رابوو لەز کـــدو لەز کردو لەزاندییە

خـــۆ بتەوتەولێ راگەیاندییە

تێلێ عــیشـانێ دەرئانییە

تەنگ بالا تەنگی لێشـــداندییە

هەر لەبانگا وبێ هەتا بانگی نێورۆ قولپییە

محمد ئاغا بەسەر بێریوانێ ئەحمد ئاغا هەلدەبییە

دەدینی قیزەکا لەناو بێریان وا ســەکنییە

ســەددەق سوبحانە اللە لەبەر بەژنی ێوێ ناسك و

نازدارێ عەقل و سەودا لەسەرێ محمد ئاغا نومابییە

محمد ئاغا سوال دەکا ســـوال چییە

محمد ئاغا دەنگا گاز دەکـــاتە دبێرییا

هێ هێ گـــەلی کەچکان و زەرییا

ئەزێ بەختێ خودێ و بەختێ وەدامە

کانگۆ لۆ من ببێژن ئەو قیزە قیزا کییە

ئەو ناسك و نازدارە خـــاتوو قومرییە

ئەوە قیزی ێئەحمەد ئاغایە

دەسگیرێ وەمان ئاغایی ێدەقۆرییە

ئەو ناسك و نازدارەدۆت مـــامی ێوییە

چی دەمـــێ محمد ئاغا وەزانییە

ل کورێ خـــۆ حەمدون کر گازییە

حـــەمدونی ێکورێ وی گۆلێ ببیە

جەلەوا تێلی عـــەیشان ترساندییە

لەێش بابێ خـــۆ را حازر دبییە

دبێژی: هۆ بابۆ، خێره چ قەومییه

چ عەشیرەت پێش بابێ من گرتییه
تو بۆ کورێ خـۆ دیار بکه بدروستییه

داکو ســەرێ خۆ بکەمه بگۆرییه

دبێ: کورێ منۆ ئەزێ بانگی تەکر یـه

بەرێ خۆ بده وێ نازدارو ناسك بدروستییه

کابزانم دلێ کوری چمن حــەمدون دگرتییه

هــەردەمێ محمد ئاغا وەگۆتیــه

حەمدون ئاغا بەرێ خۆ تێکردییه

بەهەزارو یەك دلا عاشقێ قومری خانێ بییه

ئەرێ لپشتی بەژن و بالایێ قومری خاتونێ

مــن چ کەسان نەوێت لەدارێ دنێ

چ دەمــێ محمد ئاغا وەزانییه

جەلەوێ ماینێ خۆ شۆرکردییه

قەستێ دیوانێ بابێ قومری کردییه

لەپێش کۆچکی ئەحمد ئاغا

باب و کـور پەیا بینه

لەکۆچ و دیوەخانێ بژۆر کەفتینه

سلاوەکێ لــەجەماتی دیوانێ کردینه

چێشت و زیافەتێ دەنگان گاز کردییه

محمد ئاغا بسێ دەنگان گـــاز کردییه

ئەرێ هۆ ئەحمد ئاغاو منێ گۆ لێ بییه

ته قیزەکا هیە لعەینیٚ مێردییە

ئەزیٚ هاتیمە خــواز بینییە

لۆ کوریٚ خۆ حەمدونبکەینە خزماتییە

گۆ:

بەلیٚ من قیزەك هەیە لعەینیٚ مێردییە

بەس کچا من مارە کرایە

گۆ:

مــارە کراییٚ کییە

گۆتی: هێشتا بچویك و ســاوا بییە

لبرازاییٚ خــۆ مارە کردییە

وەسمان ئاغایــیٚ دەقۆریە گۆ:

تــە چاوا مارە کردییە

گــۆتی: من هەدیەی وی کردییە

محمد ئاغا گـۆ: هۆ ئەحمد ئاغاوۆ

ئەزیٚ دیٚ دەمە تە:

هەفت گوندان ب مـولك و ئاشــــە

بەس تو قایل بە بلیٚ باشــە

دێدەمە تە هەفت کەوتە حەیوان بەشوانەوە

دێدەمە تە هــەفت هێستری قەرەمانی

ئو ســەر هندیٚ بخوازە مالیٚ دنیٚ

ئەحمد ئاغا گۆ:

حەمدونیٚ کوریٚ تەرا بلا بێتە دەستیٚ من

ئەز برازایێ خــۆ را دترێنم
چرپ و مارەی کرد لــ حەمدونییە
قەول و قەراریان هـــەفت ڕۆژبییە
ڕۆژێ هــەفتێ بیگۆزنەوە بەبووکییە
چـــەند ملیونیان لێ سەرف کردییە
٥٠حەرسی لەبەر دەرگێ کیژەی دانابیە
قەول و قەرار نێزیك بوو داهاتیــیە
قـــاسدەك لەگوندێ ئەحمەد ئاغای دەرکەفتییە

چووبوو گوــ ندێ وەسمان ئاغای دەقۆرییە

خۆی بەدیوەخانێ وەسمان ئاغای گەیاندییە
هرمێن لەدلێ وەســـمان ئاغای رابییە
بەراپێچ زانی هــێ مەملەکەتێ وان نییە
هەبی نەبی خەبەرەککێ نەخۆش ئانییە
قاسد ســلاو کرو رونشتییە
وەسمان ئاغاگۆ: خێرە بێژە چ قەومیــیە
گۆ:
ئاغاوۆ دیارە تەئاگت لەچ نییە
پێش هەفتەکە محمد ئاغا هـــاتبوو گوندییە
قومری خان ل کورێ خۆ حەمدون ئاغا مارە کردییە
حال و ماجـــرای هەمی پێ گۆتییە
پێنجە حەرەسی لەبەر دەرکێ قومری خانێ دانابیە

سوبانێ لەبۆ حەمدون ئاغای دەگۆزنەوە بتەمامییە
وەسمان ئاغا لەز کردو لەزاندییە
خۆ بەپیچە برادەرێ خـۆ گەیاندییە
برادەری وی ناویان عومەرو عـەلییە
بەحس و بــەیانێ خۆی لۆ وان دگۆتییە
هەربەوشەوی هەرسێکیــان رێیان گرتییە
خۆیان بەگوندێ محمد ئاغــا گەیاندییە
هـەرپێنجە حەرەسیان دکوشتییە
خۆیان بەهۆدێ قومری خـــانێ گەیاندییە
قومـری خانیان رزگار کردییە
چەنگلێ قومری یێ ل دەستێ وەسمان ئاغا دکردییە
عەلی و عومەر گۆ:
برا شــلێ مەتامام بییە
خاترێ خۆیان لێك خـــواستییە
قومری خان و وەسمانێ دەقۆرییە
لەزیان کردوو پێکەوە لــەزاندییە
شــەوو رۆژیان هاژۆتییە
چووبوونە ناو عەرەبێ جبورییە
خۆ ب رەشماڵێ شێخی گەیاندییە
گۆ:کەچێ
هەرە هۆدێ حەرەمیان لەناو ژنان روونیشتییە
مــن وادەچمە دیوەخانێ حبورییە

سلاوی لەجەماتێ حازری دکردییە

شێخ گۆتی:

تەخێرە چت لێ قەومیـــیە

حال و هەقایەتێ خۆی لۆ شێخی دکردییە

شێخ ئاگرێ قاوەی ب خولان خۆش دکردییە

خۆە بەهۆدێ حەرەمان گەیاندییە

لە دیتنێ قومـری خاتونێ مەراق دبییە

وەختێ چاوی ب قومری نازدارێ دکەفتییە

عەقل و ســـەودا لەمێشکی رۆیشتییە

شێخ لۆ خۆی تەمەعـــی تێکردییە

هات لەناو کۆنی بکوژی وەسمانێ دەقۆرییە

عەشیرەت قایل نەبوون نەیان هێشتییە

گۆتیان:

شێخ حـەیامان دەچی میرینی تێدا نییە

لەچۆلێ بیکوژە لێی بستێنە قومرییە

سێ تابوور عــەسکەری لە بەرایی دانایە

شێخ بانگی کردبوو وەســمانێ دەقۆرییە

من نەشێم لەگەل کەس بکەم دوژ مندارییە

سوبانێ دەرکەوە لەناو عەشیرەتێ جبورییە

وەسمان زانیبوو پیلانە، مــفەری نییە

وەسـان ئاغا و قومری خاتووین ملێ رێکێ دگرتییە

کەفتبوو ناو سێ تابوری عەسکەری عەرەبێ جبورییە

هەرسێ تابور دەیان گۆت:

هەی دەدییەو هەی دەدییە

وەیمانۆ دانێ عەردی قومرییە

بــە چاکییــەو بەباشییە

نەکەیە شۆلان خراپییە

وەمان ئاغا دانا عـــەردێ دقومرییە

قۆل و باسکێ خـــۆ لێ هەلکردییە

وەکــی شێرێ بیندار نراندییە

کەفتبوو ناو عـــەسکەرێ جەبورییە

کەت کەت عەسکەرێ وانی هەلگرتییە

بەســـەرێ رمێ خۆی وەکردییە

دبێژن: هەلا هەلا وی مێردێ کوردییە

سێ سەد عەسکەری لۆ وان دکوشتییە

رێگایان داییێ گۆتیان:

بارەکەالله لـەبۆ لاوێ دکوردییە

سەد جارا پیرۆزت بی خاتووین قومرییە

وەسمان ئاغا بسێ دەنگان گاز دکردییە

چ رێك نەما ئیسلامەتی گەل مە دوژمندارییە

عیلاج و مـــەفەرێ مە را رەبێ دژۆرییە

قومری خـــاتون جوابێ وی داییە

گۆ: هۆ هۆ وەسمانێ من دەقۆرییە

تو لەز بکەو بکە زوویە

بچینه ماڵێ ســـەگمان ئاغاییێ ئێژدییە
بماڵ باتی ناو یان دەکردییە
قـــەدیم و زەمان ناوێ وی گۆلێ بییە
خـوا قسمەتێ مەی بۆ وێرێ بردییە
پانا چی دەمێ وەسمان ئاغا وەگۆتییە
بێ وەستان شەو رۆژ هاژۆتییە
خۆ ب دیوەخانێ ئێزدی گەیاندییە
قومری خاتون
ل هۆدێ حەرەمان و خانمان دانیشتییە
وەسمان ئاغا لە دیوەخانێ سلاو دکردییە
چـــەنگلێ وەسمان ئاغا هەژاندییە
گۆتی: ژۆر بەخێرهاتی بشاهییە
بۆمن بێژە لە وولاتێ تەرا چ قەومییە
گۆتی:
مامێ منێ ئەحمەد ئاغا کەفتیتە تەمەعییە
دەستگیرانێ منی لەخەلکی مارە کردییە
بەحس و بەیانێ خۆی هەمی لۆوی گۆتییە
منێ ٣٠٠ مێرا لەعەرەبێ جبوری دکوشتییە
گەل ٥٠ حەرەسێ بەر دەرکێ خاتوون قومرییە
منێ ـــەستا دیوەخانێ تە کردییە
بزانم غیرەتێ تە چـــەندەو چەند نییە
دەمێ وەســمان ئاغا وەگۆتییە

غیەرت و مێرانی ســەگمان ئاغای دگرتییە

گۆتی: یاخوا بەخێربێی بۆ من نەبێژە مێرانییە

لەسـەر غیرەتێیە تە چ نەکردییە

هەروەکی تە جویجکەك لعاسمانێ کوشتییە

تە٥٠ کوردو ٣٠٠ سێسەد عەرەب کوشتییە

من خوینێ وان ددەم بتەـامییە

سەگمان گۆ: ئەز کریفێ خوین حەمدەن ئاغامە

ئەنگۆ ئیسلام بکــەن سولحاتییە

بلا بێتە ناو عەشیـــرێ ئیزدییە

هەر قیزەك لـــەناو مەدلێ وی گرتییە

مە نەوێتن دەدەینە وی بــدیارییە

سەگمان بانگی خـــولامان و قاوەچی دکردییە

بکەن خزمەتێ قاوەی تێکـەن لۆ مێوانییە

ئەویش چوو بوو هۆدێ حەرەمان و زەرییە

بزانی چ کار مامزی گەل خۆ ئانییە

دەمێ قومری چـــاوی بسەگمانی دکەفتییە

گۆتی: هۆهـۆ سەگمان ئاغایێ ئیزدییە

تونێ رابە وەســـمان ئاغایێ دەۆرییە

بکوژە لەکۆچك و دیوەخانێ خۆ بتەمامییە

بەژن و بالایێ وێ ناسك و نازداری

لەخۆ مارە بکە یان لەکورەکی خۆ بەزۆرییە

چی دەمێ قومری خـــاتون وەگۆتییە

چ عەقل و سەودا لەســـەرێ سەگمانی نەماییە

سەگمان ئاغا بسێ دەنگان گاز دکردییە

چما تە وێ گـال گال و ئاخا فتنێ بێژی پیساتییە

تونێ نزانی وەسمان ئاغا کورێ منە کورێ دچارییە

هنگـــۆ زۆر بخێرهاتن و بشاهییە

چی دەمی سەگمان ئاغا وەگۆتییە

قومری خاتون گەل وەسمان ئاغا کر خەلەوەییە

دبێژی:کورو هۆ هۆ منێ سەگمان ئاغا جەربانديیە

تونێ پشتێ خۆ ل کۆچکێ بکەوە بەئێکجارییە

خودا قسمەتێ مـەی بۆ ئێرە هانییە

٣سێ هـەیڤان لمالێ وان ماییە

مارە نە کریانە بە کورو کژا تییە

محمد ئاغا تازە ـــبە دەوسیێوان کەفتییە

قاسدێ لۆ مالێ سـەگمان ئاغا رەوانە کردییە

بلا بهێنتەوە مالێ من خاتون قومرییە

بۆ کورێ من حەمدەن بئێکجارییە

ئەگەر نا ئەز دەگرم ئێزدیخانە " دەبرم تۆوێ ئێزدییە

چی دەمێ قاسید وەگۆتییە

سەگمان ئاغای ئێزدی گۆ لێ بییە

کور چ سەیبابە، چ جار قاسد نەکوشتییە

هەرە بێژە محمد ئاغا، ئاغای مەزن

بلا بگەرێتن لناو بوسولمانان و ئێزدییە

هەر قیزەك دلێ وان بگریت لۆ یان بخوازم

قاقەزی دایتە دەستێ ئێزدییە

محمد ئاغا قاسدی سجن کردییە

ئەو جارە ٣٠١سی ٚسەد و یەك قاسد رەوانە کردییە

یێکەکی کردیتە سەرۆکێ هەمییە

گۆتیان: محمد ئاغا ئەمری کردییە

((بلا سەگمان ئاغا بدەستێ خۆ را قومری خاتوونینێ بهینتەوە مالێ مە))

سەگمان ئاغا لەهەژمەتانسۆر وەلگەراییە

گۆ: هەر چ هێزو قوەتی هەیە تەخسیر نەکاتن

من لۆ خۆ، ئەو لۆ خۆ.قاسد پاشدا گەرانەوە

هۆ دەدییە هەی هۆ دەدییە

دەنگ کردە عەشیرێ خۆرا دکوردییە

خربەنەوە لباژاری هۆی ئەردەنییە

راکێشنە سەر سەگمانێ ئێزدییە

هۆی دەدییەو هۆی دەدییە

بانگ دەکاتە شێخ عەرەبی جبورییە

خربونەوە لباژارێ ئەردەنییە

راکێشابوو سەر سەگمانێ ئێزدییە

هۆی دەدیەو هۆی دەدییە

دەنگ لەعەشیرەتێ خۆرا تورکمانییە

خربونەوە لباژێری ئەردەنییە

راکێشابوو سەر سەگمانێ ئێزدییە

درێژ نەکەم و نەبیبتە سەر ئێشییە

هە ر ١٣سێزدە عەشیرەتیان خرکردییە

هەر ١٣ سێزدە عەشیرەت هاتبونە سەر سەگمانێ ئێزدییە

چ سوبەیە برا سوبە زوورییە

ســــــــــەگمان ئاغـــــــــا لەخـــــــــەوێ شـــــــــیرین رابییـــــــــــــە

دارێ دووربینیێ بچاوێ خۆ وەنابییە

شەرق و غەربی چادرێ عەسکەرییە

سەگمان ئاغا بانگی هەمی عەشیرەتێ ئێزدیانی دکردییە

خۆیان لۆ شەرو پێکدادانێ ئامادە کردییە

سەگمان ئاغا، وەسمانی لناو بەریێ خۆ هەلگرتییە

گۆتێ: نابی تو بێیە ناو مەیدانێ شەرانە

قاسد هاتبونە لای سەگمانە

گۆتیان: سوبانێ حەربەو پێکدادانە

هۆی دەدییەو دەدییە

مۆزیقە لێدەدەییە

سەبابۆ لێدە گدییە

دبێژن :داوەتێ کێیەو کییە

داوەتێ وەسمان ئاغاو قومرییە

قومری خاتوین سەرچۆپییە

لاو هەمی هاتنە ناو شاییە

١٠٠٠هەزار کالی بەرێ کردییە

رایانکێشابوو ناو مەیدانێ شەرییە

هەرلە بانگێ سوبێ هەتا بانگێ هێواریی

ئیعلانێ شەری بەتال بییە

سەگمان ئاغا دارێ دووربینێ گرتییە

کەت کەت و جۆت و جۆتێ کال ئێزدییە

وادەگەرێنەوە مالێ بشەرمەزارییە

لمە خلاس کرن کالێ ئێزدییە

سەگمان ئاغا گۆ:

دونیا ببیتە سوبەهییە

ئەزو گەل هەرسێ کورێ خۆرا

دەچینە ناو مەیدانێ دشەرییە

دەکەم شەڕێ هەر سێزدە عەشیرەتییە

داوەت نابیت بێتە بەتال کردن

سەگمان ئاغاییێ ئێزدییە

گازی هەرسێ کورێ خۆ دکردییە

رابکەن و بلەزینن

خۆ بتە وێلخانێ رابگەیین

تێلی عەیشانێ دەربینن

تەنگ و بالاتەنگا لێ بشدینن

هەر ١٣سێزدە عەشیرەتانە داکو بکەین شەڕێ

هەرسێ کورێ وی وەکردینە

تێلی عەیشانیان لەناو تەوێل و تەوێلخانەێ راکشاندینە
داوەت هەر وا دەگەرێ لحاوییە
قومری خاتوین سەرچۆپییە
سەگمان ئاغا دەستێ قومری خاتووینێ دگرتییە
پێچە داوەتی لەگەل خورتان فەتلانییە
گۆتێ:
قومری خاتوین بەرنەدەی سەرچۆپییە
هەرچاریان دابەزینە ناو مەیدانێ شەرییە
هەرلەبەیانێ هەتا هێوارە درەنگ بییە
شەرو لێکدانە کەس ئاگای لەکەس نییە
مەیتێ کورێ کچکە لەناو مەیدانێ دکەفتییە
برایێ مەزن مەیتێ برایێ خۆ هەلگرتییە
نەهێلا باب ە برایێ وی پێبزانییە
مەیتی هیناوە مالێ لناو حەیالی دانا ییە
مالێ و مندالێ سەگمانی چاویان بمەیتی دکەفتییە
ژمێ سەگمان ئاغای ئێزدی چ گۆتییە
ئەرێ سەگمانۆ تە چ کرو دکردییە
قورێ هەفت گەندانت لسەر مەوەرکردییە
تۆ وێ ئێزدیانتلمە قوت کرییە
لسەر یەك تاقە بچووکەکی حوسێنییە
کورێ گەورە پاشدا وەگەرییە
خۆی بەمەیدانێ شەری گەهاندییە

هەتا هێوارێ ئیعلانێ شەری بەتال بییە

هەرسێك هاتنەوە یەكیان لێ دیاربییە

گۆی لشین و گریانێ ژنكان دەرئانییە

مەیتێ لەناو دەستێ ژنكان دەئانییە

هەلدا عاسمانێ بەشیری پارچە پارچە دكردییە

پارچەپارچەكردو نابیت كەس بكەت گرییە

رۆژێ پاشتر سوبانە زوییە

خۆی بحاویێ دیلانێ گەیاندییە

قومری خاتون هەروا سەرچۆپیە

سەگمان ئاغا گرت سەرچۆپییە

پێچـــە داوەتی گێراندییە

قومری دەستێ خۆی ناو گیرفانێ سەگمانی دكردییە

كلیلێ قەیدو كەلەمچەی لێ دزییە

ئەوجە سەگمان ئاغا لەگەل هەردوو كورییە

خۆیان بەمەیدانێ شـەری راگەهاندییە

وەختەك غرمێن لدلێ سەگمانی رابییە

دەستی هاوێتبوو بەیرێ شەروالییە

كلیلێ قەیدێ وەسـمان ئاغای تێدا نییە

رۆنییە دیلانێ قومری لـەداوەتێ نییە

قومری بلاقان دەركێ وەسمانی قـوتاندییە

گۆتـی:

((ماتوو نزانی كوری سەگمانی هەرێ كچكەی هاتە كوشتن، مادام تە زەلام نی و

شەرم و حەیات بەخۆ نییە،بۆ کچکێ خەلکە هەلدەگری ئـەوانیش خـۆ لـەجهێ تـو دەدەنە کوشتنێ))

((وەسمان گۆت)) ماتو ئاگات لێ نییە

سەگمان ئاغا منی قەید و زنجیر کردییە

گۆ: بۆمە عەیبە نابیت بکەی شەرییە

بانگی کردە قومری خاتوینی: کەچێ دێ تو بینە

کلیلێ قەیدو کەلەمچانە داکو بزانی من ژنم یا مێردم

قومری خـتون کلیلی دەرئانییە

کۆت و زنجیری وەکردییە

وەسمان ئاغا پێی لسەر رکێبێ بییە

ســـەگمان ئاغا لسەر سەری حازربییە

زۆر رجاو تکای لێ کردییە

خۆی بمەیدانێ شەری گەیاندییە

هەردوو کورێ سەگمانی رەوانە مالێ دکردییە

وەسمان ئاغـا بتنێ لمەیدانێشەییە

سەگمان ئاغا چوبوو سەر بانییە

دەرۆنتە شەڕێ بەداری دووربینییە

وەسمان دەکفتە ناو مەیدانێ شـەرییە

کەت کەت و جۆت جۆتی لێیان هەلگرتییە

بسەرێ رمێ خۆ وەدەکاتتێهەلدایـــە

لعەشیرەتێ خـــۆ کرە گازییە

چەند و شوان و گاوانتان رەوانە کردییە

منچدیکه ناکـوژم کوریٚ خەلکییه
کوریٚ خەلکی بێگونەهن چیان له چ داییه
لۆ هێواریٚ ئیعلانیٚ شـــەڕی بەتالٚ بییه
گەڕاوه دیوەخانیٚ سەگمـــانیٚ ئێزدییه
سەگمان دەنگی لهەردوو کوڕیٚ خۆ دکردییه
خۆیان بوەسمان ئاغـای گەیاندییه
لسەر تەختیٚ بابیٚ خۆیان دانا بئێکجارییه
وەسمانیان لسەر تەختیٚ داناییه
سەگمان ئاغا ناوچـه وانی ماچ دکردییه
سەد عافەرینی لێکردیـیه
وەسمان ئاغا دبێژی:
چدیکه ناکەم شەڕی چـــەقال و بەقالایه
مەیدانیٚ من مەیدانیٚ حـــەمدون ئاغا یه
ئەگەر حەمدون منی کوشت پیرۆز بیت قومری خان لەوییه
ئەگەر من ئەوم کوشت قەومری خان لۆ منەو لۆکەس نییه
نامەیان لۆ محەمەد ئاغای نوسییـه
مەیدانیان لەبن گوندیٚ وی دیار کـردییه
ئێزدی هـــەمووی لەویٚ مقابل خڕ بییه
حەمدون ئاغاو وەسمان ئاغایێ دەقۆرییه
مەیدانیان لۆ هەردووکیان چۆل دکرییه
هـــەردوو لا لەبن باژێری محەمەد ئاغای
چادرو ئۆردیٚ خۆیان دالەقاندییه

چ سوبەیە وەسمان ئاغا سوبە زوییە
بەرێ دەرگـــای ل محەمەد ئاغای دگرتییە
وەرن بچینە مـــەیدانێ شەڕییە
ئەگـــەر منتان کوشت پیرۆزتان بی قومرییە
ئەگەر من حەمدون کوشت موبارەکی من بییە
محەمەد ئاغا بحـــەمدونی دگۆتییە
ماتوو نزانی وێ سەگبابی کۆچکێ مەگرتییە
حـــەمدون ئاغا پێنەکی لکورسیێ داییە
گۆ هۆ بابۆ مەچ جار نەزانیـــیە
ئەو سەگباب چاوا بەرێ کۆچکێ مە گرتییە
هـەی دەدییەو هۆی دەدییە
هەردوو پالە وان بەرامبەری یـــەك بییە
چارەو مەفەریان پێك نەبردییە
هەرلەبانگێ ســـوبێدێ زوویيە
هـەتا هێواریێتاری داهاتییە
ئیعلانێ شەڕی بەتاڵ بییە
وەسمان دبێژتە سەگمانـــێ ئێزدییە
حەنجەلێ من بدەستێ حەمدون نێزیك بییـە
من چ پالەوانێ هـــۆ نەدیتییە
ئەو حەمدونە خۆی لبەر سینگی من راگرتییە
سەگمان گـــۆ شەرت و شوریتە و مێرینییە
بەو شەوی قاســدەك خۆی گەیاندبو قومرییە

شەرت و شروتی بخاتوین قومری دگۆتییە

قومری خاتوین بقاسیدی دگۆتییە

سوبانێ گەل خۆ بیباتە مەیدانێ دشەڕییە

قاسد گۆ: باشە خۆ بکە حازرییە

خاتوین قومری چەند زێڕو زیوی لبەر دکـردییە

خۆی وەکی بووکێ یەك شەوی رازاندییە

بعەبایەکی رەش بەژن و بالایێ خۆی داپۆشییـە

بەسواری، خۆی بمەیدانێ شەڕی گەیـاندییە

دیسان شـەڕ دەستی پێکردییە

لەپاش بانگێ نیوڕۆ دیسـان شەڕ دەست پێکردییە

قومری خاتوین خۆی بنیوەکێ مەیدانێ گەیاندییە

عەبایێ رەشی لسەر سەری خۆ تێهەلداییە

سـەد ماشەڵلا جوانی خلاس کردییە

گۆتی: دیارە کـوڕو وەسمان ئاغایێ دەقۆرییە

چ مێردینی لهە نـاوێ تەدا نییە

دیارە بەژن و بالایێ من دبیتە قسمەتێ حەمدونییە

وەسمان ئاغا حێرسـێ دلێ وی رابییە

لمەیدانێ شەڕی لهەژمەتان گـرییە

گۆ: لەناو ئیسلامـان و عەشیرەتێ ئێزدییە

حەیاو نامویسێ من دچۆییـە

هاوار دەکا، یاخالقی شـەو و رۆژا

سـەرەك بپێش و بپاش دچۆییە

رمەکی هاوێتبوو بسەرێ حەمدون ئاغـا دکەفتییە

سەرێ وی سێ قۆناغ بعاسمانا دفرییە

ئەیجە هەردوو عەشیرەت تێك بەربییە

کەفتنە ناو یەك کوڕبابێ خۆی نەناسییە

هەتا وەهایان لعـەشیرەتێ محەمەد ئاغای دکردییە

سێ٘پشکیان لێ کوشتبوو روبعەك مایـیـە

محەمەد ئاغا یان لدیوەخانـێ خۆ دکوشتییە

هاواریان هینابوو بـەر سەگمان ئاغایێ ئێزدییە

هەرچی بلێیت تەنازولیان لـۆی کردییە

سەگمان ئاغا بانگی مەلایێ موسولمانانی دکردییە

سـەرلەنوێ قومری لوەسمان ئاغا مارە دکردییە

هەفت دۆلێ و هـــەفت زوڕنای دانايیە

بسولمان و ئێزدی سولح دەست پێ کـــردییە

مۆریان کردبوو برەزامەنـــدی بخۆشییە

وەسمان ئاغا ببیتە سەرۆکێ ئیسلامان هەمییە

سەگمان ئاغا گـــەڕاوە ناو عەشیرەتێ ئێزدییە

تەواو بوو ١٠ تەموز ١٩٩٩

داســتانی بـۆز بەگ

بۆز بەگ دگۆ مامۆ ئەو زیافەتە ل کۆنێ چییە

دگۆ ئەو زیافەتە دکۆنێ خراپییە

ئەوە سەرێ چەند رۆژانە مندالێماینە بێ خەرجییە

دابچینە سەر مالێ عەرەبێ شەمەرییە

لۆ خۆڕ بینیین برەك تالانێ جبورییە

هەرکەسەك نانێ خۆ ل کۆنێ دخواردییە

پێ هاوێته ركێبێ ئۆتراغا زینێ دا دكەفتییە
دا دە مە شیانە سەر ئاوێ عەینەل خابورێ
داكو بستینن مالێ عەرەبێ جبورییە
دورم لێ دەورێ گۆ چ وەختێ زەمانە
نوری ئاغا لێ هاتبوو ل ناو چیكانە
لمالێ بۆزبەگی دبیتە مێوانە
زەینەب خاتوونێ رابوو چ كردییە
زیافەتەك لۆ نوری بەگی چێ كردییە
زیافەتێ خۆ لێ خواردییە
دەلێ ل زەینەب خاتوونێ دپرسییە
چاو لەمالێ كەمالان دگێڕم
ل ژنان زێدەتر پیاویان لەماڵ نییە
زەینەب خاتوون گۆ:
كەماڵییان ماینە بێ خەرجییە
چوونە سەر ئاوێ عەینە خابورێ
داكو بینن بڕەك تالانێ جبورییە
ئەزمانێ زەینەبێ بەلێ سۆتییە
ئەها چووینە تالانێ لۆ خۆ بینن
بڕەك تالانێ عەرەبێ جبورییە
نوری گاز كرد بینن بینن بەلێ بینن
سەرێ بەیازێ لۆبۆ من بینن
جەلەوێ لە بەیازی ئالاندییە

دوعا ل خاتوو زەینەبێ خواستییە

پێی خۆ ل رکێبێ زینێ دانابییە

خۆ هاویتە ئۆتراغا زینێ دا دکەفتییە

قەستێ مالێ خۆ ژ نەکردییە

قەستێ مالا دەلۆ ئاغایێ چیکیان لۆ دکردییە

ل قاوە چیێ دلۆ میرخان دپرسییە

کانی دەلۆ میرخان میرێ دچیکییە

گۆتێ دلۆ میرخان وا ل سێبەرێ کونێ سپێدییە

ل پالی دەلۆ میرخانی دانیشتییە

هێدی هێدی پێیێ دەلۆ میرخان خوراندییە

دەلۆ میرخان لخەونێ شیرین دڕابییە

گۆ: نوری ئاغا خێرەچ قەومییە

گۆ: ئاغا سایێ سە رێ تە ڕا چ لمن نەقەومییە

من مالێ کەمالان لۆی لێ سەح کردییە

ل ژنان زیاتر لۆ چ مێردیان لەمالێ نییە

نوری ئاغالۆ ب یاپراغا دۆلێ مێردینی

سمبێلی خۆی چەور کردییە

چاوا ل ناو سواران دسۆر بییە

زەلامی خۆشی دخڕ کردییە

هەفت سەدو پەنجاو پێنج مێرد تەمام کردییە

ل گەل بەرێ شێورێ د سوبەییە

بەردانا مالێ کەمالان بعەینییە

زەینەبێ ل دوور راچاوی بتۆزێ دەواران کەفتییە

گۆ: بخودێ ئەوە هەبی نەبی تەمر پاشای مللییە

قەدیم و زەمان دۆستێ بۆز بەگییە

ئەوە مێوانێت مەیە بعەینییە

تەغارە برنج بکەچکان بجۆینێ قوتاندییە

تەغارە ساوار ب دەستاڕی هێڕاندییە

پازدە بەرخی عەلك لۆی سەر برییە

باتمانەك تۆ وی قاوێ ب شازدە دەسك ئاگر کولاندییە

قۆلێ خۆ ل عەبایێ دکشانییە

قۆلێ خۆ ل عەبایێ دکشاندییا

زەینەب خاتوون لپێشییێ سواران وەچۆییە

گۆ: بخودێ ئەوەدوژمنێ مەیە بعەینییە

چ جارا نەهاتیە لۆ لۆ خێراو دخۆشییە

ئیلا هایە لبۆ د خراپییە

جەلەوێ هەسپێ دەلۆ میرخانی دگرتییە

دگۆ: ئاغا یەیاببە ل ماڵانە

بخۆ گرارو چێشت و قاوە و نانە

گۆ:پەیا نابم لۆ ل ماڵانە

ناخۆم گرارو چێشت و قاوە و نانە

هاتیمە کۆنێ هنگۆ بدەمە بەر شیرانە

لێ چابکەم و عەلێ لۆ دەوارانە

بکەمە جل و جۆرێ لۆ ماحینانە

گۆ:ئاغا عەوداله خودێ دلێ منی وا دبیوۆ
دێتو راوەستەبنێرمە بۆزبەگی بلا بێوۆ
قاسدەکێ بنێرم ب سوار چاکان و عەگیدێوۆ
بگەڕێن ل سوك و قەیسەری باژێری دیاربەکرێوۆ
بەلێ نەهاتیمە بەرامبەری یەك بوەستیم
بەلێ هاتیمە ب خۆرتی چیکان عەردێ کەماڵان بستینم
گازی کردێ:
دەلۆ میرخان وەیە، بەلێ سەد جاران وەیە
ئەگەر بمن و بەکەونە ژنکەکا کەماڵان چابی
ناهێلم تالانێ کەماڵان
بخێرو شاهی ببەیە ماڵێ خۆ
بەلێ گاوێ زەینەب خاتوون وە گۆ تییە
دەلۆ میرخان گەلەك تووڕەبییە
دەست هاویتە تۆ بزی حەوێزییە
شازدە تۆبز ل زەینەب خاتوون هێخستییە
تاسێ ژ سواران لۆی شکاندییە
قەتارێ ل هەنیان لۆی شکاندییە
گوارێ ل گۆیان لۆی شکاندییە
چەند چەك وخشلێ زەینەبێ لبەری وەکردییە
لناو هەگبێ خۆ ژك شتاندییە
هەر چل و چار کەزیێ زەینەب خاتوونێ بڕاندییە
دگۆتە خولامان:

وێ قەچێ ببەنە نەهالان پێ بکەن کرێتییە
تەوێل ئاغا لناو وان هەبوو
تۆپێ ڕمێ خۆ لسەر سەرێ زەینەبێ ددانییە
گۆ: بناوێ خودێ کەمە بقەولێ مەلەکێ تاوس
زەینەب خاتوین نێچیرێ منە لۆ کەس نییە
بەلێ سوارێ چیکان داکەونە وێ مەیدانە
ددەن لتەرش و لۆی لتالانە
کۆنێ دانە لۆی بەر شیرانە
ناوێ خودێ کەمە
لێ چێکری عەدلێ لۆی د دەوارانە
دەکەنە جل وجۆری لۆی ماحینانە
بەلێ زەینەب خاتوین گەوارینە سوبێدی زوییە
عەوداله خودێ بەرەو کۆنێ ماڵێ شەمزین داکەفتییە
ل کۆنێ ماڵێ شەمزین پەیا د بییە
گۆ: ئەرێ زەینەب خاتوون چ لسەر تە قەومییە
گۆ: خالۆ شەمزین
چیکیان چ لە حالێ مەڕا نەهێشتییە
هەر چل و چار کەزیێ منیش د بڕییە
گۆتە خولامان وێ قەچی بەنە نهێلێ
پێی بکەن لۆی کرێتییە
خاتوون خانمێ مامێ شەمزین لخانا
خشمانی لۆ بسەر دکەفتییە

دگۆ: هەی خشمانێ د زارۆ ییە

دێتو رابە لخەوێ مامێ شەمزین لمالێ نییە

بۆزبەگی زەری لۆی ل مالێ نییە

برایمێ عەسلان ئاغا لۆ لمالێ نییە

بەلێ حەسەن ئاغا لۆی ل مالێ نییە

حەیدەر ئاغا لۆی ل مالێ نییە

ئیسف ئاغ لۆی ل مالێ نییە

عەبدێ کورێ کەلەش غەرزی لۆی ل مالێ نییە

حوسێنی قاوەچی لۆی ل مالێ نییە

بەلێ چیکا نییان چ ل حالێ مە نەهێشتییە

چەند چەك و خشلێ ئامۆزاییێ تەڕا

لبەر زەینەب خاتوونێ را وەکردییە

هەرچل و چار کەزییێ زەینەبێ لۆی دبڕییە

نامویسێ هەفت سالان لۆی شکاندییە

چەشمان تەفالەو زارۆیە

هێشتا لخەوێ شیرین لۆی رانە بییە

بەلێ من گۆ:

هێدی هێدی شیرو مەتالە هینا دەرێ برحە تییە

گاوێ ئاشێ بەخشۆییێ هەلگرتییە

لۆ سوارێ چیکانیان دەر کەفتییە

دەنگەك لسواران لۆی قیڕاندییە

دلێ قەلسە مێران لۆی قەتاندییە

وەستیان ناگری داریێ د رمییە

ئەها وا هاتو د سواران د قیرێنی

غەرقیێ ژۆری بسەردا تینی

غەرقیێ ژۆری بسەر دا تینی

هەر وەکو تەیرەکیێ چاو ل مریشکیێ قەلەو بگێرپینی

شازدە عەگیدی چیکان کوشت د هاوێتە عەردییە

شازدە یەخترمان ل گەل تالانیێ پیێ خستییە

دەلۆ میرخان ب لاییێ بنیێ لۆی داچوییە

دگۆ:

هەی لۆ لۆهەی لۆلییە

ئەریێ گەوادیێ لۆی ریش سپییە

تو گۆ:

من مالێ کەمالان سەح دکردییە

ل ژنان زێتر مێر ل مالێ نییە

ئەو منداله چ منجرەو مەفتە لمەپەیدابییە

گۆ:

وەیە دەلۆ میرخان سەد جا بەمن وەیە

ئەگە ئەو منداله بکوژم چ دەکەیە خەلاتی و پێش کەشی مەیە

دگۆ:

وەیە نوری سەد جارا بەمن وەیە

ئەمن خوشکەکی زۆر زۆر جوان هەیە

ئەگەر تۆ ئەو مندالەی بکوژی

دەکەمە خەلاتی و پێش کێشی تەیە.
نوری لۆ لایێ خشمانی دێوۆ وەچۆ ییە
دکەت بکەیف و خۆشی و گالێ لۆ کەیف خۆشییە
دگۆ:
هەی خشمانێ دزەورییە
ئەمە مێوانێ هنگۆ بین بعەینییە
زەینەب دەکرد گال گالێ ب کرێتییە
ئەمن تالانێ هنگۆ لۆی د بردییە
بەلێ وەیە من تالانێ هنگۆ هینا ییە
بەلێ کیسکەك لێ زەڕ نەکردییە
بەلێ چبکەم ئەوێ رۆژێ خەشمان مندالەو
تفالە، فەن و حیلێ مێردان نەدیتییە
باوڕی خشمانی بوی سەبابی لۆی دهاتییە
فرسەتێ پشتێ لۆی لێ ساندییە
رمەك هاویشتێ دەرزی قۆلنجی دا
لە لایێ دیبستەك و چار تپل دەرکەفتییە
خشمان کوشت و هاوێتە لۆی د عەردییە
سوارێ چیکان جارەکی دی دا دکەفتە وێ مەیدانە
ئەوە ددەن لتەرش ولۆی لتالانە
کۆنێ وان هەمووی خڕکردنە وە ئاگر تێبەردانە
بوچێکێ وان کەونە د دەوییە
مالێ عەرەبی چەوەبنابنیاو بییە

خۆ بمالێ عەرەبان گەیاندییە

×××××× ×××××× ××××××

بەلێ زەینەب خاتووینێ

بسەر گەورو گێلۆ کا دادگەینێ

دەلێ:

خودێ وۆ خودێ وۆ خودێ وۆ

ئەزێ دوعایە کێ بکەم بلا بۆزبەگ بێ وۆ

داکو کەزیا من بدینی لۆی لۆی ل عەردێ وۆ

زەینەب خاتووین بسەر گەور گێلو کا دادکەوی

دەلێ:ئەرێ خودێ وۆ خودێ وۆ خودێ وۆ

ئەزێ دوعایەکێ بکەم بلا نەمینم بۆزبەگ بێ وۆ

دکەزێ من حورمەتێ نەمینێ ل عەردێ وۆ

ئەرێ برا چ سوبەیە سوبەی زووییە

ئەوە چ سوبەیە سوبێدە زووییە

بۆز بەگ لخەوێ شیرین د رابییە

مەجلیسێ ئەکابرێ کەمالان دگرتییە

دگۆ: مامۆ شەمدین منێ خۆ بێژە خەونێ تە

خەونێ خێرێ بی سیفەتێ قولهواللەی تێدابی

دگۆ: بۆزبەگ خەونی خۆ بێژە خەونێ تە

ئیسفێ مسرێ ل زیندانێ سەدەق لێدابی

بەلێ کوری کەمالان خەونێ بۆزبەگی چ جارا خێر تێدا نییە

×××××× ×××××× ××××××

دگۆ مامۆ لخەویٚ من را نە نیسانا نەگولانە

هاتییە هەورەکا رەشی تاری ل عاسمانە

ئەو هەوریٚ رەشی چەند تارییە

لەراست کۆنیٚ مەرا خوین بارییە

لاقەکی حۆشتریٚ لراست کۆنی مالیٚ مە دکەفتییە

شین و گریان لسەر دکرد بعەینییە

بەلیٚ مامیٚ شەمدین گازی کرد کوڕیٚ کەمالاٚن

من نەگۆتە هنگۆ، خەونیٚ بۆزبەگی چوجارا خێر تێدا نییە

×××××× ×××××× ××××××

دەربینن بینن بەلیٚ دەربینن

ئەنگۆ سووك سەگلاوییٚ دەربینن

گاویٚ سوك سەگلاوییٚ دەرئانییە

زینان لێکر تەنگان لیٚ شداندییە

پیٚ هاوێتە زینا رکێبی سەر ئۆتراغا رونشتییە

ئەوان داژۆن و دلەزینن

لەهەورازییٚ لۆی دهێورینن

لەنشێوییٚ لۆی دچەرقینن

دەندلی بەیازی بن رکێبی لۆی د ترسینن

بەیاز نەوەکا لۆی نا ئێشینن

سەرو رمان لۆ مەیدانیٚ دپەقینن

×××××× ×××××× ××××××

دەلیٚ دوورو نزیك زەینەب خاتووین

چاوی ب تۆزی پییێ دەواران دکەفتییە
هێدی هێدی بەلێ هاتە پێشیا وییە
جەلەوێ هەسپێ بۆز بەگی دگرتییە
دگۆ خوشك پاتوچ لەتو دقەومییە
کا چەك و خشلێ تە، تەدانایە لبەر تەنییە
گۆ: برا لمن وەرایە
هەوە هاتینە کوشتن تازی مانە لۆی راگرتییە
گۆ: خوشك ئەمێ تالانەکا زەحف لۆ خوشکێ خۆ هانییە
گۆ: برا توو حەلال دا ب حەرامێ خەلکییە
گۆ: خوشك کێ حەلێ مەڕا د بردییە
گۆ: برا چارم چ جارا لەدەوری گۆ چ زەمانە
گۆ: برادەورم ل دەوری کۆچکی چ زەمانە
نوری ئاغایەك هەبووە لناو چیکانە
ل ماڵێ مە کەماڵان دبیتە مێوانە
منێ زیافەتەك لۆ نوری لۆی چێکردییە
ئەوی زیافەتێ خۆ ژی وە خواردییە
دگۆ: زەینەب چاو دگێڕم کوڕێ کەماڵان ل ماڵ نییە
ل غەیری ژنان زێدەتر ل ماڵ نییە
زمانێ زەینەبێم لۆ د سۆتییە
گۆ: چوینە بینن بڕە تالانێ عەرەبییە
مە کەماڵ ماینە لۆی بێ خەرجییە
لۆ نوری خەبەر لبۆ میری چیکی دبردییە

هەفت سەد و پێنجەو پێنج سوار هاتە مە بعەینییە
منگۆ: میر تەمەر پاشایێ میری مللییە
من زیافەتەك لەبۆ وان چێ کردییە
ئەزێ هێدی هێدی چوومە بەرایێ سواران بعەینییە
جەلەوێ هەسپێ دەلۆ میرخانیم دگرتییە
گۆ: پەیا ببە ل مالا نە
بخۆ گرارو چێشت و قاوەونانە
گۆ: پەیا نابم ل مالا نە
ناخۆم گرارو چێشت و قاوە و نانە
عەوداله خودێ دلێ منی وا د بییە
هەر چل و چار کەزیێ منی د بڕییە
شازدە تۆبزی حەوێزی پشتێ منی دئێخستییە
بازنێ د زەندان لۆ دشکاندییە
تاسێ د سەران لۆی شکاندییە
چەند چەك و خشلێ منی لەبەر من وەکردییە
هەمووی لەناو هەگبێ خۆی ڕ ددانییە
قەبیل ئاغا لناو وان هەبوو برەکا ب نمەك بوو
ئەوی تۆپێ رمێ خۆی لسەر سەرێ من د دانییە
هەرکەسەکێ نزیکی زەینەبێ بی رمێ منە و هەناوێ وییە
بەلێ بۆزبەگ برا سەد جار بمنێ وەیە برا لۆی وەییە
دەرپیێ پیێ وان شاشکێ سەرێ تەیە
ئەگەر تو لە دەلۆ میرخانی چیکی را بگرێی

رەبی بخێرو شاهی لۆی لۆی نەگەیە ماڵێ خۆیە

××××××　　××××××　　××××××

بۆز بەگ گۆتی:

گەلی کوڕێ کەماڵان تەکبیرمان چییە

گۆتییانێ: بۆز بەگ هەرچی توبلێی ئەمە حازرین

بۆز بەگ گۆتی: قەت نابی کەس لەگەڵم بێن

گۆتیان نابی ئەمەش هەر دەبی بێن

گۆتی: نا نا رازی نیمە کیرمکەك لەگەڵم بێن

بەلێ گاوێ بۆز بەگ پێ ل بەیازێ خۆ را دگوشییە

حەیدەر ئاغا گازی کردێ

کەلەنی ئامۆزاییێ خۆ ڕابکە ئەزیش دێم دانەلێم چ قیمەت نییە.

دەنگەك ل ئیسۆ ئاغا لۆ قیڕاندییە

دەنگەك ل حوسێن ئاغا قیڕاندییە

دەنگەك ل حەسەن ئاغا لۆی قیڕاندییە

دەنگەك ل برایمێ حەسلان ئاغا قیڕاندییە

دەنگەك ل حوسێنێ قاوەچی قیڕاندییە

دەنگەك ل عەبدیێ کوڕێ کەلەش غەرزی قیڕاندییە

دەنگەك ل مامێ شەمزین لۆی قیڕاندییە

گۆ: ئەنگۆ کەس نێن بعەینییە

ل نەوالا دلێ لۆی هەڵگرتییە

ل نەوالا قەلێ لۆی دانایە

ل نەوالا قەلێ لۆی هەلگرتییە

ل ئاشیٚ بەخشۆی لۆی د دانییە
گازی پیرەمێردیٚ ئاشەوان دکردییە
گۆ تالانیٚ کەمالان بدەستیٚ چیکانیان نەدیتییە
گۆ: بناویٚ خودیٚ کەمە ئەنگۆ هێدی باژۆن
ئەمیٚ تالان هینا باژۆن بڕەحەتییە
ئاشیٚ بەخشۆی لۆی دهەلگرتییە
کانییٚ تاتۆی لۆی ددانییە
کانییٚ تاتۆی لۆی د هەلگرتییە
کانییٚ حەلانیٚ و لۆی د دانییە
کانی حەلانیٚ و لۆی دهەلگرتییە
گەیشتە چیاییٚ قەرە جداغا شەوتی
هەنداوا باژێری مێردینی د دانییە
بناویٚ خودیٚ کەمە لە شاریٚ چیکانیان دەرکەفتییە
دەنگەك ل سواران لۆی قیڕاندییە
قوینیٚ قەرەسە مێران لۆی دڕاندییە
دەستیان ناگری داریٚ لۆی ڕمییە
هاتنە حالەتیٚ ژنان لۆی ژتە چوییە
بەلیٚ دەلۆ میر خان وەختیٚ چاوی بە بۆزبەگی دکەفتییە
بەریٚ خۆ دابوو کۆنیٚ قازی چەکمانیٚ دیاربەکرٍیٚ هەلاٚتیە
وی سەبابی ماینیٚ وی گەلەك خۆش بوو، خۆی قوتار کردییە
غاریٚ بۆز بەگی کەفتە سەر پشتیٚ دەلۆ میرخانی د چیکییە
داکوتا سەر کۆنی چەکمانی قازی بعەینییە

گۆ کوڕێ من بکە خاترێ عەلامێ قازی چەکمانییە

گۆ بخودێ ناکەمە خاترێ عەلامێ قازی چەکمانی بعەینییە

×××××× ×××××× ××××××

لەبن کۆنی بیتە هەڵگێڕان و داگێڕانە

بەرێ کۆنی ببوو لێدانی دار ڕمانە

تەرقێ دارێ لۆ د دەمانچانە

ورشێ چەفیەو لۆی عەگێلانە

وەرن بڕۆنە شەڕو دشۆڕانە

حم حمێ فێرس و پاڵەوانانە

لە مەیدانێ دەبینە د سندانە

مانە تۆزەك کەفتە د عاسمانە

بوونە مینا هەورێ د نیسانە

بۆز بەگ بەسەر هەلچەرخییە

هەلکێشابوو رمێ هاوێتە دەلۆ میرخانییە

سەرێ ررمێ عاسێ دبۆل کۆنێ وۆ

قوینێ رمێ عاسێ دبو ل عەردێ وۆ

دەلێ: ڕم کەفتە بەرسینگی هەسپی ما عاسێ وۆ

گۆ: رم ئەوها شکاند وەکو بایێ د ئەزەلێ وۆ

بۆزبەگ دا ژ واتو دلەزینی

قەرەبینا لە تەنگێ ماینێ لۆی وا دەردینی

قەرەبوونەك دابوو بەر قۆلنجێ دەلۆ میرخانی

فرسەتێ دەستینی لە قۆلنجێ ساردو گەرمی دادەینی

بریندار کردو هاوێته د عەردییە

لەسەر لاشێ دەلۆ میرخانی پەیا بییە

بەلێ گازی کردێ دەلۆ میرخانێ وا غایێ چیکانییە

وەیە سەد جاران بەمن وەییە

وەرە دا گاز کەینە سەرۆکێ ئەو کۆنەیە

لەبۆ رۆژێ قیامەتێ ببیتە شاهیدێ من و تەیە

نەکو بلێن بۆزبەگ دەلۆ میرخانی ب غەدر کوشتییە

من کوشت تۆلی ٚکەزیێ زەینەبێ خوشکی خۆییە

ئەرێ وەیە دلۆ میرخانێ ئاغایێ چیکان بەمن وەیە

ئەمن و تو گاز کەینە سەرۆکی ئەو کۆنەیە

بۆز بەگ دەلێ وەیە بەلێ لۆی وەیە

هاوارم دابوو دەلۆ میرخانێ د چیکییە

ئەو قۆپاندو بعەردێ جهەندەمێ مشرەف دکردییە

بۆز بەگ پاشدا گەڕاوە و لەڕاندییە

چەك و خشلێ زەینەبێ لەناو هەگبێ دەلۆ میرخانی دەرئانییە

لەناو هەگبێ خۆ ژی دکردییە

گاوێ بەپاشدا لۆی وەگەڕییە

ناوێ خودێ کەمە دەلۆی ئاغا هاتە و پێشییە

دگۆوەیە بۆزبەگ سەد جارابمن وەیە

ئەگەر بزانی منێ دەینەك لەسەر تە هەیە

دەلۆئاغا گۆ: وەبی بەلێ وەبی

دەینێ تە لەسە ر من و بابێ من بی

لاوێ چیکان تێکڕا خاتری ‌ته بی.

×××××× ×××××× ××××××

گاوێ شه‌مزین هاته پێشییه

بۆز به‌گ دگۆ: مامۆ ئه‌من ده‌لۆ میرخانه دکوشتییه

خشل و چه‌کێ زه‌ینه‌بێ ئالاندییه

گۆ: مامۆ پا نوریێ سه‌باب کێوه چووییه

گۆ: مامۆ ئه‌وێ سه‌بابی نهێل و نهێل هه‌لاتییه

گاوێ هاته‌وه ماڵێ خۆ ژی بعه‌ینییه

تازیێ خشمانی ره‌واندییه

شه‌نگه‌ی برایێ خۆ له‌بۆ بۆزبه‌گی ماره کردییه

هه‌فت شه‌و و هه‌فت رۆژان دۆڵ و زوڕنا کوتاندییه

تازیانی ‌خشمانی لۆی ره‌واندییه

×××××× ×××××× ××××××

عه‌شیرێ چیکان مابوون بێ سه‌ر میانه

ئه‌وان هه‌فت سالاًن مابین ل گه‌رمیانه

ئه‌کابرو گه‌وره گه‌وره جه‌ماندییه

دگۆ: ئه‌مێ کێ لۆ خۆ بکه‌ینه سه‌رمیانه

شوان و گاوان نابن بی ‌سه‌رمیانه

گۆ: مه‌لا حوسێن هه‌بوو برازایێ ده‌لۆ میر خانه

گۆ: من بکه‌ن بسه‌ر مییانه

ئه‌گه‌ر هه‌لم هینا حه‌یفێ ده‌لۆ میرخانه

بمکه‌نه ئاغایێ عه‌شیره‌تێ چیکانه

ئەگەر هەڵم نەهینا حەیفێ دەلۆ میرخانە

بمکەنە گاوانێ لۆی د گۆلکانە

بمکەن بەشاون و لۆی بەگاوانە

دگۆ: ئەکابرو گەورە گەورە دکۆم بینە

ئەوان مۆرو سەنەد پێکەوە وەگۆڕینە

تێکرِا لەبۆ کۆر مەلا حوسێنی مۆر کردینە

کردنە ئاغایێ چیکان بعەینییە

ئەوێ سەبابێ دەوڵەمەندەکا زۆری تێهەییە

هەفت سەد رێشمەو رەخت بۆ والیێ دیاربەکرێ هەنارتییە

عەلی ئاغا دەلۆ باشی دیار بەکرێ

بەخۆ و بە پێنجە سوارەوە ئەوێ لەدیوانێ کەسك و سۆری خەلات دکردییە

چاوێ خۆژی دکردییە

قەستێ ماڵێ سەعیدێ تاهیر خانی مەسوسانی دکردییە

گاوێ سەعیدێ تاهێر خانی مەسوسانی

چاوی ب تۆزی پیێ دەواران دکەفتییە

ئەوە پازدە سەر بەرخێ حەلك سەربرییە

باتمانەك تۆ وی قاوێ دەرئانییە

ب شازدە دەسکێ ئاگری کەلاندییە

قۆلێ خۆی ل عەبایێ دەرهانییە

لە پێشیێ سواران هاتو چۆییە

دەلێ کۆل مەلا حوسێن ناس دکردییە

ئەفرادی دەلۆ باشی دیار بەکرێ ناس دکردییە

دەلێ وابینە مێوانێ سەعیدکی تاهێرخانی مەسوسانی بعەینییە
ئەوان گاوێ زیافەتێ خۆ خواردییە
کۆل حوسێن لە دیوە خانێ کەسك و سۆری
سەعیدێ تاهیر خانی مەسوسانی خەلات دکردییە
قەستێ مالێ وەیوەد ئاغا دکردییە
وەیوەد ئاغا بەدووربینێ تەماشا دکردییە
چاوی بە تۆزێ پیێ دەواران دکەفتییە
گۆ: بخودێ ئەگە ئەوانە دوژمنی مەبن
گەورێ مە بۆ خۆژی ببەن تێراوان ناکات بتەمامییە
ئەگەر دۆست بن بخودێ کەمە سەرێ خۆرا
بۆ وان بکوژینەوە تێراوان ناکات بدروستییە
ئەوی پازدە بەرخی حەلك سەر بڕییە
باتمانەك تۆوی قاوەی حازر کردییە
بە شازدە دەسکێ ئاگری کولاندییە
تەغارە برنج ل جۆنییا بەکەچکان کوتاندییە
تەغارە ساوار بدەستارێ هێڕاندییە
قۆلێ خۆ ل عەبایێ درێژی کشاندییە
هێدی هێدی پێشیێ سواران لۆی وەحۆییە
سەعیدکێ تاهیر خانی مەسوسانی ناس دکردییە
ناوێ خودێ کەمە کۆل مەلا حوسێن ناس دکردییە
عەلی ئاغا باشی دیار بەکرێ ناس دکردییە
گۆ ئەوانە مێوانێ مەنە بعەینییە

گۆ: وەیوەد ئاغاب پەنجاو پێنج خولامی

کەسك و سۆری ل دیوەخانێ خەلات دکردییە

تورکەکێ لە ملێ کۆل مەلا حوسێنی بوو

وەیوەد ئاغا پێ خەلات دکردییە

وەیود ئاغا چاو ل تابوران گەراندییە

گۆ: گەلی ئەکابران وەختێ چاوێ من بشیرێ دکەفتییە

لمن وەرایە کورێ من ساغەو نەمردییە

ئەگەر دوژمنێ مەبن سەرێ خۆ بۆ وان بکوژینەوە

تێرا وان ناکات بدروستییە

ئەگەر دۆستێ مەبن سەرێ خۆ ژوان بکوژینەوەتێرا وان ناکات بتەمامییە

تەغارە ساوار بە دەستارێ لۆی هێراندییە

تەغارە برنج بدەستێ کچان لەناو جۆنیێ کوتاندییە

پازدە بەرخێ حلك لۆ وان سەر بڕییە

١٦ باتمانەك تۆوی قاوێ ب شازدە دەسکی ئاگر کولاندییە

قۆلێ خۆ ی ل عەبایێ کشاندییە

پێشیێ سواران دێوو دچییە

کۆر مەلا حوسێنی لۆ دناس کردییە

وەیوەد ئاغا لۆی دناس کردییە

سەعیدکێ تاهیر خانی لۆی دناس کردییە

عەلی ئاغێ دلۆ باشی دیار بەکرێ ناس کردییە

ئەو کردنە مێوانێ خۆ بعەینییە

زیافەتێ خۆ ژی دخواردییە

گۆ: ئەگە شەڕ بی شەڕ بەسە

گۆ: ئەگە دۆستینی بی دۆستینی بەسە

ئەمە (٢٥٥٥) مێرد تەمام بییە

×××××× ×××××× ××××××

ئەوان زوو لەگەڵ بەرێ سوبەینییە

دامە بەردەینە کۆنی مامێ شەمزین

گەیشتنە پێش کۆنان بەعەینییە

ئەوان بەردەنەکۆنێ مامێ شەمزین بعەینییە

ئەوان لۆی سوار دەبوو دخشمانە

گازی کردێ هانە نوری سەد جارا بمن هانە

هانە سەد جارا بەمن هانە

وەرن داکەونە وێ مەیدانە

داکو بزانن کێ بەرخەو کێ بەرانە

داکەونە وەرنە ئەو مەیدانە

بیتە هەڵگێڕان و داگێڕانە

گرژێنێ داری دار ڕمانە

تەرقێ دارێ دەمانچانە

وورشێ چەفیەو عەگالانە

رەقێنێ سۆل بزماری وان نوردیانە

وەرن برۆنە شەڕێ د شێرانە

لە مەیدانێ لبەر یەکدی دابوو دسندانە

مینا گو والێ هەوری د نیسانە

تۆز د غەیری ل عاسمانە

ئەرێ مامێ شەمزین بەپاشداوەچەرخییە

خۆ هەڵکێشا سەر رکێبێ د هەسپێ وۆ

رمەك داوەشاندە خۆش خۆش دکەلبێ وۆ

ئەوە رم لە پشتی نوری ئاغا دا کەتییە

لەلایێ دی بستەك و چار تپل دەرکەفتییە

نوری بسواری کوشت و هاوێتە د عەردییە

ئاگرێ جگەرێ گران ئالانییە

×××××× ×××××× ××××××

دیسان داکەفتنە وێ مەیدانە

بیتە هەڵگێڕان و داگێڕانە

گژێنی دارێ و دار ڕمانە

تەرقێ دارێ لۆی دەمانچانە

ورشێ چەفیەو لۆی عەگالانە

تەڕەقێنێ سۆل و بزمارێ لۆ وان نوردیانە

وەرن برۆننە شەڕێ دشێرانە

لەمەیدانێ لەبەر یەکو دوو بوونە د سندانە

مینا گۆل هەورێ د نیسانە

تۆزی د غەیری ل عاسمانە

ئەوە ئۆسمانێ عەلی خان بپاشدا وەچەرخییە

فرسەتێ پشتێ مامێ شەمزین لێ ستاندییە

رمەکا هاوێتێ خۆی لبەر رمێ وەسمان خلاس دکردییە

گۆ: داریٚ رمیٚ ملیٚ وەسمان دار رمیٚ کەمانییە

مامیٚ شەمزین هاتیە کن حوسیٚنی قاوە چییە

جوابیٚ ببەلەبۆ لۆی بۆزبەگییە

×××××× ×××××× ××××××

حوسیٚنی قاوەچی لەز کرو دلەزینی

نانی ل سەر پشتیٚ سیٚلان دهەزینی

لەبایێ بەزیٚ د خۆرینی

دوور و نزیك خۆ ب چیا کولك نصیببینی دگەینی

گازی کردیٚ عەبداله خودیٚ دلیٚ منی وا لییانە

ئەتو نوستیتی لەناو چیت و د فەردانە

حەیفە لۆ مامیٚ شەمزین کەفتیتە بەدەویٚ

رمیٚ وان چیکان و مەسووسانە

گازی کردیٚ حوسیٚنی قاوەچی دلیٚ منی وا دەبییە

مانا من زاوایێ هەفت رۆژانم نیو زاوامە

ماینیٚ فریٚدی هەرشایە، ماینیٚ ویٚ جوانییە

چ جارا فەن وحیلیٚ سواران نەدیتییە

×××××× ×××××× ××××××

بەلیٚ بینن بینن لۆی بەلیٚ بینن

بەلیٚ ماینی فەیریٚ بۆ من بینن

زینان لیکەن، تەنگان لیٚ بشدینن

گاوی فەیریٚ بۆزبەگ دەرئانییە

دەنگان لیٚکەن زینیان شداندییە

پیێ خۆ هاوێته سەر رکێبێ بعەینییه

لەئۆتراغا پشتا زینێ دانیشتییه

ئەوان داژۆن و دلەزینن

لەهەورا زیێ لۆی دهێورینن

لەنشێویێ لۆی دتەرقینن

دەندەلێ بەیازی بن رکێبێ دترسینن

بەیاز هەستا ناکا نایەشینن

بەقوینه ڕمان نانی لەسەر سێلان دهەزینن

بایێ بەزێ لۆی دخوارینن

دوورو نزیك خۆ بەشەڕی دەگەینن

×××××× ×××××× ××××××

مامێ شەمزین هاته بەراییه

بۆزبەگ گازی کردێ ئەمرێ مامێ شەمزین

چ لەمامو برازاییێ خۆ ژی دکردییه

گۆ: مامۆ من نوری ل سوارێ دکوشتییه

حەیفێ جگەرێ گرانم لۆی ئالانییه

تۆلێ خشمانیم لەنوری ستاندییه

بەلێ سوارەك داکەفتبوو مەیدانێ ئەزناس نەکرد ئەو کییه

دگۆ: مامۆ ئەو سوار بەچ شکل و بە چ نیشانییه

گۆ: مامۆ یەکە سمبێل سۆرەو تەتەرییه

ئێکا چاو کالەو چاوقورمزییه

دارەکا ڕمی ١٨ گەز لسەر ملی د دانییه

بخودێ کەمە بەحێلێماینێ خۆ لەبەر دەستی خلاس کردییە

دگۆ: مامۆ ئەو سوار وەسمانێ عەلی خانە

ئەو برازایێ لۆی هەفت برایانە

ئەو برایێ لۆی هەفت خوشکانە

کۆچکێ وەسمان لۆی مەدرەسەیە

یەك یێ توجارانە یەك یێ فەقێیانە

یەك یێ صۆفی و مەلایانە

کرمانجە مێرخاسە لەبنە ماڵێ ئۆمەریانە

مرۆیەکا گەلەك د سەخییە

بەنانێ خۆ قوینێ دوازدە کوێخا گوندان دڕاندییە

گۆ: مامۆ دەبی تو شەڕەکێ لەگەڵ وەسمانی بکەی دمێردانییە

×××××× ×××××× ××××××

گازی کردێ وەسمان هانەسەد جار بەمن هانە

لەبۆ من داکەوە وێ مەیدانە

بزانین کێ بەرخین کێ بەرانە

بویتە هەڵگێڕان و داگێڕانە

گۆژێنی دارێ دار ڕ مانە

تەرقێ دارێ لۆی دەمانچانە

ورشێ چەفیەو لۆی عەگالانە

رەقێنێ سۆل بزمارێ وان نۆردیانە

وەرن بڕۆننە شەڕێ د شێرانە

لەمەیدانێ لەبەر ئێکو دوو دابوونە د سندانە

مینا گوالێ هەورێ دنیسانە

تۆز دغەیری لە عاسمانە

بەلێ چ بکەم غارێ وەسمانی بەپاشدا وەچەرخییە

فرسەتێ پشتێ بۆزبەگی لێ ستاندییە

ڕمەکا هاویتێ ل جوانیێ بنەوالا وەکردییە

سوارێ چیکان هاتنە بۆزبەگی بعەینییە

تۆپێ رمێ خۆ لەسەر سەرێ بۆزبەگی د دانییە

گۆ: سەباب کەس بۆزبەگی نەکوژی بێ ناموسییە

بلا بچی لۆ خۆی ماینەکی بینی داکو بکەین شەڕەکێ دمێردانییە

ماینێ بۆز بەگی لۆی جوانییە

چ جا فەن و حیلێ سواران نەدیتییە

بۆزبەگ گەڕاوە ناو کەماڵان بعەینییە

گۆ: مامێ شەمزین ماینەکێ لۆ من بینە بدروستییە

مامێ شەمزین بەلایێ عەبدیێ کوڕی کەلەش غەرزی لۆی دێوە چۆییە

گۆ: مامۆ ماینێ خۆ بینە بدە بۆزبەگییە

دگۆ بخودێ کەمە ماینێ

خۆ نادەمە بۆزبەگییە

ئەنگۆ دێنە کوشتنێ من لەبن پییا سواری چیکان دەچم بعەینییە

گۆ: هەی گیدیێ کوڕی دگیدییە

کوڕێ کەلەش غەرزی جەلەوێ ماینێ خۆ د چەرخاندییە

لغارێ مامێ شەمزین کەفتە دوویە

ئەوا نهێل و د هەلاتییە

بەرێ خۆ دابوو بنێ چۆلێ د بەڕییە

گازی کردە حوسێنی قاوەچییە

جوابەکێ ببە لەبۆ حەیدەرییە

حوسێنی قاوەچی داژواو دلەزینی

ئەوە لەبایێ بەزێ نانی لەسەر پشتێ سلێ دهەزینی

لەبایێ بەزی دخوارینی

دوورو نزیك خۆ بەماڵێ حەیدەر ئاغا دەگەینی

قاوەچیێ حەیدەر ئاغا دپرسییە

گۆ: حەیدەر ئاغا کێوە چوویە

گۆ: بخودێ کەمە بەسەرەدانی رۆیشتییە

چویتە کن قازیێچەکمانی دیار بەکرییە

ئەرێ حوسێنی قاوەچی لۆی دهەڵگرتییە

لەکن قازی چەکمانی بەدەر کەفتییە

گازی کردێ:

حەیدەر ئاغا دلێ منی دالییانە

حەیفە لۆ مەتێ مامێ شەمزین بۆزبەگییە

کەفتە بەر دەوێ ڕمێ چیکان ومەسووسانە

هۆ دێ قازی چەکمانی سەرایێ دیار بەکرێ

لەسەر کورسی دانیشتییە لنگ لێ بەردانە

قازی سەگمان هاتە بەراییە

گۆ: کوڕێ من وەرە دانیشە لەماڵانە

گۆ: بناوێ خودێ کەمە گۆ: ئێمنی کەربووتییە

هەتا قازی چوو بەدەستی حوسێنی قاوەچییە

هەر دوو گوییێ قازی چەکمان د گرتییە

شازدە تۆبزی حەوێزی، قازی چەکمانی دهێخستییە

ژنێ قازی هات گۆ: کوڕێ منۆ بەس لەقازی بدە

سەبەبێ وی لێدانێ بزانم لەسەر چییە

×××××× ×××××× ××××××

حەیدەر ئاغاو حوسێنی قاوە چییە

لەزکردن و لۆی لەزاندییە

خۆیان بەمەیدانێ شەڕی گەیاندییە

مامێ شەمزین هاتە بەراییە

دگۆ: مامۆ تو چ لە نامیس و برازاییێ خۆ دکردییە

گۆ: نوری هەر بەسواری دکوشتییە

حیفێ جگەرێ گرانم لۆی ئالانییە

مامێ شەمزین گۆتە حەیدەر ئاغا،

سوارەك دا دکەتە مەیدانێ مامێ توو بعەینییە

ئەمن ناس نەکر نە لە عەینا من بوو، ئەو سوار کییە

گۆ: مامۆ ئەو سوار بەچ شکل و بەچ نیشانییە

دگۆ: مامۆ یەکە سمبێل سۆرەو تەتەرییە

ئێکا چاو کالەو چاو قورمزییە

ئەسپیندارە ١٨ گەزی، ڕمێ وی لەسەر ملییە

داکەفتە مەیدانێ مامێ تو بەعەینییە

دارێ ڕمێ دەستی وی سواری، کرمانییە

بحێلیٚ لنگیٚ ماینیٚ خۆ، خۆم قوتار کردییە

×××××× ×××××× ××××××

دگۆ: مامۆ ئەو وەسمانی عەلی خانە

ئەوبراییٚ هەفت خوشکانە

برازاییٚ هەفت پلکانە

کۆچکیٚ وەسمانی مەدرەسەیە

یەك ییٚ توجاران، یەك ییٚ فەقێیانە

یەك ییٚ صۆفیانەو یەك ییٚ مەلایانە

کرمانجە مێرخاسە لەبنە ماڵیٚ ئۆمەریانە

مرۆیەکا گەلەك د سەخییە

بەنانیٚ خۆ، قوینیٚ دوازدە کوێخا گوندان دڕاندییە

گۆ: مامۆ دەبی ئەتو شەڕەکیٚ لەگەل وەسمانی بکەی دمێردانییە

حەیدەر ئاغا گازی کردیٚ:

وەسمان هانە سەد جار بەمن هانە

لۆمن داکەوە ویٚ مەیدانە

بزانین کیٚ بەرخین کیٚ بەرانە

دەلیٚ: ئێك دوو جار داکەفتنە دمەیدانە

بویتە هەڵگێڕان و داگێڕانە

گڕێنیٚ داریٚ دار ڕمانە

تەرقێنیٚ داریٚ دەمانچانە

ورشیٚ چەفیەو عەگالانە

ڕەقێنیٚ سۆل بزماری وان نوردیانە

وەرن برۆنە شەڕێ د شێرانە

لەبەرامبەر ئێك و دوو دەبوونە دسندانە

مینا گولێ هەورێ دنیسانە

تۆز دغەیری عاسمانە

ئەرێ حەیدەر ئاغا بەپاشدا وەگەڕییە

کرمانجە مێرخاسە لەبنە مالێ ئۆمەریانە

مرۆیەکان گەلەك د سەخییە

بەنانێ خۆ، قوینێ دووازدە کوێخا گوندان دڕاندییە.

گۆ: مامۆ دەبی ئەتو شەڕەکێ لەگە وەسمانی بکەی د مێردانییە.

حەیدەر ئاغا گازی کردێ:

وەسمان هانە سەد جاران بەمن هانە

لۆمن داکەوە دێ مەیدانە

بزانین کی بەرخین کی بەرانە

دەلێ: ئێك دووجار داکەفتنە دمەیدانە.

بوویتە هەلگێڕان و داگێڕانە.

گژێنێ دارێ دار ڕمانە

تەرقێنێ دارێ دەمانجانە.

وەرشێ چەفیەو عەگالانە.

ڕەقێنێ سۆل بزماری وان نوردیانە

وەرن برۆننە شەڕێ د شێرانە

لەبەرامبەر ئێك و دوو دەبوونە د سندانە

هانە بەمن هانە بۆزبەگ، بۆزبەگێ پەڕی

خودانێ شاش و پەڕێ عەجەمی

تو خۆ ناگری لەبەر نەیارا دڕەڤی

گۆ: کوچك باب ئەز لەبەر نەیارا ناڕەڤم

تەش لەبەر نەیارا دڕەڤی

بۆزبەگ دەڵێ:

هانە سەد جارا بەمن هانە

لۆمن دابکەوە وێ مەیدانە

بزانین کێ بەرخین کێ بەرانە

مەیدان مەیدانێ مێرانە

بویتە هەڵگێڕان و داگێڕانە

گژێنێ دارێ دار ڕمانە

تەرقێ دارێ دەمانچانە

ورشێ چەفیەو عەگێلانە

رەقێنێ سۆل بزمارێ وان نوردیانە

وەرن بڕۆنە شەڕێ دشێرانە

لەبەر ئێك دوو دبوونە دسندانە

مینا گولێ هەرێ د نیسانە

تۆزو دومان بوو لەعاسمانە

دەڵێ: غارێ بۆزبەگی بەپاشدا وەچەرخییە

فرسەتێ پشتێ بۆزبەگێ لێ ستاندییە

رمەکا هاوێتێ کماخێ ماینێ دکەفتییە

لەلایێ دیکەی کماخێ ماینێ دەرکەفتییە

ئۆمك ماوە بێ مایین “ ب پیا دەییە

خۆ لبەر دەستێ بۆزبەگی خلاس دکردییە

کراسەکا ژنانی لەبەر خۆ، کردییە

بەرێ خۆ دابوو ماڵێ ئیسفێ قوباد بعەینییە

بەلێ ئیسفی قوباد ئاغا، دارێ دووربینێ لبەر چاوییە

چاوی بتۆزی پیاوەکێ دکەفتییە

وەکی هات دەدینی ئۆمکێ کۆلۆیە، بعەینییە

گازی کردێ: ئۆمك تو هاتیتی بوسلمان بی

گۆ: ئەز نەهاتیمە بێمە سەر دینێ بوسولمانان

بەلێ ناوێ خودێ کەمە بۆز بەگی کەماڵان،

چ حالێ من را نەهێشتییە

هاتیمە ماینەکێ بدەیەمن بعەینییە

ئیسفێ قوباد گۆ: بانگی کرد خولامان

ماینەکێ دەربینن، ماینەك

هینا گۆتی: ئۆمەك ماینت لۆ چییە

گۆتی: شەڕی مە لەگەل بۆزبەگییە

گۆتی: ئەمنتان پێ ناوێ

ئەگەر بێی ئێمە دەتکەین مەمنونییە

بەلاّم ئەنگۆ سوالێ مە نەکردییە

بەلێ پا دەبی هەربێین عەشیرەتییە

ماینەکیان لۆ ئۆمەکی دەرئانییە

پشت و بالا تەنگیان لێ شداندییە

××××××　　××××××　　××××××

دەلێ هاتن هاتن بەلێ هاتن

سوارێ ماڵێ ئیسفێ بەلێ هاتن

ئەوان سواران ٧٥٠ مێران تەمام بییە

ئەو برەگکێ لۆی داکەفتییە

غارەك حەیدەر ئاغا بۆزبەگ دڕواندییە

غارەك مامێ شەمزین بۆزبەگ دڕواندییە

غارەك ئیسف ئاغا بۆزبەگ دڕواندییە

غارەك مامێ عەسلان ئاغا بۆزبەگ دڕواندییە

غارەك حوسێنێ قاوەچی بۆزبەگ دڕواندییە

هەروەکی سنگەکا لەبەر ئاوی دا وەستاییە

بۆزبەگ لەبەر سوارێ ماڵێ ئیسف ئاغا سەکنییە

ئۆمەکێ کۆلۆ گازی کردێ

بۆزبەگ بۆزبەگێ زەری

خودانێ شاش پەرێ عەجەمی

لەبەر نەیاران دڕەڤی

وەرە داکەوە وێ مەیدانە

بزانین کێ پەرخین کێ بەرانە

بویتە هەڵگێڕان و داگێڕانە

کژێنێ دارێ دار ڕمانە

تەرقێ دارێ دەمانچانە

ورشێ چەفیەو عەگالانە

ڕەقێنیٚ سۆل بزماریٚ وان نوردیانە

وەرن بڕۆنن شەڕیٚ د شێرانە

دایان دەکوتا سەر یەك بەداڕمانە

مەیدان مەیدانیٚ د مێرانە

دەبوو حم حمیٚ فێرس و پاڵە وانانە

لەبەر ئیك دوو دەبوونە دسندانە

مینا گۆلیٚ هەوریٚ دنیسانە

تۆز د غەیری ل عاسمانە

غاریٚ بۆزبەگی بپاشدا وەچەرخییە

ماینیٚ بۆزبەگی لەبن بۆزبەگی بە تلییە

بۆزبەگ ماوە ب پیادەبییە

دەڵیٚ خۆی بەگەورەکیٚ گەیاندییە

×××××× ×××××× ××××××

هاتن هاتن بەلیٚ هاتن

سواریٚ ماڵیٚ ئیسفیٚ قوباد بەلیٚ هاتن

هەموو سواری بۆزی ب ریباتن

بەدەورانیٚ بۆزبەگی لۆی د وەرهاتن

بەشیریٚ کەرمانی سەریٚ پازدە عەگیـدان پەڕاندییـە

بەمەتالا حەیدەرانی بسەر ملیٚ چۆپی ئالاندییە

ئۆمکیٚ کۆلۆ داژوات و د لەزینی

سەباب قەرەبینە بەر تەنگیٚ ماینیٚ د دەرئینی

دوو کوچك قەرەبینا دابوو بەر قۆلنجیٚ سارد وگەرمی دەستینی

بۆز بەگی كوشت و هاوێتە د عەردییە

لەسەر لاشێ بۆزبەگی پەیا بییە

هەردوو دەستێ بۆزبەگی دبڕییە

دەستەك لبۆ دیێ عوسمانی عەلی خان هەناردییە

وەستەك لبۆ دیێ دەلۆ میرخانی لۆی هەناردییە

هاوار خانا دبێژین، ئەمێ خانین، خانێ دینین

ئەوان دەستان گەرمیان و كوێستانان پێ دگەڕینین

لەبەر كوچك و قوینا ورگێ خۆ د دانینین

ئاگرێ بەردە سێلێ زستانێ پێ دگەڕینین

لە مە وەرایە كوڕێ مە ساغن لۆی لۆی نەمردینە

×××××××× ×××××××× ×××××××

دەلێ گاوێ ئاگرێ شەڕی لۆی دگەرم بییە

هاتییە تەمر پاشایێ میری دمللییە

گازی كردێ:

مامێ شەمزین چاو بگەرینین بۆزبەگی لناو كەمالان دیار نییە

ئەو قەدیم و زەمان دۆستیێ بۆزبەگییە

گۆ: بناوێ خودێ كەمە بۆزبەگ بدەستێ

سواری چیكان هاتەكوشتن بعەینییە

تەمر پاشا لسەر لاشێ بۆزبەگی پیا بییە

بەردا كەلێ دۆمانێ د گرییە

مامێ شەمزین بەلایێ تەمر پاشا د وەچوویيە

گۆ: تەمر پاشا بناوێ خودێ دلێ منی وا لییانە

گیران پیشیێ دژنانه“ مردن لەبۆ دمێردانه

وەرە هەلینه حەیفیێ برایانه

گۆتی: تەمر پاشا، گۆتی بەلێ هەوە

مرۆ خەلکی بکوژی بەخۆی دێته کوشتنێ

×××××××　　××××××××　　×××××××

ئەمە بەو حالەی تاقەتیێ ئەو سەگبابانه مان نییه

دنیاو بنیا لەمە بویته سواریێ چیکانیان

وەرن دائەم هەر یەك گازی خۆش مێرو سوارچاکان

بکەن، یەك بەیەك داکەوینه مەیدانیێ

خۆش مێرو سوار چاك و برا گەورەیان بێته کوشتن

دارو دەست چیان پیێ ناکرێت، کی لا بشکێت

دەڕەون و خۆ لەمەیدانیێ ناگرن و هەلّدێن

گۆتیان باشه، تەمەر خان گۆتی: باشه

دانێن بزانم چاوا دادەنێن دانێن

مامیێ شەمزین گۆتی:ئەز گاز دەکەمە وەیوەد ئاغا

حەیدەر گۆتی: ئیسفیێ قوباد ئاغای لۆ من بەجیێ بێلّن

ئیسف ئاغا گۆتی: ئەز بانگ دەکەمە ئیسفیێ

برایمیێ عەسلان ئاغای گۆتی:

ئەز گاز دەکەمە سەعیدکیێ تاهر خانی مەسوسانی

حوسێنی قاوەچی: گازی کردە ئۆمکیێ کۆلۆ

حوسێن ئاغا: بانگی کردە کۆر مەلا حوسێنی

مەیدان چۆل دەکرا دوو بە دوو دادەکەفتنه مەیدانیێ

خودا فرسەتی دابوو جەماعەتێ بۆزبەگی بەرامبەری

خۆیان هەموو کوشت، سەرکەفتن بەسەر عەشیرەتێ ئێدزدیان

×××××× ×××××× ××××××

مامێ شەمزین گازی کردێ:

هانە وەیوەد ئاغا سەد جارا بەمن هانە

لەبۆ من داکەوە وێ مەیدانە

بزانین کێ بەرخین کێ بەرانە

لەبۆ ئیکدی داکەفتنە مەیدانە

دەبوو هەڵگێڕان و داگێڕانە

کژێنێ دارێ دار ڕمانە

تەرقێ دارێ دەمانچانە

ورشێ چەفیەو عەگالانە

رەقێنێ سۆل بزماری وان نوردیانە

وەرن بڕۆننە شەڕی د شێرانە

خۆش دێ دەنگێ حم حمی ێد مێرانە

مەیدانێ مێران خۆش مەیدانە

لەبەر ئێك و دوو دابوونە دسندانە

تۆز دغەیری لە عاسمانە

مینا گوالێ هەوری دنیسانە

غارێ مامێ شەمزین بپاشدا وەچەرخییە

فرسەتێ پشتێ ل وەیوەد ئاغا ستاندییە

رمەکی هاویشتێ دەرزێ قۆلنجێ وەیوەد ئاغای گرتییە

بستەك و چار تپل ل سینگێ وەیوەدی دەرهاتییە

لەسەر پشتێ ماینی کەفتە د عەردییە

مامێ شەمزین لەسەر کەلەشێ وەیوەدی حازر بییە

×××××× ×××××× ××××××

حەیدەر ئاغا گازی کردێ:

هانە ئیسفێ قوباد ئاغا سەد جارا بەمن هانە

لەبۆ من داکەوە وی مەیدانە

داکو بزانین کێ بەرخێن کێ بەرانە

لەب ئێك دی داکەفتنە وێ مەیدانە

دەبوو هەلگێران و داگێرانە

گژینێ دارێ دار ڕمانە

تەرقێ دارێ دەمانچە

لەورشێ چەفیەو عەگالانە

رەقێنێ سۆلەبزماری وان نوردیانە

وەرن بڕۆننە شەڕی دشێرانە

حەیدەر ئاغا ئیسفێ قوبادی کوشت

×××××× ×××××× ××××××

ئیسف ئاغا گازی کردێ:

ئەز ئیسفم توو ئیسفی

هانە سەدجارە ئیسف بەمن هانە

وەرە لەبۆ من داکەوە وێ مەیدانە

بزانین کێ بەرخێن کێ بەرانە

لەبۆ ئیکدی داکەفتنە ویَ مەیدانە

دەبوو هەڵگێڕان و داگێڕانە

گژێنیَ داری دار ڕمانە

تەرقیَ داریَ دەمانچانە

.... هتد

ئسفیَ کەماڵان ئیسفیَ دیکەی کوشت

×××××× ×××××× ××××××

برامیَ عەسلان ئاغا گازی کردیَ

هۆ سەعیدکیَ تاهر خانی مەسوسانی

هانە سەد جارا بەمن هانە

لەب من داکەوە ویَ مەیدانە

بزانین کیَ بەرخین کیَ بەراتە

لەبۆ ئێك دوو داکەفتنە ویَ مەیدانە

دەبوو هەڵگێڕان و داگێڕانە

............................هتد

برایمیَ عەسلان ئاغای، سەعیدکیَ تاهر خانی مەسوسانی کوشت

×××××× ×××××× ××××××

حوسێنی قاوەچی گازی کردیَ: ئۆمکیَ کۆلۆ

هانە سەد جارابەمن هانە

وەرە داکەوە وی مەیدانە

.... هتد

حوسێنی قاوەچی ئۆمکیَ کۆلۆی کوشت

حوسێن ئاغا بانگی کرده کۆر مەلا حوسێنی

گۆتی:

ئەز حوسێنم تو حوسێنی

تو سەرێ فتنەو فەسادانی

هانە سەد جارا بەمن هانە

....

.... هتد

حوسێن ئاغا کۆر مەلا حوسێنی کوشت

×××××× ×××××× ××××××

تەمر پاشا سەرۆکێ عەشیرەتێ مللییە

بانگی کردە سواران و قیڕاندییە

غاردانە سەر چیکیان بعەینییە

تێکڕا سوارێ چیکان د کوشتییە

کیسك و قۆدیێ جغاری وان لە عەردێ کەتییە

هەتا لئاوێ عەینەلخابویرێ گیر کردییە

ئەوان سوارێ خۆ لئاوێ قوتار کردییە

گۆتیان: وەیە سەد جارا بەمن وەیە

وەرن تەمبێیێ ئەولادێ خۆ بکەن،

هەتا هەفت ساڵی دیکە کەس نەچیتە سەر ماڵی کەمالان

نەکو بەخێرو شایی لۆی لۆی ناگەنە مالی خۆ

×××××× ×××××× ××××××

دگۆ: مامێ شەمزین چ کردییە

مەتیێ بۆربەگی لسەر چاردارا قایم کردییە

لەسەر ملێ زەلامان د دانییە

بماڵێ قیرێ کیان دا دچۆییە

ئەوان دۆلێ و زوڕنا دگێڕییە

دگۆ: زاوا گرت و هەفت برا زاوا خەساندییە

سەرپشکێ حێلێ بسەر سەرێ موتربان داکردییە

گۆ: سەباب لەوتان وەرایە بۆزبەگ هاتیتە کوشتنێ

ئەنگۆ کەیف و خۆشیتان د دانییە

تازیمانە تان لەبۆ بۆزبەگی رانەگرتییە

ئەوە ببەن لەبەر دەستێ خاتو زەینەبێ د دانییە

×××××× ×××××× ××××××

زەینەب خاتونێ دەڵێ:

باژۆ برا سەرایێ دیار بەکرێ من و تەرا بگەنمە

دێبلا خودێ خراپ بکا ماڵێ کۆر مەلا حوسێن و دەلۆ میرخانە

سمبێل و سینگێ بۆزبەگی قوباد ئاغا

لۆی لۆی لۆیخاراپ بوو لبەر داری ڕمان

×××××× ×××××× ××××××

ورێ بۆزبەگ برا سەرایێ دیار بەکرێ واب جەیە

بلا خودێ خراپ بکا ماڵی مەلا حوسێنی و دەلۆ میرخانە

سینگی بۆزبەگی برا خراپ کردن بداری قەرەبینا

ئەرێ بۆزبەگ برا عەبدالە خودێ دڵی منی یانە

برا خودێ خراپ بکا ماڵی کۆر مەلا حوسێن و دەلۆ میرخانە

ئەگەر لەمەیە ئەگەر لەوانە تەمام کری
بۆزبەگی قوباد ئاغا وۆۆ وۆۆ

کۆتایی
١٩٩٨/٧/٢١

بەیتی شێخی سەنعان و گوندی کەلەدێر

لەدێرزەمانـەوە کـەلادێر و سـەرکەور دەکەونـە سـەرئاوی زێـی بادینـان بەرامبـەر

گوندی چەمەکە. بازنە ئاسایی پێکەوە گرێدانی سنووری فەرمانڕەوایەتی میرانی سۆران و بادینان بوو، ڕێگای پەڕینەوەی کاروان چیانی و گۆڕینەوەی کەلوپەلی بازرگانی بووە لەگوندی کەلە دێریێ چاومان کەوت بەدەم ڕاست و دونیادیتەی گوند ئەمین حامد زبێر (لەدایك بووی ١٩٥٤، لەسەر زاری باب و باپیرانی چەند زانیاریمان لێ وەرگرت:

ئەحمەد بەگ و نەعمان بەگ ئامۆزای سمایل پاشای ئامێدی بوونە لەبەر دووبەرەکی و ناکۆکی خێزانی، ئامێدیان بەجێ هێشتووەو لەکەلا دێر ئاکنجی ببوون فەرمانڕەوای هەردوو ناوچەی سورچی و گۆرانەتیان دەگێرا.

هەروەها لەسەردەمی فەرمانڕەوایەتی بنەماڵەی میرانی جەزیرەی بۆتان، میر نادر بەدرخانی کەلا دێری دانیشتبوو حەکمی لەناوچە کەو دەورو بەری دەکرد.

بەدرخانیەکان لەگوندی کەلادێری لەشکرێکی گەورەیان ئامادە کردبوو دەسپێکی دەرچوونیان بوو، بۆ هێرش بردنە سەر ئێران. پەیوەندی خزمایەتی بەژنان لەنێوان میرانی کەلادێرو میران بەگی گوندی ئیفراز هەبوو.

(شێخ عەبدولقادری گەیلانی و شێخی سەنعان)

لەسەر زاری چەند تەمەندارێکی ناوچەی گۆرانەتی ـ بەردەڕەش ـ دەگێڕنەوە شێخ عەبدولقادری گەیلانی (خوا لێی رازی بێت).

لە ٤٧٠ – ٥٦٠ساڵی کۆچی ژیاوە لەشاری گەیلانی کوردستانی ڕۆژهەلات بەناو کوردستانی باشوور بەرەو شاری گەیلانی کەوتۆتە ڕێ بۆ مەبەستی وەرگرتنی زانیاریەکی تەواو لەسەر ئاینی ئیسلامی پیرۆز.

پێش دەرچوونی دایکی وەسیەتی کوڕی خۆی ـ شێخ عەبدولقادری کردبوو ((ئەوەی درۆبێت لەسەر زاری نەهێتە دەرێ)).

چل زێڕی پێدا بوو لەناو گۆپاڵە کلۆرەکە شاردبۆوە. گەیشتبووە حاویەی گوندی

بشيريان ئەو سەردەمەی هەموو دەحلەو دری و پیشی بووە، رێگایەكی بەناو دا دەرۆیشت، زاراوەی گوندی بشیریان ناوەكەی بەخۆیەوەیە: بیشی + ڕێ = بشیریان یان بیشیریان دانیشتوانی بۆتن، لەگوندی بیشریانی ناوچەی بۆتانی كوردستانی توركیا هاتوونە، لەگوندی بشیریانی ئێستا، لەگوندی بشیریانی پێشووی خۆیان لێ هاتبوون ناو نراوە.چەند دزێك لەناو بیشی رووت كردنی، بێ ئەوەی بیناسن، پێیان دەڵێن هەرچی لاتە پێمان بدە.

ئەویش دەڵێت: ٤٠ زێڕم پێیە.

دزەكان خێرا هەڵدەكوتنە سەری بەیرەو دەقی جلەكانی دەپشكنن هیچ نادۆزنەوە، پێی دەڵێن بۆ درۆمان لەگەڵ دەكەیت.

شێخ گوتی: ئەوە لەناو گۆپاڵەكەمە.

پەڕۆیان لەناو كلكی گۆپاڵی راكێشا چل شەنگەسوور ـ زەنگە زۆرە ـ لەناو كونی كلكی گۆپاڵەكە دەرهات بەسەرو گوێلاكی دزەكان وەر بوون ما پێیان وەبدات، بووە هاوار هاوارێ دزەكان، خۆیان هاویشتە راو بەختی شێخی.

دوای هێور بوونەوە، شێخ عەبدولقادری گەیلانی ئامۆژگاریەكەی دایكی بۆ گۆتن و خۆی ئاشكرا كرد، دزەكان لەسەر دەستی شێخی نازدار تۆبەیان وەرگرت و بوونە دەروێش و مورید شێخ.

شێخ لەئەشكەوتی نێوان كەلەكی یاسین ئاغاو گوندی بیشیریان چل رۆژان بەخواردنێكی كەم خەلوەی كێشا، ئێستا بەئەشكەوتی شێخ عەبدولقادری گەیلانی ناو دەبرێت.

ئینجا بەرەو بەغدا كەوتە رێ، دەنگوباسی شێخ لەناو بەغدا بلاّوبۆوە. شێخی سەنعان وئەولیاو پیاو چاكانی ناو شاری بەغدا كەوتنە مەترسی، نەكو دەستەلاّتیان لێ كەم بكاتەوە تەگبیریان كرد، كۆتكێكی لەداری پڕ ناو شیر كرد،

بردیان لەپێش شێخ عەبدولقادری گەیلانیان دانا، شێخ لێی راماو هزری کرد، ئەوە بێ حیکمەت نییە، یەکسەر چاوی خۆی لەسەر یەك داناو دەستی خۆی درێژ کرد، گوڵێکی لەناو باغی بەهەشتێ لێکردەوەو ئیرادەی خوای لەگەڵ دابوو۔ لەناو کۆتکە شیرەکەی داناو هەوێن بوو،

گوتی: شیر بەبێ هەوێن نامەیی ئەگەر ئێوە ئیماندارن منیش گولی ئیماندارانم بەپێی فەرمودەکانی پێغەمبەر (د.خ) هەر ١٠٠ ساڵ جارێك خوا یەکێك پەیدا دەکات بۆ نوێ کردنەوەی ئاینی ئیسلام و پاراستنی.

شێخ عەبدولقادر گوتی: وەکو دوعا کردن ((دێبرۆ بلا هەفت سالان پێی بەرازان لەسەرملت بێ وببیەگاوانێ بەرازان)).

شێخی سەنعان بەدوعا وەلأمی دایەوە وگوتی: ئینشاالله تەکیەی تۆ دەبیتەتەوێلەی ولأغان دوعای هەردووکیان لەسەر یەکدی خوای گەورە لێیانی قبوڵ کرد، شێخی سەنعان هەفت سالاّن لەکەلە دێری ببووە گاوانی بەرازان بۆ خاترێ چاوی (سەرتەم)ی کیژی قرالی.

ساڵی ١٣٩٣ تەیمور لەنگ سەرلەشکری مەغۆل رووی لەعێراق کردو بەغدای داگیرکرد، تەکیەی شێخی گەیلانی کردبووە تەوێلەی دەوارو ولأغان.

بەیتی شێخی سەنعان

پەیدا ببووشێخەك سەنعانی
لەگـــەڵ ٥٠٠ سەد موریدانی
رێی لەمەکەولەبـــــەغدا بوو
لەدینێ خـــــۆ بەئاگابوو
ســـۆفی و دەروێش رادەوستن

حەلقێ زکرێ دادەبـــــەستن
شێخ لــــەناویان دەچـــــەقی
شـــــەیتان لەقەهران دەپەقی
دەورە لـــــەشێخی دەدەن
پەنا بۆخودای دەبــــەن
عـــــاشق دەبن بەعیبادەتێ
تاکو بگەنە جـــــەنەتێ
لەســــــەرزاریان ناوێ باری
نور لەناوچـــــەوانیان دەباری
قسەی پەندو حیکمەتی شیرین
بەپارەو زێری ناهێتە کــــڕین
میرو هەژاری خۆشدەویست
دونیاو پـــــارەی نەدەویست
ببووە رێبەرێ ئیمــــــانداران ئەوە چییە لەسەر سەرت
ئەوبەرگـــە چییە لەبەرت
شێخ گۆتی:
ئەوە شاشکە لەســــەرم
سەلتەو کەوێیە لەبـــەرم
فڕێ بدە ئەو شاشکێ خۆ
شەبقێ مە بکە سەرێ خۆ
ئەگەربچیتە ناو میللەتـان
لێیان فێربە عــــەدەتان

شێخ گۆتی:

نابی سەرتەمێ بەلەك چاوم
گـــەردەن درێژی بسك خاوم
سەدو حەفتاو پێنج ســـالم
پیرەكـــــالێکی بێ حالم
نوشێ ناکەم بوتلێ شەرابی
نابی سەد جاران بۆمن نابی
دەكـــەوم بێ ئاگا لەكۆلاّنان
دەبمە قەشمـــــەرێ مندالاّن
گریز لەدەم دێتە خـــوارێ
حەیام دەچێ بەیەك جارێ

سەرتەم گۆتی:

دەبی وەکو مە زنار ببەستی
بتێ نـــاو دێری بپەرستی
شێخ گۆتی بەڵێ باشـــــا
لەدینێ خۆدەکەم حـــاشا
خودان کەشف و کەرامەت بووم
دکتۆرێ نـــەخۆش و تاداران
دوعای لۆهەرکەسێ بکـــردبایە
دەهاتە جێ بەقودرەتێ خودایە
بەجێی هێشتبوو شارێ بەغدایە
رانەوەستا روی کــــردە چیایە

پێنج سـەد موریدی لەگەل دابوو

چـاوی کەفت بەشۆخێکی جوان

سەوداو عەقلی لەبۆ نەمـــان

چاو ڕەش و بـــرۆ قەیتانە

سینگ سپی مـــەمك فنجانە

سەرتەم بوو کیژێ قـــراڵی

دلێ شێخی لەبـــۆی دەناڵی

شێخ پەیابوو لەدێری مـــوغان

هەرسەمـــایەو مەی و فیغان

کیژکاســەی ئارەقیان دەگێڕا

موسولمانیان لەدین وەردەگێـــڕا

سەرتەم لەراست شێخی رادەوەستی

جامێ شـــەرابی دەداتە دەستی

شێخ نۆشی کـــرد بوو گرفتار

مـەست و سەرخۆش بوو بەیەکجار

رووی کردە لای کیژە ئەرمەنی

ویستی دەست باوێتە گـەردەنی

سەرتەم گوتی جارێ نابێ

چیت پـێ بلێم دەبێ وابێ

سەرتەم خان گۆتیە شێخی:

ئە................

چـــرای دینێ محەمەد بووم

هەمووم کرد بەفیدای چاوت

لەبۆ خـــاتری ٚدەنگ و ناوت

ســـەرتەم گۆتی هێشتامەیە

ماڵیٚ دنێم لێت دەعـــوایە

تاس و خـــــەناوکەو گۆبەرە

خـــرخاڵ و بازن و کەمەرە

زێڕیٚ بیست و چار عەیاربی

لەبەر چ کەسان نەکــــرابی

شێخ گـــــۆتی ئەز نەدارم

لەرێی جوانییٚ تو گرفتارم

چم نیە لێم چـــــانابی

تۆزلەقـــــوڕیٚ رانابی

لۆخـــاتریٚ کەلیم الله یە

پێم چانابی ئەو دەعـــوایە

سەرتەم گۆتی:

مادام نیتت ماڵیٚ دنیٚ

ســــــەد جاران های لمنیٚ

دەتکەمە گاوانــــیٚ بەرازان

دەشقەمیٚ دەگەینە مرازان

چ بەدڵ خۆشی چ بـــەدڵ ناخۆشی

شەرتیٚ مە هەفت ساڵان دەکێشی

من عەهد و پەیمـــــانت پیٚ دەدەمیٚ

ئەگەر تەمام کەی نەختی ٚسەرتەمیٚ

سەرتەم خانیٚ کیژیٚ قرالّی عەهدو پەیمانی بەشێخی دا پاش تەواو بوونی حەفت سال شەرتیٚ گاوانیٚ بەرازان، مێردی بکات. شێخ هەموو رۆژیٚ رەوییٚ بەرازای دەبردە زورگەکانی بەردەسۆری لە لەلوتکەی زورگەکان دەچەڕاند، لەکوردەواری خۆمان سەریٚ سەرتەی پیٚ دەگۆترێت، لەناوی سەرتەمی کیژیٚ قرالّی وەرگیراوە هێواران شێخ زۆر بەزەحمەت رەوییٚ بەرازانی کۆدەکردەوە، زێدە شکەت و ماندوو دەبوو هێواران تەپووکور لەسەرجێگای خۆی دەکەوت و ئاگای لەحەشتەبایەکی دونیای نەدەما.

سەرتەم خان زێدە زگی پیٚ دەسووتاو تەگبیرێکی بۆدانا، گوتییٚ: پیرەبەرازی گەورە لەکۆلکە دارەکی ببەستەوە، هێواران مەحلیٚ هێنانەوەیان دەست بدە قوتەدارەکیٚ و لێدە دەقۆڕێنیٚ لەبەر دەنگی قوڕانی رەوییٚ بەرازی هەمووی لەدەوری کۆدەبنەوە و بەئاسانی بەرەو مالٚ بیانهێنەوە، دەلیٚ:

بەرازان ببەسەریٚ سەرتەی
ماقۆرا مـــەزن گریٚ بدەی
ماقۆریٚ مەزن هەوسار بکە
قوتە داری لیٚ کـــــار بکە
مـــاقورا قوربیا رابهێلی
ئەوفەرخەیە خر کۆدیٚ وی
کودەلە هەموو خـــڕدەبنەوە
بەئاسانی لۆ مالٚ بیان هێنەوە
هەرلەدرین هـــەتا قامیش

هــەی لەوەرو چەڕیان و پیش

هـــــەموو کودێ ئەو بەرازان

چەند هەلێدەدا تـــــۆبزان

ماقۆرا مــەزن قۆریـا رابهێلی

بەئاسانی دەیانهێنیەوە کەلێ

دەروێـش و موریـدانی شـێخی سـەنعانی سـالی هــەفتێ لەبەغـدایێ بڕیاریــان دا بگەڕێنەوە لای شێخی خۆیان بزانن چی بەسەرهاتیەو سەرو دینــێ فەلـەو کـافران، دەلێن شێخ عەتار (عتا الله) بەخۆوبە سێ سەد دەروێش و موریدان لەشاری بەغدا دەرکەوتن بەرەو گوندی کەلەدێرێ، هاتبوونە گوندی بێلەکێ لەسەرەوەی گونـدی چـەمکەیە بەرامبــەر گـەویلانی سورچــیان لــەئاوی زێ نەپەڕیبوونــەوە دەڤــەری بادینان.

لەگۆڕەپانی سەرێ کەور ماویسی حەلقەی زکریان بەستبووە.

هەل بێلەکێ هەتا قەلـــــــەم

هـــــەل قەلەمێ هەتا بن گەر

لەبن گـــــەرێ تاکور مامویس

شێخ عەتا ئەمــریان پێ دەکا

لەسەرێ کــەوری کۆیان دەکا

حەلقەیان بەست موریدو دێوانە

دەستیان کـرد بەزکری مەننانە

حێـل ببێن دەنگێ ئـــــــەللایە

هێدی بکــەن دەر ئیللا ئەلایـــە

شێخ مایبتن کەشف و کەرامەت

راناوەستی هەتا ئێرە غاردەدات

وەختــی حەلقــەیزکریان بەســت زرینگـێن لــەگۆی شـێخی هــات غـرمێن لەهــەنای هەڵستا، خۆی پێڕانەگیرا بەرەو حەلقەی زکر کەفتە رێ،

سی ٚچـــــەرخی دا دۆران دۆران

لەدۆردەورێ دێــــــری مـوغان

خاتری لەســـــەرتەمێ خـواستییە

لۆ سەری ٚکەور مامویس بەزاندییە

گەیشتە ســـــەرزێی بادینان

هــــــاتەوەسەردین و ئیمان

گوتی: قوم بەئیزنی تو خودایە

قوم بەئیزنی تــــــو رەبییە

لەســـــــەرئاوێ زێ خڕ بییە

لەناوەندێ زکــــــرێ چەقییە

گوتی:

لۆ ناکەن زکـــــرێ بتەمامییە

بــــــەقایم بلێن زکرێ ئەللایە

لا اله الا الـلـه یه

مەوریدو دەروێش و دێوانــــــە

گۆتیان:

بەخێربێی شێخی ســـەنعانە

کەوتنە زکــــرێ مـــەننانە

یاکـــــەریم یادایم یارەحیمان

زكريان كێشا سێ سەعـــات
بێ راوەستان و ئیسراحـــەت
دێوانـــەو دەروێش و موریدان
کەفتنە عەردێ بێ سەرو زمان
ئەو سەرتەمێ بەسیدق و وەفا
عەقلی چویەو سەودای نەمـــا
لەکەلێ دێری دەرکــــەفتییە
لەمەجلیسی بابی حـــازر بییە
ســـەرتەم بەژۆرێ دەکەفتییە
رۆژباشی لەمەجلیسی دەکردییە
دبێ هـــــۆ بابۆ سەودام نییە
عەقلم چۆیـــــە بتەمامییە
لەبۆ پیرێ گـــــاوانێ مەیە
لۆم دەربینن هەپەکی جـــوانە
لێ بشدینن زین و مەعـــرەکانە
سوار ببم یــــەك دوو سەرانە
لەدۆر دەورێ دێری موغـــانە
لەمەیدانێ بکـــــەم قۆشمە
بێتە ســـــەرم بیرۆ هۆشمە
ئەشقا پیرێ جەرگامن بڕاندییە
ئـەز شێت بوویمە ئاگام لەخۆ نییە
چـــــەند ئەکابرو ئەوان قـــەشا

لەسەرتەمێ دەکەن حـــــاشا

گۆتیان: کچا خۆ ببەستە بقەیدانە

باوێ ناو حـــــەبس و زیندانە

تاکو حـــــاسل نەبیتن مرازی

نەگاتە پیرەگاوانێ بـــــەرازی

کافـــــر ئەمردەکاتە خولامانە

هـەسپەکی دەربینن لەتەوێل خانە

زیـن و لغاویان لێ شدانـــــدییە

کیژێ قـــــرالّی لێ سواربییە

جەلەوێ هەسپێی وەر چەرخاندییە

بـــــەدووی شێخی دکەفتییە

قرالّ دبێ:

ئەی دۆستینە و گـەلی خزمینە

سەرتەمێ هێلا گەنج و خەزێنە

گـــــاوانێ بەرازی بوێتن

بلابچیت مـــــەئەو نەوێتن

چەند موریدو ئەوان دێـــوانە

خڕببینەوە لەشێخی سـەنعانە

ئەتو هـــاتی کا کیژە دیانە

شێخ دبی:

وادێت دیـار دەکەویت ئەلئانە

سەرتەم دەهـــات دچۆییە

بدەوسێ شێخی درۆیشتییه
سەرتەم دیتی:
حەلقێ زکـــریان بەستابوو
شێخ لـــەناوەندێ وەستابوو
سەرێ کەور مامویس بەتاته
ســـەرتەم وادێت هاته هاته
گازی کـــردێ رۆحی بەدەنم
هاتم بەجێم هێشت وەتـــەنم
چیدیکەناکـــەم بت پەرستی
دێمه سەردینێ تـو بدروستی
ئەو سەرتـــەمێ بەلەك چاوه
لەئاوێ زێ ســــــەنگەراوه
شێخ ئەمری کرد:
وەره خـــــوارێ لرەخشی خۆ
جوان هەڵگره دەست نوێژێ خۆ
بلێ یاالله قـــــوم بەئیزنی تۆ
زێ دەبێته پرد بەســـــەری برۆ
سەرتەم رزگاربوو لەدوو بەندی
بەناله نال روو به گـــــــریان
پـــــــەڕییەوه لەزێی بادینان
سەرتەم چاوی بەشێخی کەفت
لەخـــــۆ چوو لەوێ کەفت

هــەردووك گیانیان لەدەست دا
هـــەلیان گرتبوو بردیانە بەغدا
حەفت سالٚ كردی شوانییٚ بەرازان
عـــــاشق چ جاران ناگەنە مرازان.

رونكردنەوە:

دێری موغان = دەكەوێتە سەرگردێك لەهەنداو گوندی كەلەدێر لای باشـورییەوە، شـوێنەواری بەئاشـكرا دیارەهۆدەكـانی نهـۆمی سـەرەوەی كـاول بـووە، دەرگـای نهۆمی بنەوەی كەوتۆتە بن ئاخیٚ كەمێكی لێدیاربوو.

لەسەردەمی خۆیـدا پلـەو پایـەی موغـان بسـێیەم لـەدوای دێـری چـیای مـەقلوبی شێخان و دێری ئامێدی دەهاتە هەژماردن.

كـەلیٚ دێـریٚ: قەلاٚیـدێر قەلاٚیـەكی سروشـتییە، گردێكـی گـەورەو بلنـدە بـەهۆی رەنینـەوەی باوبـاران هەموولایـەكی بویتـە هـەرفت و هەلٚدێر ئەگـەر تـەیر بتـوانیٚ

سەربکەوێت تەنها رێگایەکی زۆر بەزەحمەتی هەیە بۆ بە سەرکەوتنی قەڵایەکە، هەمووکەس بەسەر بکەوێت گۆڕەپانەکەی سەرقەڵای بچووکترە:

بەیتی شێخە سەنعان: بەیتی ئەم دەقمە لەزار گوتنی (ئەمین حامد زبێر) وەرگرتووە نەخوێندەوارە دانیشتوی گوندی کەلەدێرە لەدایك بووی ١٩٥٤ وەکو دەقێکی فۆلکلۆری بەئەمانەتەوە نووسیمەوە لەگەڵ کەمێك دەستکاری کردن، لێرەو لەوێ باسی شێخی سەنعانی کراوە، بەڵام ناوەڕۆکی دەقەکان وەکو ئەو دەقی نەبوو، ئومێدەوارم سوودبەخش بێت خزمەتێکی کەمی فۆلکلۆری کوردیم کردبێت.

پەراوێزەکان:

١ـ گریز = لیکاو، لیك

٢ـ ماقۆر = پیرەبەرازی نێر

٣ـ بێلەك: قەڵەم، بن گەڕ، کەور مامویس: ناوی چەند گوندێکە دەکەونە دەورو بەری گوندی کەلەدێرێ.

٤ـ کەور مامویس: بەرامبەر گوندی کەلە دێرە بەدووری ٥کم دەکەوێتە سەر ئاوی زێ بەلای رۆژ هەلاتەوە.

فەرهەنگۆکی داستانی کوردەواری

داستانی قەڵای دمدم

ئ

ئاخرەت: قیامەت: دوارۆژ

ئاخفت: دوا قسەی کردەوە

ئاڤ: ئاو

ئاڤاکر: ئاوەدانی کرد

ئاوایی: ئاوەدانی

ئەزبەنی: گەورەم

ئەڤرۆ: ئەمڕۆ

ئەمین: دەست: پاك

ئەولیا: وەلی: ئیاوی: خواناس

ئورمیێ: ورمێ (رەزائیە) ناوی شارێکە لەئێران

ئێدی: ئەوجە

ئیرۆ: ئەمڕۆ

ئێکی: یەکێك

ئینا:هێنای

ئەرباب: زانا:لێزان:زیرەك

ئەنگۆ: ئێوە

ئوردی: سەربازگە

ب

بەتاڵ مەکە: بەجێ مەهێڵە: واز نەهێنە

بیشی: لێرە: دارستان

بەر: روو

بەرکەفتی: موکوم: پڕبەها

بەڕی: بەڕییە: چۆلی

بەری:بەیرە: گیرفان

بلول: بلوێر: شمشال

بازیە: هەلاّتیە: غاریدا

بەرزە: بزر: ون بوو

بڤێت:بتەوێت

باژێر: شار

بشدینە: توندبکە: قایم گرێبدە

بعیدەت: بەرك: بەدەمار: بەرق و کینە

بر: بردی

بەڕەوان: بەرگری

بازیە: هەلاتیە

بتەرمێن: بتەرپێن: بیکوژن: بیتۆپێنن

بهێڵە: وازبێنە: جیٚ بهێلە

بچویك: بچووك: ساوا: زارۆك

برکێت: بەریٚ: کەوت

بەن ناوی: دارێکە لەچیای دەڕوێت (دارەبەن)

برینە: بردیتیان

بورج: روانگەی بەرز

بەدلەك: کۆمەك چینەك

بجەمینە: بانگ بکە

پ

پەز: مەڕ حەیوانی سپی

پالە: کاسبکار کرێکار

پەلکیٚ داریٚ: گەلای دار

پاقژ: خاوێن پاك

پڕ: تەژی

پەنگاندی: پڕی کرد، شداندی

پێکڤە: لەگەڵ یەك .پێکەوە

پەلەکا ئاگری: پۆلییٚ ئاگری ,سەرکە بزۆت

ت

تەخێرە: چ قەومایە چ بییە

تەژی: پڕ

تپل: تلی پەنجە ئەنگوست

تاعون: رشانەوە و چاوقلێچپیە نەخۆشیە کە

ترا: ترگار بادی جام

تەیر: باڵندە

تەکبیر: دانان

تاو دەنیٚ: هێرش کەنیٚ

ج

جغۆزی: هەلە پاسی

جهیٚ: شوێن

جێك: شوێن

جاحێڵ: گەنج لاو جحێل تۆلاز

جغزی: ئەو کەسەی ئیش و کاری سلاحی دەکات (چەقماچی)

جەمەد: شەختە

جەلالا: دۆل کەند شیو

چ

چەك: سیلاح تڤەنگ

چش: هیچ چنە

چێکر: دروست کرد، دایمەزراند

چ قیاسە: چ قەدەرە، چەندە

چ کەت جێبەجیٚ دەکرێت، چی

ح

حەفت: هەفت، حەوت

حساب: خەرجی

حەیوان: ئاژەڵ

حوبر: مورەکەب

قسلێ: بەردەگێچ

حەوالێ: رەوانە بکە ن

حەشاندیە: تێیان کردیە: پڕیان کرد

حەلاندیە: تاواندنەوە

حەملی: باری هەیە: باری هەیە

خدام: خزمەتکار، خولام

خاریێ: ژێری، بنەوە

خەزێنە گەنجینە

خەلیل: برادەر، هەڤالێ، دۆست

خەریتە: نەخشە

خۆتێك بنیێ: خۆت ئامادە بکە

خلاس نابیت:قوتار نابیت

خالی: بەتال

خوینەك: خوێنداری

خیز: زیخ

خەبەر: دەنگ و باس. لەهەندە شوێن بە جوێن دێت کاتێ دەڵێن (خەبەری پێم گۆت) جوێنی پێم دا.

خودان: خاوەن

د

دەرفەتە: مەجالە، فرسەتە

دەعبا: دڕندە

دەڤ: دەم، دەو

دەبینی: دیتی

دامایی: ڕ امابوو

دۆت: دۆشی، مەڕەکەی دۆشی

دفن: کەپو. لووت

دستووریا، مۆڵەت، روخسەت، ئیزن

دەزووله: دەزی، داو

دشێت: دەتوانێت: پێدەوەستی

دنگە دنگ: بەردی گەورەگەورە

دنگ: ئامرازێکی کۆنی کوردەوارییە دانەوێڵە یان پێ دەکوتا وەکو (ساوار، بروش، گەنمە کوتا...) لەدوو بەردی گەورە دروست کرایە بەدەوار بەردی سەرەوە لەسەر بەردی بنەوە دەسوڕێنن.

دەرخینن: دەربینن، بهێنە دەرێ

دەوار: ولاغ، بەرەشماڵیش دەگوترێ

دشێن: دەتوانن، پێتان دەکرێت

دیاری: خەلات

دەرچکە: قادرمە، پێپلکە، دەرەج

دەر: دەرگا، دەو

دەرباز کر: تێپەراند، پەڕاندییەوە

دەرگەهێ کەلێ: دەرگای قەلا

داوۆ: دایکۆ، دادێ، دایکە

دەوێتن: دەیەوێت، گەرەکیەتی

دەخالەت: ڕاو وبەخت

دەبریقێت: بریقە دار، شەوق دەدات

ر

رێنجبەر: کرێکار، کاسبکار

رابوو: هەستا

رونشتن: دانیشتن

رحەتی: تەناهی

رێك: رێگا، ڕەهـ

روح: گیان

رەخت: خەریتە، فیشەك دان

ڕەڤی: هەڵات

رەعیەت: کۆمەڵ، جەماوەر

رەوالە: ئامادەیە

راکردییە: هەڵیگرتییە، بڵندی کردییە

ریسا: رووت

ز

زللەیەك: شەقێك، چەلاق

زەلامەك: پیاوەك، مرۆیەك

زۆم: عێل و عوربان

زوزان: کوێستان، هاوینە هەوار

زەخمە: جوبەی مەلا لەبەر دەکەن

زڤڕاند: گەڕاندییەوە، گێڕایەوە

زاڤا: زاوا

زەخیرە: ئازووقە، خۆراك، خواردەمەنی

فیکا فیکا: فیقە فیقە، دەنگی زوڕنایە

ژ

ژێك نەکا: جودا نەکە، لێکیان نەهاوێژە

ژمێژە: لەمێژە

س

ستێنە: بستێنە، وەربگرە

ساندن: وەرگرتن

ساغ بت: لەخۆشی دابیت

سپێدێ: بەیانی، سوبانی

سلاڤ: سڵاو، سەلام

سوبەهی: بەیانی، سوبەینێ

سمتییە: بریتییە، کۆرتی کردیە

سەخلەت بن: توش دێن

سەهریج: بڕکێ ئاوێ، بڕکی ئاو

سەرەدان: مێوانداری

سۆتینە:سووتاندییە

ستۆلکا: ئەستۆ، مل

سەلالە: سەرەوە، سەردا

سێندیك: سێنی، قاپ

سولحان: ئاشتبوونەوە، پێکهاتن

سەحکەنێ: تەما شاکە، بنواڕە

ش

شاهی: شاهینشاه

شۆل: ئیش، کار

شکێر: شاخ

شڵکە: رێژنە

شەڤێ: شەو

شین کردن: بەمورەکەبی رەشیان کردەوە

شۆڕکەن: درێژ بکەن

شەگ: بەوبەرخەنێرە دەڵێن کەدوو ساڵی تەواو کردییە ساڵێکی مایە ببێت بەبەران

شیانە: توانیویانە: پێوەستایانە

ع

عاجز: خەمبار، دلبەخەم

عاسی: عەنگرایە

عەرزو عەیال:ماڵ و مندال

عاسمان: ئاسمان

عەزمان: زمان

عەسکەر: سەرباز

عیلم: زانست

عەسل: ئەسلی، رەسەن

عەمبار: کۆگا

ف

فراڤین: نان خواردنی نیوە رۆیان

فرفڕ: خڕ

فەقێ: سوختە

فەعل: رەوشت

ڤ

ڤەکر: کردییەوە، لێکردەوە

ڤێجا: ئەوجە، ئەیجە

ڤەکەن: بکەنەوە، والابکەن

ق

قەول: مەرج

قدر: رێز

قشە: قەشە (قص)

قەلەسە: رەزیل، چاونۆك

قالب: لەش، گیان، بەدەن

قەبیل: رازی، رەزامەند

قەومییە: رووداوە

قەبز: کێشان

قاقۆل: پەرچەم

قیڕییە: هاواری کردییە، قیڕاندییە

قولپی: چووە

قسویر: کەم و کوڕی، ناتەواو

ك

کراندییە: خواردوویەتی، خاردی

کەلەمەك: لقەدارێك، چلی دار

کۆتك: ئەو قاپی لەداری دروست دەکرێت

کیسك: کیسەی تووتن

کولاندیان، قورتەکی لێدا، هەلیکۆلایە

کێر: چەقۆ، کێرد

کۆللەك: پارچەیەك، گۆلەك، قانەك

کەلبێ: رەق، کینە دەمار

کەلیێ دمدمێ: قەلاَی دمدم

کویر: قۆر

کولنگ: ئاسنێکی سەر تیژە، دەستکی دارە بۆ هەلکولاّندنی شوێنی رەق و توند بەکار دێت

کیڤەچی: کێوە دەچی، بۆ کویێ دەڕۆی

کوللك: قنچکە، برین

کەڤر: کەور، شاخ

کسۆك: سەگ، سە، سپە

کر: کردییە، کردوویەتی

کۆك: جوان، شەنگ، شۆخ، قشت

کۆم: کۆمەلْ

کودەری: ناوی جۆرە قوماشێکە

گ

گەهشتە: گەیشتە، پێی گەیشت

گرێدا: بەستی

گازی: بانگ

گەماندییە: هێنای

گۆری: زمانی ئاگری

گەلەك: زێدە زۆر

گرتینە: گیراییە، دەستگیر

گۆ: گوتی

گیزا گیز: دەنگی لێکدانی خەنجەران لەکاتی شەڕ و پێکدادان

ل

لەزێکە: خێراکە، زووبە

لێسیار بییە: لێ سوار بوو

لوێندەرێ: لەو شوێنی، لەوڕاستی

لەعبەك: فێڵ، فەند

لەپ: دەست

م

مەسرەف: خەرجی

ماڵیێ: سەرمایە

مەزن: گەورە

مریشك: مامر

موحتاج: پێویست

مرن: مردن

مغار: ئەشکەوت

مەن: زاراوەیەکە، ناوی پیوانێکە لەکوردەواریدا دەگوترێ

مراریٚ: مرواری

میرات: کەلەپوور

مەلە کووت: مەلکەزەن، فریشتە

مەودایەك: ماوەیەك، بەینەك

مل: ئەستۆ، گەردەن

مەعنا: مانا، واتا

میر کیٚ: میر، میرکیٚ ئامێدییٚ

میسلی: موصل، شاری نەیناوا

مەحفیر: قالی، مافوور، کومبار

ماڵشتن: ماڵینەوە، پاك کردنەوە

و

وەم: ئێمە، ئەم

وەراندی: وەشاندی

وێکرا: تێکڕا، لەگەڵ یەك

وێری، لەوێندەریٚ

والە: خراپ کردن، پێکدادان

وەرسێنن: بتەقێنن، باوێن، بهاوێژن

وان:ئەوان، وەکەین: بکەینەوە، والاکەین

ه

ھ لۆ: ھەستە، رابە

ھەڕە: بڕۆ، ھەڕۆ

ھزر: بیر، ھۆش

ھۆسا: ئەوھا

ھنگۆ: ئێوە، ئەنگۆ

ھێلای: ھێشتیەوە، جێی ھێلا

هۆستا: وەستا

هەیام: ماوە، کات

هجوم: هێرش

هەلاندییا: بردوویەتی، لێیستاندییە

هەژاند: لەقاند، لڤاند

هەمیا: هەموویان، گشتیان

هەتاڤ: رۆژ، تیشکی هەتاو

هەریٚ: ئەریٚ

هەڕە: بڕۆ

هەرمەینە: هەر ئێمە ینە

هەوەل: یەکەم، ئەوەل

هلۆرە: خلۆرە، ناو بەتاڵ، بتەونییە

هاڤێت: هاویشت، تێی هەڵدا

hوین: ئەنگۆ، ئێوە

ن

نك: كن، لا

نەوێریت: نەشێت، پێناوەستی، پێی ناکریٚ

ناڤ: ناو

نڕی: دەنگی شێر

نۆردی: چەند نانێك پێکەوە دەق کرابێت

نۆبەدار: چاودێر

نیڤەکە: ناوەڕاست، نیوەکەی

نخافت: شاردییەوە، داپۆشی

نهێله: نهوال

نازڤرمهوه: ناگهڕێمهوه

نۆکه: ئێستان، نهۆ

نمایه: نهماوه

نۆبهتا منه: دۆرێ منه، نۆرێ منه، گهڕێ منه

نهخشێ مه: پلانی ئێمه

فهرههنگۆکی داستانی چهتۆ کوڕێ فهرحۆی

ئ

ئهدا: جێبهجێ

ئێخسیر: ئهسیر، دهستبهسهر، بارمته

ئهمان: داد، هاوار

ئهختیار: پیر، کال، پیره مێرد

ب

بێ: ئەسەر، بێ هۆ

بازێ: هەنگاو،شەقاو

بزەبر: بەخورتی، بەزۆرداری

بنیانەکەموکومە: لەخێزانێکی ناودار،خانەوادەیەکی بەرکەفتییە

بلند: بەرز

بلەزینن: زووکەن: خێرابن، لەزێ بکەن

بحێلێ وەزمانێ: بەهێزی دەواری

بانی: بەرزایی، ترۆپکە

برین: زام

برِەك: دەراوی ئاو

بەلاّ: کارەسات، نەخۆشی، بەهی

بتەمامی: بدروستی

بتاقی تەنێ: بەتەنیایی، بەتەنێ

بەژن: بالاّ، قامەت

بەحر: دەریا

بەڕی یە: دەشتایی

پ

پەنجە: تپل، ئەنگوست، تلی

پشدێن: پشت بەند

پا: ئەی، چۆن

ت

تنێ: تاك، تەنیا

تەعریف: ناونیشان، پێناسە

تەرم: مەیت، کەلەخ

نزار: بادی، ترگار، جام

تل: ئەنگوست

توخم: ڕەسەن، بەرەباب، تۆ

تەرش و تالان: لێستاندی ماڵ و سامان و دەوڵەت بەزۆر داری

تەنگ: کەژی یە یان ئەو قایشەیە لەبن زگی ولاٚغ دەبەستنەوەبۆ توندکردنی زین و مەعرەکەی دەوارەکە

تیرێ بنێ بەڕیێ: بەو ناوچە دەشتاییە دەڵێن کە دەکەوێتە نێوان سەنار تاکو سنووری سووریا

ج

جەمین: جەمەدانی دەسترۆك

جەماندیا: هێناویەتی، ئامادەی کردییە

جەم: کاتی نان خواردنان

جۆم: نەورایی

جەکمە: سۆل، پێلاو

چ

چیمەن: فریز، سەوزایی

چ گاڤەکێ: چ وەختێك

چتۆ: چاوا، چۆن

ح

حێجز: دڵتەنگ

حەوران: ناوی شارێکە لە سوریا

حوسێنی: زاراوەیەکە" ئیزدی بەوناوە بانگی موسڵمانان دەکەن

حسێب کرن: ژماردن

خ

خڕ: هەموو. گشتی

د

دبیژن: دەڵێن، دەیوت

دەرئانییا: دەری هێناوە

دفن: کەپوو، لووت

دختۆر: پزیشك، دکتۆر

دەلال: شۆخ، جوان، قشت، کۆك، شەنگ

دیلان: داوەت

دەعوا: داوا

دئارزی: دەحەنگرێ،دخەزری. وشەی خەزری واتا عەنگرا لەوپەندە کوردی یە وەرگیراوە دەڵێن (ئەگەر فەلە خەزری،نەچە سەری)

دەوڵەت: وڵات

دەوڵەت: ماڵ و سامان، دەوڵەت مەند مەڕومالاّت، لەهەندێ ناوچەی کوردستان کاتێ ماندی بوون لە شوان دەکەن پێی دەڵێن(بەدەوڵەت بی شوان)

ر

ریك: رێگا

رەڤی: رەوەی ولاّخان

رەڤینە: هەلاّتن، غاریاندا

رکێب: دوو ئاسنی چەماوەیە بەقەدەر ناوەندی پێی ئادەمیزادە بەزی و مەعرەگەی قایم کرایە تەنکێش یان بەهەردوو تەنیشتی ولاّخ شۆڕ دەبێتەوە بۆ سەرکەوتن و دابەزینی سەر پشتی ولاّخ بەکاردێت.

س

سوبەیە: بەیانی، سبەینی

سیفەت: رواڵەت

سەکنی: راوەستا، چەقی

سواڵکەر: دەرۆزەچی

سعێرت: ناوی شارێکە لەکوردستانی تورکیا.

سویك: بازاڕ

سیلەحێ: شەرەف، کەرامەت.

سەرحەد: سەرسنوور، سەرهەڤارد.

سەمت: رووکردن بەرەو شوێنێکی دیاریکراو.،

سەحەر: ئەوەل بانگی بەیان،سەرەتای دەستپێکردنی بانگی سبەینان

ش

شێوی بەیان: گەزەنگی بەیانی

شوبهە: شك، گومان

شەبتیا: سووتا

ع

عەنتاب ناوی شارێکە لە کوردستانی تورکیا.

عەفوکردن: لێبوردن

عەووەل: یەکەم، ئەووەل

عوربان: زۆم

عەمبار، کۆگا

عەوران: ناوی شارێکە لەسوریا

عەدلاندییا: راستی کردۆتەوە

عەرد: زەوی، خاك

عەجیب: سەرسام

عیل: زۆم، کۆمەڵە خێزانێکی کۆچەرایەتی

عوربان: کۆمەڵە رەشماڵێکی خاوەن مەروماڵات

ك

کەچك: کیژ، قیز، دۆت

کەرخ: شوێن، جێگا

کەلاندی: کولاّندی

کەزی: پەرچەم

کەنگی: کەی، چ کاتێك

کن: نك، لا

گ

گاڤەك، وەختەك، دەمەك

گرژن: دەنگی تەقەی دەمانچە

گاز: بانگ

گران: سەنگین

گاڤ: کات

ل

لجەم: لەکن، لەلا

لوێرێ، لەوێندەرێ

لناڤ: لەناو

لغولغولەی: لەبنەجقی، لەبنەڕەتی

لەتاوی غارێ: لەگورەی غاردانێ

و

وەخت: کات

وەزمان: ولاّغ، دەوار

ه

هەیڤ: مانگ

هەلاندییا: هەلیگرتییا

هوجوم: هێرش، پەلامار

هنداڤ: لەسەر

هەقار: زەوی وزار

هەزمان: ولاّخ، دەوار

هنگو: ئێوە، ئەنگۆ

ننیڤە: نیوە

ناس نەکردییا: نەیناسیوە.

نیوڕان: نیوەڕۆ، نیمەڕۆژ،نیوڕۆ

نك:کن، لا، پال

نزڤڕییە: نەگەڕایتەوە: نەهاتیتەوە.

ناوچەوان: ئەنی،نێچەوان.

ی

یەخسیر: دەستە سەر، دیل،بارمتە..